

YEREMI

Gusunon sɔmɔ Yeremi u s̄awa ȳaku kowon bweseru. U nɔni sw̄aru wa win tɔmbun suunu sɔɔ. Ba n̄n tusa win garin s̄ɔ. Gusunon sɔmɔ Esain biru, n kuawa nge w̄ɔ wunɔbu (100) u sere win sɔmburu torua. Win w̄aru sɔɔ, u Yinni Gusunon tɔmbu Yudaba kirɔ kua bu ka ben b̄u s̄anu ka ben toranu deri. Ma n kun mɛ, bwese tukunu nu koo na nu bu w̄ari. Win gari yi kooa win nɔni biru. Babilonin sina boko u Yerusalemu ka Yinni Gusunon s̄a yeru w̄ari. Ma u Yudaban sina boko ka tɔn dabinu yoru mw̄era u ka da win temɔ. Mɛya Yeremi u maa tɔmbu Gusunon gari s̄ɔwa u nɛɛ, s̄ɔ teeru ben sukum koo wurama yoo ten di.

Tire ten kpunaa

1. Yeremin sokuru u ka ko Gusunon sɔmɔ, wiru 1.
2. Gari yi Yeremi u gerua Yosiasi ka Yoyakimu ka Yoyakini ka sere Sedesiasin waati sɔɔ, wiru 2n di sere wiru 25.
3. Ye ya kooa Yeremin w̄aru sɔɔ, wiru 26n di sere wiru 45.
4. Ye Gusunɔ u gerua bwese tukunun s̄ɔ, wiru 46n di sere wiru 51.
5. Yerusalemu ya w̄ruma, wiru 52.

¹ Tire ten gari yi sun s̄ɔmɔ ye Yeremi Hilikiyan bii u kua ka gari yi Yinni Gusunɔ u n̄n s̄ɔwa. Hilikiya wi, u s̄awa ȳaku kowo goo Anatɔtuɔ, Benyameen temɔ.

² Yudaban sina boko Yosiasi Amɔɔn biin bandun w̄ɔ w̄kura itase s̄ɔra Yinni Gusunɔ u ka Yeremi wi gari kua.

³ U maa ka n̄n gari kua Yoyakimu wi u s̄a Yosiasin bii Yudaban sina bokon waati sɔɔ, ka maa Sedesiasi Yosiasin biin waati sɔɔ sere n ka girari win bandun w̄ɔ w̄kura

tiasen suru nɔɔbuse. Saa ye sɔɔra ba Yerusalemugibu yoru mwɛera ba ka da Babiloniɔ.

Gusunɔ u Yeremi soka

u ka ko win gɔro

⁴ Sɔɔ teeru Yinni Gusunɔ u ka nɛ, Yeremi gari kua u nɛɛ,
⁵ u sere man mɔmɛ
 nɛn meron nukurɔ,
 u man yɛ saa ba ñ man marubu kpa.
 U man gɔsa u yi nɛnɛm
 n ka ko win gɔro handunian bwesenun mi
 bu sere man ma.

⁶ Ma na nùn wisa na nɛɛ, Yinni Gusunɔ, wee na ñ kpɛ n
 gari gere tɔn dabinun wuswaaɔ, domi nɛ biiwa.

⁷ Adama Yinni Gusunɔ u man sɔɔwa u nɛɛ,
 n ku gere mɛ.
 Domi bèn mi u man gɔriɔ kpuro kon dawa.
 Ye u maa man sɔɔwa kpuro kon ye gerewa.

⁸ N ku ben berum ko.
 Domi u ko n ka man wãa,
 kpa u man wɔra karin di.

Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua. ⁹ Ma u win nɔmu
 dɛmia u nɛn nɔɔ baba u nɛɛ, wee u win gari doke nɛn
 nɔɔwɔ. ¹⁰ Yen biruwa u maa nɛɛ,
 wee gisɔ, u man yiiko wɛ
 bwesenu ka nin sinambu kpuron wɔllɔ
 n ka nu wukiri n sura,
 kpa n maa wure n nu gira nge dãa.
 Mɛya n maa ka nu kɔsuku n kam koosia,
 kpa n maa wure n nu seeya.

Kãsinu yiru

¹¹ Yinni Gusunɔ u maa man bikia u nɛɛ, mba na waamɔ
 mi.

Ma na nùn wisa na nɛɛ, dãru garun kãasa na waamɔ.

¹² Ma u nɛɛ, na wawa dee dee, domi u ko n tii sɛ u ka win nɔɔ mwɛɛru yibia.

¹³ Ma u kpam man bikia u nɛɛ, mba na maa waamɔ mi.

Na nùn wisa na nɛɛ, wekera na wa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia ta man nɔɔ sike ta swɛɛ ta gbisimɔ.

¹⁴ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
geema saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian diya
wahala ya koo na yu tem men tɔmbu kpuro wɔri.

¹⁵ U koo sinam be ba wãa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia seeyama
bu na bu Yerusalemu ka Yudan wuu si su tie tabu wɔri
kpa bu Yerusalemu ye tarusi

bu sina yen gbãra kɔnnɔsɔ nge siri kowobu.

¹⁶ U koo win tɔmbu sɛɛyasia ben kãsa yen sɔ
ye ba ka nùn deri,

ba bũnu turare dɔɔ dokea,
ma ba bwãaroku ni ben nɔmu ga kua yiira ba sãwa.

¹⁷ Adama nɛ, n be sɔɔru koowo,
n kpaka sɛka

kpa n se n bu sɔ kpuro
ye u koo man yiire.

U nɛɛ, n ku de nen tororu tu kara ben suunu sɔɔ,
kpa u ku raa man berum sosia n diiri ben wuswaaɔ.

¹⁸⁻¹⁹ Wee tɛ, Yudaban sinambu ka ben wirugibu ka ben
yãku kowobu

ka sere tɔn be ba tie kpuro

ba koo ka man tabu ko.

Adama ba ñ kpɛ bu man kamia.

Domi saa ye sɔɔ, u koo man dam wɛ nge wuu ge ba
gbãraru toosi,

ñ kun mɛ nge gbere ye ba kua ka sisu,

ñ kun mɛ nge gbãra te ba kua ka sii gandu.

U ko n wãawa ka nɛ u ka man wɔra ben nɔman di.

Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Isireliban sikadoban durum

2

¹ Yinni Gusunɔ u man sɔɔwa u nɛɛ, ² n doo n bɛɛ
Yerusalemugibu sɔ n nɛɛ,

u yaaye nge mɛ i nùn kīa yellu nge kurɔ kpao,
i ka nùn swīi gbabu tèn mi gāanu ku ra kpi.

³ Bɛɛ Isireliba, i raa wāawa wi turon sɔ.
I sāawa win arumani ye u tii gɔsia.

Wi u na u bɛɛ gura, wahala ya ra yēro deemewa.
Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

⁴ Tē, bɛɛ Isireliba,
bɛɛ be i sāa Yakɔbun bweseru,
i swaa dakio i nɔ.

⁵ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
tora terà bɛɛn sikadoba ba nùn waasi ba ka nùn deri,
ba da ba kam swīi,
ma ben tii ba kam kua.

⁶ Ba ñ tii bikie bu nɛɛ,
mana wi, Yinni Gusunɔ u wāa, wi, wi u bu yarama Egibitin
di.

Mana u wāa, wi, wi u ka bu da gbaburɔ mi gāanu ku ra
kpi.

Gbabu te sɔɔ, nim sari,
dɔkɔ kpirina nu yiba,
wāara maa sē mi.

Yen sɔna goo kun wāa mi,
goo ku ra maa sī mi.

⁷ Yen biru, u ka bu da mi tem gem wāa,
kpa bu ka men dāa bii duronu ka men dīa geenu di.

Adama ye ba tura mi,
ba tem mɛ sankā,
ba mu disi doke.

⁸ Ben yāku kowobu ba ñ bikie bu nɛɛ,
mana Yinni Gusunɔ u wāa.
Meya maa wooda yērobu ba ñ nùn gie.
Ben wirugibu ba nùn seesi.

Bũu wi ba m̀ Baali, win gariya Gusunɔn sɔmɔbu ba swĩ
ba ka gari m̀.

Ma ba da ba bũnu s̄awa ni nu ñ bu arufaani gaa w̄ɛmɔ.

⁹ Yen s̄na u koo b̄ɛ ka b̄ɛn bibun bweseru siribu soku.

¹⁰ I be ba w̄a nim w̄k̄un tem bure te ba sokumɔ Sipu
m̄ɛrio.

I goo ḡorio Kedaɔ

u m̄ɛri s̄a s̄a u ka wa

bà n m̀ nge b̄ɛ,

¹¹ u ka wa bweseru garu tà n ten bũnu k̄sire

baa m̄ nu ñ s̄a gem,

nge m̄ b̄ɛ, i Gusunɔ deri

wi u s̄a b̄ɛn b̄ɛɛ.

Ma i wura ȳɛ s̄ɔ i ñ arufaani gaa wasi.

¹² Yinni Gusunɔ u n̄ɛ,

b̄ɛ w̄llugibu, i biti sooro yenin s̄,

kpa i w̄ɛnu wura.

¹³ Wee win t̄mbu ba durum yiru kua.

Ba n̄n deri, wi, wi u s̄a nge nim gem m̄ mu koo n̄rura,

ma ba da ba bũnu swĩ ni nu s̄a nge d̄k̄ɔ kp̄iri ni nu ñ
nim n̄numɔ.

Isireliban naane sarirun are

¹⁴ Isireliba, i ñ s̄a yobu.

Ba ñ b̄ɛ mara yoru s̄ɔ.

Ñ n m̄n na, mban s̄na b̄ɛn yibereba ba b̄ɛ naa swĩ nge
gbeeku ȳɛ.

¹⁵ Wee ba b̄ɛ kukirisi nge gbee sinansu.

Ba b̄ɛn tem ȳanu gura,

ma ba b̄ɛn wusu d̄ɔ meniki,

goo maa sari mi.

¹⁶ N̄fu ka Tapan̄sigibun tii

ba koo b̄ɛ k̄ni bu p̄ɔru woka

bu ka b̄ɛ yoru mw̄ɛri.

¹⁷ Yeni ya koo b̄ɛ deema,

domi i Gusunə bəen Yinni deri sanam me u bəe kpare swaa
gea səə.

¹⁸ Ì n da i tii Asirigibu
n̄ kun me Egibitigibu wē,
i ben daarun nim n̄rumə,
mba i ko wa.

¹⁹ I n yē ma bəen nuku kōsuru ka bəen naane sariru ta koo
bəe n̄ni s̄.

Saa ye s̄əra i ko wa,
kpa i gia ma gāa kōsuna i kua mi,
ye i ka man deri,
i n̄ maa man nasie.
N̄, Gusunə w̄llu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Isireliba ba s̄awa nge kuro

wi u kun naane m̄

²⁰ Yinni Gusunə u n̄e,
saa yellun di, i tii yoru yara,
i sugu ka ȳni yi ba raa bəe doke kasuka.
Ma i n̄e, i n̄ maa kī i man yoru diiya.
Ma i da gungunu w̄llo ka d̄a kubeno
i b̄nu gasirim̄ i s̄am̄.

²¹ Yellu, na bəen bweseru duurawa
nge resem d̄a geeru te ta kpuro kere,
adama t̄ē, i k̄sa i kua
nge resem d̄a te ta yina.

²² Baa ì n wobura ka werem me mu gem durom m̄,
ka me, ko na n bəen disi yi waam̄wa.
N̄, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

²³ Am̄na i ko kp̄i i siki i n̄e,
i n̄ tii disi koosi,
i n̄ b̄u wi ba m̄ Baali s̄awa.
I bəen naasun yira m̄erio w̄wa s̄ə.
I de i wura ye i kua,
bəe be i s̄a nge yooyoo niu

ge ga b̄asu ga dur̄abu kasu.

²⁴ B̄ēe be i s̄aa nge gbeeku ket̄eku niu

ge ga gbaburun d̄ōn̄e m̄o.

Gen ȳōbun saa s̄ō,

ga ra n ȳōkum̄ōwa,

goo kun kp̄ẽ u gu ȳōrasia.

Ket̄eku dwaa ye ya gu kasu kpuro,

ya ku ra wasire yu ka gu wa.

Domi ya ra gu deem̄ewa gen ȳōbun saa s̄ō.

²⁵ B̄ēe Isireliba, na n̄ēe,

i ku b̄ũnu gasiri sere b̄ēen baranu nu diira,

kpa nim n̄oru gu b̄ēe go.

Adama i ñ wure.

Ma i n̄ēe, n ñ koor̄ō,

domi niya i k̄ĩ,

i ko maa nu sw̄ĩ i s̄ãwa.

Ba koo Isireliba sēeyasia

²⁶ Nge m̄e sekuru ta ra gb̄en̄o mwe

b̄a n n̄un mwa subaru s̄ō,

nge m̄eya b̄ēe Isireliba ka b̄ēen sinambu

ka b̄ēen wirugibu ka b̄ēen ȳãku kowobu

ka Gusun̄on s̄om̄obu i ko i sekuru wa.

²⁷ Domi i b̄ũu d̄ãru sokum̄o b̄ēen baaba,

ma i maa kperu sokum̄o b̄ēen mero.

Wee b̄ēe Isireliba kpuro i man biru kisi,

i ñ maa man m̄ērim̄o.

Adama ñ n w̄ã wahala s̄ō,

i ra n̄ēewa, n seema n b̄ēe faaba ko.

²⁸ B̄ēe Yudaba, b̄ēen bw̄ãroku ni i tii sekua

nu ka b̄ēen wusu geeru n̄e mi,

mana nu w̄ã.

Nu seewo nu b̄ēe faaba ko wahalan saa s̄ō

n̄u n koo kp̄ĩ.

²⁹ Mban s̄õna i ka man sikirinam̄o.

Wee bɛɛ kpuro i ñ ka man yõre.

³⁰ Kam sɔara na bɛɛ sɛɛyasía.

I ñ nen sɛɛyasía bi garisi gãanu.

I Gusunɔn sɔmɔbu wɔri i go

nge mɛ gbee sunɔ ga ra yaa wɔri gu go.

³¹ Bɛɛ Isireliba, bɛɛ be i tie, i nɛ, Yinni Gusunɔn gari swaa dakio i nɔ.

Na bɛɛ sãawɛwa nge tem mi gãanu ku ra kpi?

Na bɛɛ sãawɛwa nge yam wõku nanumgíru?

Mban sõna bɛɛ nen tɔmbu i gerumɔ i mɔ,

i tii mɔ,

i ñ gɔsiramamɔ nen mi.

³² Wɔndia u ra win bura yãnu duari ro?

Kurɔ kpao u ra win sɔnditia duari?

Amɔna bɛɛ nen tɔmbu i ka man duari n ka tɛ mɛ,

na ñ mam yen tɔnun geeru yẽ.

³³ I durɔ dama bwisi mɔ sere kurɔ tanɔbu ba yi gíamɔ bɛɛn min di.

³⁴ Wee tɔn be ba ñ toren yem mu yiba bɛɛn yabeno

be, be i ñ ka gãa kɔsunu ganu mwɛ.

³⁵ Ka mɛ, i tii sokumɔ be ba dɛere.

Ma i mɔ, nɛ, Yinni Gusunɔn mɔru yu bɛɛ doonari.

Adama kon bɛɛ siribu soku yèn sɔ i mɔ, i ñ durum mɔ.

³⁶ Mban sõna i sirene i ka swaa kɔsi.

Egíbitigíba koo bɛɛ sekuru doke

nge mɛ Asirigíba bɛɛ kua.

³⁷ Kpa i yari min di i n tuke.

Domí nɛ, Yinni Gusunɔ na be i naane sãa mi yina.

I ñ maa somíru garu wasi ben min di.

Isireliba

ba sãawa naane sarirugíbu

3

¹ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
 goo ù n win kurɔ yina,
 ma kurɔ wi, u da u durɔ goo sua,
 durɔ guro wi, u ra maa kurɔ wi naa de?
 Aawo. Û n kua mɛ, ya koo win tem disi doke.
 Adama bɛɛ Isireliba, i kua mɛ.
 I da i bũu dabiru sãamɔ,
 ma i kĩ n maa bɛɛ mwaama.
 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

² I seewo i mɛɛri guunu gia,
 kpa i wa nge guuru gara wãa tèn mi i ò bũnu sãwa.
 Wee, i ra bũnu kasu
 nge mɛ kurɔ tanɔ u ra win kĩnasibu kasu.
 I sãa nge Daarubu swaa dio be ba ra n tãmbu mara swɛɛ
 sɔɔ.
 Ma i tem mɛ disi doke bɛɛn bũu gasiribu ka bɛɛn nuku
 kãsurun sã.

³ Yen sãna gura kun tãramɔ
 bu sere nɛɛ, ya koo nɛ.
 Adama ka mɛ,
 i bũnu gasirimɔ i dɔɔwa.
 Sekura kun bɛɛ mɔ.

⁴ Wee tɛ, i man nɔɔguru suemɔ i mɔ,
 i man nɔɔguru mɔ i gerumɔ
 nɛna na sãa bɛɛn baaba,
 i maa man kĩwa saa bɛɛn piiburun di.

⁵ Ma i bikiamɔ,
 ko na n ka bɛɛ mɔru sãawa sere ka baadommaɔ?
 Bɛɛ Isireliba, yeniwa i ra n gerumɔ,
 adama i kãsa mɔ i dɔɔ
 nge mèn nɔɔ i kĩ.

Yudaba ka Isireliba,
i de i gõru gɔsia

⁶ Yudaban sina boko Yosiasin waati sɔɔ, Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, a wa ye Isireliba ba mɔ? Ba sɔawa mem nɔɔ sariba. Wee, ba da mi gungunu ka dɔa kubenu wɔa kpuro, ba bɔnu sɔamɔ. ⁷ Ma nɛ, Yinni Gusunɔ na tii sɔɔwa na nɛɛ, bɔ n yeniba kpuro kua, ba koo wurama nen mi. Adama ba n wuramɛ. Ben mero bisibu, Yudan bweseru te ta sɔa nge kurɔ naane sarirugii, ben tii ba wa mɛ. ⁸⁻¹⁰ Isireliba ba tem mɛ disi doke ben bɔu gasiribun sɔ ka ben sekuru sarirun sɔ te baawure u gerumɔ. Ma ba bɔu sɔamɔ kpenu ka dɔnun nuurɔ. Yen sɔna na bu yina ma na bu yinabun tireru wɛ. Ka mɛ, na wa Yudaba ba n berum kue. Ba dawa ba bɔnu gasira ben tii. Ba n wuramɛ nen mi ka ben gɔru kpuro. Weesu sɔara ba yɔ.

¹¹ Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, baa mɛ Isireliba ba sɔa mem nɔɔ sariba, ba sanɔ bo ka sere Yudaba. ¹² Yen sɔ, a doo sɔɔ yɛsan nɔm geu gia a Isireliba gari yini sɔ a nɛɛ,

bu wurama, na n ka bu nɔnu kɔsu mɛerimɔ.

Domi na sɔawa wɔnwɔndugii.

Na ku ra mɔru ko n ka tɛ.

¹³ Bu gesi ben durum wuro.

Bu wuro ma ba n ka man yɔre,

nɛ, Gusunɔ ben Yinni.

Domi ba da ba bɔnu gasira dɔa kubenɔ.

Ba yina bu nen gari swaa daki.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔn tɔmbu

ba koo wurama win mi

¹⁴ Bu wurama nen mi, be, bii mem nɔɔ sariba. Domi na sɔawa ben Yinni. Kon be ba tie yarama wuu sɔn mi ba wɔa kpuron di, baa n n tɔn turon na, n kun mɛ yiru. Kpa n ka bu wurama nen mi Siɔniɔ. ¹⁵ Saa ye sɔɔ, kon bu kparobu wɛ be nen gɔru ga kɔ. Kpa bu bu kpara ka bwisi, ka laakari.

¹⁶ Ba koo marura bu dabia tem me sɔɔ. Sanam me sɔɔ, ba koo man gia. Ba ñ maa nen woodan kpakororun gari mɔ̀. Goo kun maa ten bwisikunu mɔ̀. Goo kun maa tu yaayamɔ u nɛɛ, mana ta wãa. Goo kun maa ten kɔsire mɔ̀.

¹⁷ Saa ye sɔɔ, nen sina gɔna ya ko n wãawa Yerusalemuɔ. Kpa bwese ni nu tie kpuro nu maa mennna mi, nen yĩsirun sɔ. Ba ñ maa ben bwisi kɔsi swĩimɔ. ¹⁸ Saa ye sɔɔ, Yudaba ka Isireliba ba koo mennna bu ko tia. Domi ba koo wurama sannu saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di. Kpa bu sina tem me sɔɔ me na ben baababa wɛ ba tubi di.

¹⁹ Nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua na nɛɛ,
kon daa bɛɛ Isireliba kowa nen bii kĩnasibu,
kpa n bɛɛ tem gem wɛ
me mu buram bo handunia yeni sɔɔ.

Na raa tamaa i ko man sokuwa bɛɛn Baaba,
kpa i ku maa man deri.

²⁰ Adama i man tɔnu kam kom kua
nge me kurɔ naanɛ sarirugii u ra win durɔ kue.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

²¹ Wee, nɔɔ gagu ga nɔɔra guuru wɔllɔ.
Ase Isirelibara ba kuuki mɔ̀ ba bũnu kanamɔ,
domi ben sanu sanusu kpuro su sankira,
ba nɛ, Gusunɔ ben Yinni duari.

²² Bɛɛ, bii mem nɔɔ sariba, i wurama nen mi.
Kon bɛɛ bɛɛn mem nɔɔbu sariru suuru kua.
Ma Isireliba ba nɛɛ, Gusunɔ, wuna a sãa besen Yinni.
Bɛɛ wee, wunen miya sa wee.

²³ Geema bũu ni sa raa sãamɔ guunu wɔllɔ sa kuuki mɔ̀,
nu sãawa weesu.

Adama Gusunɔ besen Yinni,
wuna a sãa bɛɛ Isireliban faaba kowo.

²⁴ Wee, saa besen birun di sa waamɔ bũu wi ba mɔ̀ Baali,
wiya u besen baababan gbean dĩanu di kpuro,
ka maa ben yãanu ka ben ketɛba ka sere ben bibu.

Ma ba sekuru wa.

²⁵ Su kpuna sekuru sɔɔ

kpa su beŋen beere sariru wukiri nge bekuru.
 Domi beŋe ka beŋen baababa
 sa wune Gusunɔ beŋen Yinni torari.
 Saa beŋen birun di n ka giso girari
 sa ñ wunen gere wure.

4

¹ Yinni Gusunɔ u neɛ,
 beɛ Isireliba,
 ñ n kī i wurama nen mi, i ko kpī i wurama.
 ñ n beɛn būu sāaru deri, i ñ maa yaayaare mɔ̀,
² ñ n da bōre gem sɔɔ ka gōru dɛerɔ,
 i neɛ, ka Yinni Gusunɔn wāaru,
 saa yera bwese tukunu nu koo domaru wa nen min di,
 kpa bu woo kana nen sɔ.
³ Ne, Yinni Gusunɔwa na beɛ Yudaba ka Yerusalemugibu
 sɔɔmɔ na mɔ̀,
 i gbee kpaanu kasirio, i dāa dɔɔ go.
 I ku ra maa beɛn dīanu duure sāki sɔɔ.
⁴ Geema, i bango sāa wasi sɔɔ.
 Adama n tiɛwa i man tii wɛ,
 kpa nen mɔru yu ku raa yabura nge dɔɔ,
 wi goo kun kpɛ u go,
 domi beɛn nuku kɔsuru ta kpā.

Ba Yudaba wɔrima

⁵ Yeremi u neɛ,
 i Yudaba sɔɔwɔ kpa i gbāra Yerusalemuɔ.
 I kɔba soowo tem me kpuro sɔɔ.
 I nɔɔgiru suo ka dam i neɛ,
 bu mennama bu da wuu si su gbāranu mɔ sɔɔ.
⁶ Bu gidi bɔra sueyo Siɔni gia
 bu duki yakuro bu ku yɔra.
 Domi Gusunɔ u koo de kɔsa yu na
 saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di.

⁷ Yiberε be ba ra bwesenu kam koosie
 ba seewa ben wāa yerun di nge gbee suno
 ge ga tii demiamō gen bweun di,
 ba wee bu ka tem mε kam koosia.
 Bεε Yudaba, ba koo bεen wusu kōsuku
 kpa su ko bansu.

⁸ I saaki sebuo nuku sankiranun sō
 kpa i swī i weeweenu ko,
 domi Yinni Gusunōn mōru kun sun doonarimō.

⁹ Ma Yinni Gusunō u nεε,
 yen tōō te sōō,
 sina boko ka win sina asakpōbu ba koo mwia kpana
 kpa yāku kowobu bu biti soora,
 kpa Gusunōn sōmōbu bu nōsu nenε,
¹⁰ bu nεε, nε, Yinni Gusunō
 na be, Yudaba ka Yerusalemugibu nōni wōkua
 ye na nεε, ba koo bōri yendu wa.
 Wee tē ba woburu sōndi ben wīino.

Yiberεba ba Yudaba sikerenε

¹¹ Saa ye sōō, kon bu sō n nεε,
 wee, woo ga wee saa gbaburun guunun di,
 gu ka nen tōmbu Yudaba swee.
 Woo ge, ga n sāa fεrε fεrε
 nge ge ba koo ka dobi sara.

¹² Ga ko n dam mōwa.
 Nε, Yinni Gusunōwa na gu sokusiamō.
 Tēwa kon bu siri.

¹³ Ma Yudaba ba nεε,
 gbera sun di, domi sa kam kua.
 Wee, wi u koo sun kam koosia u sīimō nge guru wiru.
 Win tabu keke yi sāa nge guru woo.
 Ma win dumi yi gunō bakeru sāabu kere.

¹⁴ Yinni Gusunō u nεε,
 bεε Yerusalemugibu,
 sere saa yerà i kī i n kōsa bwisikumō.

I been gɔ̄rusu dɛerasio, kpa i faaba wa.

¹⁵ I swaa dakio gari yi ba ka na Danun tem di
ka Efaraimun guunun di
ba nɛɛ, kɔ̄sa wee.

¹⁶ I ye bwesenu kpuro nɔ̄ɔsio.

Kpa i ye Yerusalemugibu sɔ̄ i nɛɛ,
yiberɛba ba wee saa tontonden di.

Ba koo Yudaban wusu tabun kuuki koosi.

¹⁷ Kpa bu Yerusalemu sikerena
nge be ba gberu kɔ̄su.

Domi yen tɔ̄mbu ba man seesi.

Nɛ, Yinni Gusunɔ̄wa na yeni gerua.

¹⁸ Bɛɛ Yudaba, geema wahala ya bɛɛ nɔ̄ni sɔ̄ɔwa sere bɛɛn
woo sɔ̄ndɔ.

Adama ya sɔ̄awa bɛɛn kom kɔ̄sum ka bɛɛn nuku kɔ̄surun
are.

Yeremi u wasikiramɔ

win tɔ̄mbun wahalan sɔ̄

¹⁹ Yeremi u nɛɛ,
nɛn nuki man wuririmɔ ma nɛn torora kara.
Na ñ kpɛ̄ n nɔ̄ɔ mari wahala yenin sɔ̄.

Na tabun kɔ̄ba nɔ̄ɔmɔ. Bu wee.

²⁰ Ba sun nɔ̄ɔsiamɔ ma ba wuu dabinu kɔ̄suka.

Tem mɛ kpuro mu kam kobu dɔ̄ɔwa.

Subaru sɔ̄ɔra ba na ba bɛsɛn tabu kowobun kuu
bekuruginu wukura.

Ma ba nu gura ba ka doona.

²¹ Sere domma na kon yiberɛban gidi bɔ̄ra waamɔ,
kpa na n kɔ̄ban swii nɔ̄ɔmɔ tɔ̄a tɔ̄a.

²² Ma Yinni Gusunɔ̄ u nɛɛ,
wee, nɛn tɔ̄mbu ba ñ bwisi mɔ.

Mɛya ba ñ man yɛ̄.

Ba sɔ̄awa gari bakasu.

Ba kɔ̄san kɔ̄bun bwisi mɔ,
adama ba ñ gean kobu yɛ̄.

Kam kobu wee

²³ Na tem mɛɛra ma mu sãa bitam,
gãanu sari mɛn wõllɔ.

Na maa wõllu mɛɛra,
na deema yam bururam sari mi.

²⁴ Na guunu mɛɛra, na wa wee,
nu wɔruma. Ma gungunu nu bãarimɔ.

²⁵ Na maa mɛɛra na wa wee,
tɔnu sari tem sɔɔ.
Ma gunɔsu su yarina kpuro.

²⁶ Na tem mɛɛra mɛ mu raa sãa tem gem.

Na deema wee, mu kua tem saaram.

Ma wuu si su wãa mi, su wɔruka.

Yinni Gusunɔwa u ye kua win mɔrun saabu.

²⁷ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
u koo tem mɛ gɔsia tem saaram,
adama u maa nɛɛ,
u ñ derimɔ mu n sãa mɛ ka baadommaɔ.

²⁸ Yen sɔ, tem mu ko n gɔɔ wooru sɔ,
kpa wõllu tu yam tĩra.

Domi u himba yi kɔ, u ñ maa biru wurɔ.

²⁹ Ye wusu kpuron tɔmbu ba maasɔbu ka ten towobun
wɔkinu nua,
yera ba duki yakikira kpuro.

Gaba wɔriki dãa sɔsɔ ma gaba dua kpee baaba sɔɔ.

Ba wuu si deri su kua bansu.

³⁰ Wunɛ Yerusalemu, buraru mba kaa maa tii kua.

Kaa tii beku wunɔmgiru kasuawa a dewe,

kpa a wuran saba sebe, kpa a kiro doke?

Kam sɔra kaa tii buraru kua.

Wee wunen kĩnasibu ba nun tusa

ba kasu bu nun go.

³¹ Na wuri ka weeweenu nɔɔmɔ
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u win bii gbiikoo ma.

Ase Yerusalemun nɔɔwa ga nɔɔramɔ mi.

Ya wom gabamɔ, ya nɔma demie ya mɔ,

ya kam kuawa.

Wee yen yiberɛba ba ye sɛre, ya gɔɔ dɔɔ.

Yerusalemugibun toraru

5

¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Yerusalemugibu, i bɛɛn swɛɛ kpuro swĩiyɔ.
I doo ka mi tɔmba ra mɛnnɛ i kasu
ì n ko i goo wa wi u ra ko dee dee
ma u ra gem gere.

Ì n yɛro wa,

saa ye sɔɔra nɛ, Yinni Gusunɔ, kon bɛɛn durum wɔka.

² Ma Yeremi u nɛɛ,
wee, ba ra n bɔrumɔ ba n mɔ,
ka Yinni Gusunɔn wãaru,
adama weesu sɔɔra ba bɔri yi mɔ.

³ Yinni, n ò wi u gem swĩi, wiya a kasu?
Wee, a bu sura adama ba nun atafiiru kua.
A bu nɔni sɔɔwa, adama ka mɛ, ba ò gãanu gie.
Ben gɔru ga bɔbiawa nge kperu.

Ba yina bu wurama wunen mi.

⁴ Ma na nɛɛ, ba sãawa nge bibu,
ba mɔwa nge gari bakasu.
Domi ba ò wunen swɛɛ yɛ,
ba ò maa wunen woodaba yɛ.

⁵ Kon gɔsira n da be ba bukuren mi,
kpa n ka bu gari ko.

Domi be, ba wunen swɛɛ yɛ,
ba maa wunen woodaba yɛ.

Wee, ben tii ba nun yina
nge yãa te ta wɛɛ yina
ma ta yi kasuka.

⁶ Yen sɔna bà n dua dãa sɔɔwɔ,
gbee sinansu su ra bu go.

Bà n dua yakasò,
 gbeeku bõnu nu ra bu go.
 Ma musuku gbeeku ga ra bu yòoru bwẽeyε
 ben wuun gbāraran kənnəwə,
 be ba yara min di,
 gu ka bu sēre gu kasuku.
 Domi ben toranu nu dabia.
 Ben naane sariru ta kpā.

⁷ Yinni Gusunə u nεε,
 mban sōna kon nən təmbun durum wəka.
 Domi wee, ba man deri
 ma ba bōrumə ka bünun yĩsinu.

Na bu debia,
 adama bñna ba ka arukawani bəkua
 ba nu gasirimə.

⁸ Ba sãawa nge dum dwεε yi yi deba
 yi wuri m̀d yi kurəbu gire.
 Nge mɛya ba ra n ben berusebun kurəbu naa gire,
 ba n kpeeki m̀d.

⁹ Mban sōna na n̄ ko n bwese teni m̄oru kəsie,
 kpa n tu sɛyasia yenin s̄.

¹⁰ Nε, Yinni Gusunə,
 kon bu yiberɛba surema,
 be, be ba sãa nge nən resəm gbaaru.

Ba koo ten kara sura
 kpa bu ten dāa kāsasi b̄əri yi yi n̄ sãa nɛgii.
 Adama ba n̄ gbaa te kam koosiamə kpuro.

¹¹ Mɛya kon ko domi Isireliba ka Yudaba
 ba n̄ ka nε turo ȳre.
 Nε, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

Ye ya koo Isireliba deema

¹² Yinni Gusunə u nεε,
 Isireliba ba man siki
 ba nεε, na n̄ dam gam m̄.

Kõsa kun maa bu deemamə.

Ba n̄ tabu wasi,
ba n̄ maa gõõru wasi.

¹³ Nen sòməbun gari yi maa sãawa nge wom dirum.

Ben goo ku ra bu gari gee s̄.

Ba maa gerumə ba m̄,
sòmə ben gari yi wəri ben tii s̄ə.

¹⁴ Yen s̄, n̄, Gusunə, wəllu ka tem Yinni,

na n̄, ye ba ka gerua m̄,

wee, nen gari yi ko n sãa nge d̄ə wun̄ Yeremin n̄ə s̄ə,
kpa nen t̄n be, ba n sãa nge d̄a ye d̄ə wi, u koo mwa.

¹⁵ T̄ b̄ n̄ t̄mbu, Isireliba,
kon b̄ b̄wesu garu surema tontonden di.

Bwese te, ta dam m̄
ta raa maa wãawa saa yellun di.

I n̄ maa ten barum n̄əmə.

¹⁶ Ba sãawa tabu durəbu be kpuro.

Ben s̄enun saabu,
gonu ra n yibawa sika.

¹⁷ Bwese te, ta koo b̄en d̄ianu kam koosia,
ka b̄en bibu, ka b̄en yaa sabenu, ka b̄en d̄a marum,
kpa bu b̄en wuu si su gb̄aranu m̄ tabu wəri,
bu k̄suku,
s̄ s̄ə b̄en ȳiyəbu wãa.

¹⁸ Adama yen t̄ə te, n̄ n̄ b̄e kpuro kon kam koosia. ¹⁹ T̄
Yeremi, b̄ n̄ n̄, mban s̄na n̄, Gusunə ben Yinni na bu
yeni b̄wesu kuamm̄, kaa bu wisiwa a n̄, ba man deri
ba ka t̄n tukobun b̄nu na ben temə ba sãamə. Nge meya
ben tii ba koo da bu t̄n tukobu s̄ tem tukumə.

Gusunə u win t̄mbu kirə m̄

²⁰ Yinni Gusunə u n̄,
i Yakəbun b̄wesu s̄əwə,
be, be ba sãa Yudaba, i n̄,

²¹ bu swaa dakio ye na bu s̄əmə.

Ba sãawa nge w̄kobu, ba n̄ bwisi m̄.

Ba nɔni mɔ, adama ba ñ yam waamɔ.
Ba swasu mɔ, adama ba ñ gari nɔɔmɔ.

²² Ba ñ koo man nasia?

Ba ñ koo diiri nen wuswaaɔ?

Nɛna na dera yani sɛeri yi nim wɔkun nim gunua.

Ma na nɛɛ, mu ñ maa saramɔ
mi na mɛn nɔɔ bura yeru yi mi.

Miya mu ko n wɔa sere ka baadommaɔ.

Baa mɛ nim kurenu nu ra se, nu ñ dam mɔ.

Baa mɛ nu ra wɔki, mu ku ra gam de.

²³ Adama be, nen tɔmbu, ba sɔawa mem nɔɔ sariba.

Ba ra ka man mɔru ko kpa bu man deri.

²⁴ Ba ku ra tii sɔ bu nɛɛ,

bu nɛ, Yinni Gusunɔ nasia,

nɛ wi na ra bu gura wɛ

wɔɔ ka wɔɔ yen saa sɔɔ,

kpa n maa saa yi bu ka dɔanu gɛ.

²⁵ Ba n yɛ ma ben durum ka ben toranun sɔna

ba ku ra maa doma ten bweseru wa.

²⁶ Domi ben suunu sɔɔ tɔn kɔsoba wɔa.

Ba ra tɔmbu yɛri beriewa bu ka bu mwɛeri

nge be ba ra gunɔsu taa yinuɛ.

²⁷ Takiwa ya ra n yiba ben yenusɔ,

nge mɛ gunɔ taason gunɔ diru

ta ra n gunɔsu yiba.

Nge mɛya ba kuura ma ba dam kua.

²⁸ Ba dɔa geenu di ma ba bɔria.

Ba ra kɔsa kowa yu banda.

Ba ku ra ka gobeku yinɛ, ñ kun mɛ sɔaro.

Ba ku ra bu ben gem wɛ.

Kpa ben tii ba n kuuramɔ.

²⁹ Mban sɔna na ñ kon bwese teni mɔru kɔsie,

kpa n bu sɛyasia yenin sɔ.

³⁰ Wee, nen tɔmba gɔa kɔsunu mɔ tem mɛ sɔɔ.

³¹ Ben sɔmɔbu ba ɔari weesugii mɔ.
 Ma yɔku kowobu ba ben tiin arufaani kasu.
 Ma nen tɔmbu ba bu yen dam kɛmɔ.
 Sanam mɛ kpuro ya koo nɔru ko, amɔna ba koo ko.

Yiberɛba ba Yerusalemu tarusi

6

¹ Bɛɛ Bɛnyamɛɛba,
 i duki yakuro Yerusalemun di.
 I kɔba soowo Tekoaa.
 I yireru koowo Bɛti Hakerɛmuɔ.
 Domi nɔni swāa bakaru ka kam kobu sisi,
 saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di.
² Ba koo Yerusalemu, wuu burɔ ge kɔsuku.
³ Wee, tɔmba ye wɔrim wee
 nge kparobu ka ben yaa sabenu.
 Ba ben sansani gira ba ka ye sikerena.
 Ben baawure u win bweu mwa, wi ka win tabu kowobu.
⁴ Ba kuuki mɔ ba mɔ,
 i de su se sɔɔ sɔɔ gbāara su wuu ge wɔri.
 Adama tɛ sɔɔ kpa, yam maa tīramɔ.
⁵ N̄ n mɛn na, i de su se wɔkuru
 su da su gen dii geenu kɔsuku.
⁶ Ma Yinni Gusunɔ u bu sɔɔwa u nɛɛ,
 bu dāa bɔɔrio kpa bu ka ye sasanu gira
 bu ka Yerusalemu sikerena, bu ye sɛɛyasia
 yɛn sɔ yen tɔmba dam dɔrenamɔ.
⁷ Nge mɛ dɔko ya ra nim swī mu n kokumɔ,
 nge mɛya Yerusalemugibun nuku kɔsuru
 ta ra n sɔɔsiramɔ.
 Daa bɔɔbɔya ka kam kobun kookoosun gariya
 yi ra n nɔramɔ mi.
 Na ra n waamɔ baadomma
 ba tɔmbu nɔni sɔɔmɔ ba bu mɛɛra mɔ.
⁸ N̄ n mɛn na, bɛɛ Yerusalemugibu,

i nen sɔ̄siru laakari koowo,
kpa n ku ra nen tii gawa saa beɛn min di
n beɛn tem kam koosia.

Isireliba

ba kua mem nɔ̄bu sariba
⁹ Gusunɔ̄, wɔ̄llu ka tem Yinni, u Yeremi sɔ̄wa u nɛɛ,
ba koo Isireli be ba tie gura mam mam
nge mɛ ba ra dɔ̄a binu sɔ̄ri
ba kun gɔ̄anu deri.

¹⁰ Ma Yeremi u wisa u nɛɛ,
wara kon gari sɔ̄, kpa n nɔ̄n kirɔ̄ ko.
Wara koo man swaa daki.
Wee, ba swaa tau. Ba n̄ kpɛ̄ bu laakari ko.
Ben mi, wunɛ Yinni Gusunɔ̄n gari
yi ra bu sekuru kowa.
Ba ku ra kɔ̄ bu yi nɔ̄.

¹¹ Yinni Gusunɔ̄,
wee, na ka tɔ̄n be mɔ̄ru mɔ̄ wunen sɔ̄.
Na kpana n tii nenɛ.

Ma Yinni Gusunɔ̄ u nɛɛ,
a de mɔ̄ru ye a man kuamme mi,
yu wɔ̄ri bibu sɔ̄ be ba dweemɔ̄ dɔ̄a saanɔ̄,
ka sere maa aluwaasiban wuunu sɔ̄.
Domi kurɔ̄bu ka durɔ̄bu ka tɔ̄kɔ̄nu,
kpurowa ba koo gura bu ka doona.

¹² Kpa ben yenusu su ko gabugisu
ka ben gbea ka ben kurɔ̄bu.
Domi kon tem mɛ kpurɔ̄n tɔ̄mbu nen dam sɔ̄si.
Nɛ, Yinni Gusunɔ̄wa na yeni gerua.

¹³ Domi saa bwɛ̄ebwɛ̄ebun di sere ka damgibɔ̄,
ben tii tiin arufaaniwa ba ra n naa gire.
Nen sɔ̄mɔ̄bu ka yɔ̄ku kowobun tii,
ba ra n weesu mɔ̄wa.

¹⁴ Ba ra n nen tɔ̄mbun wahala atafiiru sɔ̄awa,
ba n mɔ̄, alafia wɔ̄a,

adama alafia gaa sari.

¹⁵ N weenewa sekuru ta n bu m̀, k̄sa ye ba m̀n s̄,

adama ba ñ sekuru m̀.

Ba ñ mam wure ma ba tore.

Yen s̄na ba koo w̄ruma bu gbi.

Ba koo fukura bu w̄ruku d̄ma te kon bu seeyasia.

Ne, Yinni Gusun̄wa na yeni kpuro gerua.

¹⁶ Yinni Gusun̄ u win t̄mbu s̄̄wa u nee,

i seewo i sw̄e m̄eri

i been yellun swaa bura ye kasu i sw̄i,

kpa i wa i n w̄a b̄ri yendu s̄̄.

Adama ba wisa ba nee,

sa ñ ye sw̄im̄.

¹⁷ Gusun̄ u nee,

na bee k̄sobu w̄

i ka ben k̄ban sw̄i swaa daki.

Adama ba wisa ba nee,

sa ñ swaa dakim̄.

¹⁸ Yen s̄, u nee, bee bwese ni nu tie, i swaa dakio i n̄ ye ya koo nen t̄mbu deema.

¹⁹ Bee temgibu, i waawo.

Wee kon nen t̄mbu k̄sa sure.

Yera ya ko n s̄a ben bwisikunun are.

Domi ba ñ nen gari swaa daki,

ma ba nen woodaba gema.

²⁰ Na ñ ben turare ye ya wee Seban di

ñ kun me d̄a kiku nubu duroruguu

ge ba ka na saa tontonden din bukata m̄ s̄arun s̄.

Na ñ ben ȳku d̄̄ mwaararuginu k̄i.

Meya ben ȳku ni nu tie, nu ñ maa man w̄rem̄.

²¹ Yen s̄na kon bu sokuratia dokea,

kpa baababa ka ben bibu,

t̄nu maa ka win b̄r̄

bu sokura mi bu gbi.

Ba koo Isireliba wɔrima
²² Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 wee bweseru gara sisi
 saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di
 mi n toma.

Bwese ten tɔmbu ba dam mɔ.

²³ Ba tɛnnu ka yaasi neni.

Ba nuki sosu, ba ñ wɔnwɔndu mɔ.

Ma ba kukirimɔ nge nim wɔ̄kun nim.

Ba yɔɔwa dumi wɔ̄llɔ,

ma ba yɔ̄ swɛɛ swɛɛ, ba tabun sɔ̄ru sɔ̄a

bu ka wunɛ Yerusalemu wɔ̄ri, wunɛ wi a sɔ̄a Sioni.

²⁴ Yerusalemugiba nɛɛ,

ye sa ben labaari nua,

yera bɛsɛn gɔma dwiyya.

Sa wurura nge tɔn kura

wi u yiire u kɔ̄ u ma.

²⁵ Goo u ku raa yari u da swɛɛɔ.

Goo ku raa maa yari u da yakasɔ.

Domi yibereba ba wɔ̄a mi,

ba ben takobiba neni.

Tɔmba berum soore baama.

²⁶ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

bɛɛ nɛn tɔmbu, i saaki pɔra sɛ̄keo

kpa i tii torom wisi nuku sankiranun sɔ̄.

Bɛɛn baawure u gɔɔ swīiyo

nge wi u win bii teereru bia.

I wuri koowo ka nɔni yīresu.

Domi wi u koo bɛɛ kpeerasia

u koo bɛɛ wɔ̄riwa subaru sɔ̄ɔ.

Isireliba ba swaa tau

²⁷ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

wunɛ Yeremi, na nun yi a ka nɛn tɔmbu sɔ̄wa

nge mε seko u ra sii geesu sɔwe,
kpa a ka ben daa gia.

²⁸ Ma Yeremi u nεε,
tɔn be, ba sɔawa wee kowobu ka mem nɔɔ sariba.
Ba bɔɔbuwa nge sisu. Be kpuro ba sankirewa.

²⁹ Bɔ̀ n sisu ka pεerum dɔɔ doke ba wure,
ye kpuro ya ra yandewa,
kpa pεerum mε, mu sii si sɔwa.

Adama kam sɔɔra ba Isireliba sɔwa.

Ben tɔn kɔsɔbu ba ñ wunaramɔ,

³⁰ ma ba bu sokumɔ sii si su ñ gea sɔa.

Domi Yinni Gusunɔ u bu biru kisi.

7

Yeremi u waasu mɔ

Yinni Gusunɔn sɔa yero

(I maa mεerio 26:1-19)

¹ Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nεε, ² a doo a yɔra nen sɔa yerun kɔnnɔwɔ a nεε, yeniwa nε, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nεε, be Yudaba, be, be ba ra gesi du saa kɔnnɔ minin di bu ka man sɔ, bu swaa dakio bu nɔ. ³ Nε, Gusunɔ Isireliban Yinni, nε wi na wɔllu ka tem mɔ, na gerua na nεε, bu ben sanu sanusu ka ben daa kɔsio. Saa yera kon de ba n wɔa tem mε sɔɔ. ⁴ Bu ku ben naane doke dii teni sɔɔ ba n mɔ, nε, Yinni Gusunɔn sɔa yera mi! ⁵ Bɔ̀ n ben sanu sanusu ka ben daa kɔsa, ma ba gea kuanammε, ⁶ ma ba kun sɔbu ka gɔminibu ka gobekuba dam dɔremɔ, ma ba kun maa tɔnu wi u kun gɔanu kuen yem yarimɔ, ma ba kun bũnu sɔamɔ ni nu koo de bu kam ko, ⁷ saa yera kon de ba n wɔa tem mε sɔɔ mε na ben baababa wɛ, ba n mɔ sere ka baadommaɔ.

⁸ Adama wee gari weesugiiya ba naane sɔa yi yi ñ arufaani gaa mɔ. ⁹ Ba ra n gbenimɔ, ba ra n tɔmbu goomɔ, ba ra n sakararu mɔ, kpa ba n nɔɔ mwεε weesuginu mɔ,

kpa ba n bũu wi ba m̀ Baali turare d̄õ dokeamm̄e, kpa ba n maa bũu s̄aru m̀ te ba ku ra raa ko. ¹⁰ K̄õsi yiniwa ba ra n m̀, kpa bu sere na bu ȳõra dii t̄en mi ba ra man s̄a ba n m̀, sa yakiara yiber̄eban n̄oman di. ¹¹ Ba tamaa dii t̄en mi ba ra man s̄a ta s̄awa gben̄obun w̄a yeru? Domi mesuma na waam̄õ.

¹² Ñ n men na, bu doo Siloõ bu yam mi na raa ḡõsa bu ka man s̄a m̄eri. Kpa bu wa nge m̄e na mu kua nen t̄ambu Isireliban daa k̄õsan s̄õ. ¹³ T̄ẽ, ȳen s̄õ ba kookoo sinin bweseru kua, ma na bu gerusi kpeetim sari adama ba ñ man swaa daki, na bu soka ma ba ñ man wurari, ¹⁴ yen s̄õna kon nen s̄a yee t̄e s̄õ ba ben naane doke ka tem m̄e na be ka ben baababa w̄ẽ kam koosia nge m̄e na Silo kua. ¹⁵ Kon bu gira bu tonda nen wuswaan di nge m̄e na ben mero bisibu Isireliba gira.

Gusunõ u Yereḡin

kanaru yina Yudaban s̄õ

¹⁶ Wun̄e Yeremi, a ku man suuru kana Yudaban s̄õ. A ku bu kanaru garu kua. Domi na ñ nun swaa dakim̄õ. ¹⁷ A ñ waam̄õwa ye ba m̀ Yudaban wuu maros̄õ ka sere Yerusalemun sw̄e s̄õ? ¹⁸ Bibu ba d̄ã guram̄õ bũu ȳakunun s̄õ. Ma ben baababa ba ka ye d̄õ s̄õrum̄õ bũu s̄a yenõ. T̄õn kur̄õba p̄ẽ som burim̄õ bu ka kiranu ko ni ba koo ka bũu wi ba m̀ Asitaate ka sere maa bũnu ganu s̄a, kpa bu ka man torari. ¹⁹ Adama ka gem, n ñ ne ba torarim̄õ, beya ba tii sekuru dokem̄õ.

²⁰ Yen s̄õna na nee, kon de nen m̄õru yu w̄õri nen s̄a yee te s̄õ, ka t̄ambu s̄õ, ka yaa sabenu s̄õ, ka d̄ãõ ka sere maa d̄ianu s̄õ. Nen m̄õru ye, ya ko n ḡbisim̄õwa, ya ñ surem̄õ.

Yudaban mem̄ n̄õbu sariru

²¹ Wee ye nee, Gusunõ Isireliban Yinni, ne wi na w̄õllu ka tem̄õ na gerua na nee, i ra ȳakunu ko ñn sukum i ra di,

ka yāku dāo mwaararuginu, adama n buram bo i ni kpuro menna i bæyam di. ²² Domi na òn bæen baababa yāku garu yiire dōma te na bu yara saa Egibitin di. ²³ Ye na bu yiire yera, bu nen gari nōwō, kpa na n sāa ben Yinni, kpa be, ba n maa sāa nen tōmbu. Bu nen wooda kpuro swīiyō ye na bu wē, kpa ben wāaru tu wēra. ²⁴ Adama ba òn swaa tem kpī bu nen gari nō. Ben tiin gōru kīra ba swīi, ma ben daa kōsa ya sosi. ²⁵ Saa dōma tēn di bæen baababa ba yara Egibitin di sere n ka gisō girari, na ra n bæe nen sōmōbu gōriammewa saa baayere. ²⁶ Adama i swaa taaya i òn man swaa daki. Ma i kōsa kua n kere ye bæen baababa ba kua.

²⁷ Wunε Yeremi, à n yeniba kpuro gerua, ba òn nun swaa dakimō. À n maa bu soka, ba òn nun wurarimō. ²⁸ Ka mε, a bu sōwō a nεε, ba sāawa bwese te ta ku ra Gusunō ten Yinnin gari nō. Tora tee teya ba ra n mō baa ù n bu sēyasia. Gem ku ra n maa wāa ben nōsō.

Durum ye Yudaba ba kua

Beni Hinōmun wōwō

²⁹ Yinni Gusunō u nεε,
Yudaba bu ben seri burō bu kō
yi yi sōōsimō ma ba sāa negibu.

Bu yōwō guuru wōllō,
kpa bu gōō swī.

Wee ba nen mōru seeya,
ma na bu biru kisi.

³⁰ Domi be, Yudaba ba kōsa kua nen nōni sōō. Ba ka būnu dua diru mi ba ra man sā, ba tu disi doke. ³¹ Ma ba būu turanu bana Tofetiō, Beni Hinōmun wōwō bu ka ben bibu yāku dāo mwaararuginu ko mi, yāku nīn bweseru na òn mam gōru doke n bu sō bu ko.

³² Yen sōna tōnu ganu sisi nī sōō ba òn maa wōwa ye sokumō Tofeti òn kun mε Beni Hinōmu. Ba koo ye sokuwa tōn goo yeru. Miya ba koo tōmbu sike yēn sō ayeru maa

sari gam. ³³ Gunɔsu ka yɛɛ yi koo tɔn gonu di. Goo sari wi u koo yi yinari. ³⁴ Kon de Yerusalemu ka Yudaban wusu su mari sɔɔ sɔɔ, ba ɛn maa nuku doɓun kuuki mɛ wuu si sɔɔ. Meya ba ɛn maa kurɔ kpaarun womusu nɔɔmɔ mi. Domi tem mɛ, mu koo kowa bansu.

8

¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, yen tɔɔ te, ba koo Yudaban sinambu ka ben asakpɔɓun kukunu sikia sikirun di ka ben yãku kowobuginu ka ben sɔmɔbuginu ka sere maa Yerusalemun tɔmbuginu. ² Sɔɔ sɔɔ, nu ko n sɔɔ soore. Wɔ̄kuru kpa nu n wãa suru ka kperin tarum sɔɔ. Ba ɛn maa nu guramɔ bu sike. Nu koo kowa taaki tem sɔɔ. Domi sɔɔ ka suru ka kperi yiya ba raa kĩa ma ba yiira ba yi sãwa. ³ Be ba koo tiara be, Yuda daa kɔsagii be sɔɔ, mi na bu yarinasia kpuro, gɔɔwa ba ko n kĩ n kere wãaru. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yudaban bwisikunu

kun asansi mɔ

⁴ Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, a nen tɔmbu bikio a nɛɛ,

tɔnu ɛn n wɔruma, u ku ra se?

Goo ɛn n gera win swaan di, u ku ra wurame?

⁵ ɛn n men na, mban sɔna nen tɔmbu Yudaba

ba swaa kɔsa swii ba dɔɔ.

Ba yɔrariwa dim dim ben weesu sɔɔ

ba n bũnu sãamɔ.

Ba ɛn kĩ bu gɔsirama nen mi.

⁶ Na yɔ sɛɛ na bu swaa daki ka laakari.

Ba gari gerumɔ yi yi ɛn asansi gaa mɔ.

Ben goo kun gɔru gɔsiamɔ win nuku kɔsurun di,

u nɛɛ, mban sɔna u yeni mɛ.

Be kpuro ba ben tiin swaa swiwa

nge duma ye ya wãa tabu sɔɔ.

⁷ Baa tionko ka kpurabu ka kpaaru baniku
nu yē saa ye n weene nu sī
ka saa ye n weene nu wurama nin wāa yera.
Adama nen tumbu ba ñ nen wooda yē
ye na ka bu kpare.

Be ba tii garisi bwisigibu

⁸ Yinni Gusunō u maa nee,
amōna ba koo ka kpī bu nee ba bwisi mō.
Beya ba ne Gusunōn wooda mō.

Domi be ba wooda ye yorua, ba ye gōsiawa.

⁹ Wee bwisigiba ne, Yinni Gusunōn gari gema.

Ma ba yiberēban yina mwaara

ba wāa biti ka sekuru sō.

Ñ n men na, bwisi yirā ba maa mō.

¹⁰ Yen sōna ne, Yinni Gusunō,
kon de yiberēba bu ben kurōbu ka ben gbea mwēeri.

Domi saa ben bwēebwēebun di

n ka girari ben damgibō,

ben tii tiin arufaaniwa ba ra n naa gire ka taki.

Nen sōmōbu ka yāku kowobu, weesa ba ra n mō.

¹¹ Ba ra n nen tōmbun wahala atafiiru sāawa,

ba n mō, alafia wāa,

adama alafia gaa sari.

¹² N weenewa sekuru tu bu mwa kōsa ye ba mōn sō.

Adama sekura ku ra bu mwε bu tuka.

Ba ku ra maa ben toranu tubu.

Yen sōna ba koo wōruma bu gbi

dōma te kon bu sēyasia.

Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

Yinni Gusunō ka win tumbu

¹³ Yinni Gusunō u nee,
gbaa wuko u ra win dīanu gēwa u menna.

Adama wee, na kī n nen dīanu menna Isireliban mi,
ma na deema ba sāawa nge resem

ñ kun mɛ nge figie ye ya wurusu della
ya ñ binu mɔ.

Yen sɔna kon bu deri swaa sarobun sɔ.

¹⁴ Yudaba ba nɛɛ,
mban sɔna sa sɔ mini.

I de su menna
kpa su da wuu si su gb̄aranu mɔn mi,
sa n gɔɔ mara.

Domi Gusunɔ besen Yinni u yiwa su gbi.

U koo sun nim d̄ɛɛgim nɔrusia,
yèn sɔ sa nùn torari.

¹⁵ Wee, sa tamaa wāara koo kɔsi,
adama ya ñ koore.

Sa tamaa saa gaa wee yè sɔɔ besen nɔni swāaru
ta koo kpe,

adama nandaba bu sun deema.

¹⁶ Wee sa yiberɛban dumin wɔkinu nɔɔmɔ Danun bera gia.

Ma yi wuri mɔ, yi tem kpuro neni mu diirimɔ.

Yiberɛ be, ba dīanu guramɔ ba gbea mwaamɔ,
ka sere Yerusalemu ka yen tɔmbu.

¹⁷ Adama Yinni Gusunɔ u wisa u nɛɛ,
na ñ daa bɛɛ sɔɔwa mɛ ro?

Wee kon bɛɛ wɛɛ d̄ɛɛgii kparema

yi yi ñ dobo dobogibun gari nɔɔmɔ.

Yi koo bɛɛ dwɛɛwa.

Yeremin nuki sankira

¹⁸ Yeremi u nɛɛ,
nen nuki sankira nen tɔmbun wahalan sɔ.

Na kī n tii nukuru yemiasia,
adama ya ñ koorɔ.

¹⁹ Wee, na nen tɔmbun weeweenu nɔɔmɔ baaman di.

Ba mɔ, Yinni Gusunɔ u sariwa Sionio?

Yen sunɔ u ñ maa wāawa mi?

Ma Yinni Gusunɔ u wisa u nɛɛ,
mban sɔna ba nen mɔru seeya

ba būnu sāmā n̄n bwārokunu
ba waama t̄n tukobun min di.

²⁰ Ma Yeremi u n̄ε,
saa ye sa raa yīyō su faaba wa,
ya doona nge ḡēbun saa.

Wee, sa ñ faaba wa.

²¹ N̄n t̄mbu ba n̄ni s̄ōre.
Ben n̄ni swāa te, ta man b̄kana.
Na nande, na nuki sankire.

²² Tibu sariwa Galadiō?
Dokotoro goo sariwa mi?

Nge mban s̄na Isireliban bosu kun kpeemā.

²³ N̄n wiru t̄n daa nim yiba
ma n̄n n̄ni yi s̄a nge bwii,
kon daa wuri kowa s̄ō s̄ō ka w̄kuru
n̄n t̄n be ba gun s̄ō.

Bwese weesugiru

9

¹ Yeremi u n̄ε,
n̄n daa kuru m̄o gbaburō, kon daa dawa ten mi,
n̄n t̄mbu deri na n̄n ka bu tondine.
Domi be kpuro ba s̄awa nge sakara kowobu.
Ma ba kua naane sarirugibu.

² Yinni Gusunō u gerua u n̄ε,
ba ra n̄n n̄ō d̄ērawa bu ka weesu ko.
Ba ku ra tem m̄ε kpare dee dee gem s̄ō,
sere ka weesu.

Wee siya su kua ben dam.

Ba ra n̄n nuku k̄suru m̄ōwa ba n̄n d̄ō.
M̄eya ba ku ra n̄ε, Yinni Gusunō wure.

³ Baawure u ra n̄n win kpaasi taki dimōwa.
Ba ñ naane m̄ōsine.

Ba ra n̄n k̄rum̄ōt̄nu kuanamm̄ewa,
kpa ba n̄n weesu s̄ōnamō.

⁴ Kpa ba n̄n n̄ni w̄kunamō.

Ba ku ra gem sōɔnɛ,
 kpa ba n ben nɔɔ dɛɛrimɔ bu ka weesu ko.
 Mɛya ba ra n mɛɛrimɔ nge mɛ ba koo ka kōsa ko.

⁵ Ba ra tii wɛ kōsan kobu ka weesu sɔɔ
 sere ba yina bu man wura.

⁶ Nɛ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, na nɛɛ,
 wee, kon bu sɔwa n ben laakari mɛɛri.
 Domi na n̄ yɛ ye kon ka nɛn tɔn beni ko
 ben nuku kōsurun sō.

⁷ Wee, tɔn ben yara ya sāawa nge sɛɛ dɛɛguu
 ge ga ra go.

Weesa ba ra n m̀ɔ,
 kpa ba n ben berusebu b̄ori yɛndun gari sōɔmɔ.
 Adama ben ḡɔruɔ, yina ba ra n bu b̄erie.

⁸ Yeniban sō, kon bu sɛɛyasia
 kpa n bu m̄oru k̄asie.
 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Wuri ka swīin sanam

⁹ Yeremi u nɛɛ,
 kon guunu ka mi ba ra raa yaa sabenu kpare swīiya.
 Domi nu gbera, goo ku ra maa sare mi,
 ba ku ra maa yaa sabenun wuri nɔ mi.
 Ma gunɔsu ka gbeeku yɛɛ yi duki yakikira min di.
 Gāanu kun maa wāa mi.

¹⁰ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 u koo de Yerusalemu yu ko bansu,
 kpa yu ko gbeeku b̄ɔn̄un wāa yeru.
 Mɛya u koo maa de Yudaban wusu su ko bansu.

¹¹ Wara u bwisi m̄ɔ u ka ye tubusia.
 Yinni Gusunɔ ù n ka ȳɛro gari kua,
 u geruo ȳɛn sō tem mɛ, mu kua bansu
 mi goo ku ra maa sare.

¹² Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, yeni ya koorawa ȳɛn sō nɛn
 t̄ambu ba nɛn woodaba deri ye na bu wɛ, ma ba n̄ nɛn gere

wure, ba ñ ka ye sɔmburu kue. ¹³ Ma ba ben tiin kīru swīi ba būu wi ba m̀ Baali s̄awa nge m̄ ben baababa ba bu s̄ɔsi. ¹⁴ Yen s̄ɔna n̄, Gusun̄ Isireliban Yinni, n̄ wi na w̄llu ka tem m̄, na n̄, wee, kon bu d̄a kiku gagu * ge ga sosu diisia, kpa n bu nim m̄ mu d̄e m̄ n̄rusia. ¹⁵ Kpa n de bu yarina bu da bwese tukunun suunu s̄ɔ, mi be ka ben baababa ba ñ daa ȳ. Kon de bu bu go ka takobi, kpa bu bu kam koosia mam mam. ¹⁶ N̄, Gusun̄ w̄llu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Yeremi u n̄,
i doo i t̄n kur̄ be ba ra ḡɔ swī kasuma.

I doo i yen goniba sokuma

¹⁷ bu na fuuku bu sun ḡɔ wuri kua,

kpa b̄s̄n̄ n̄ni ȳresu su koku.

¹⁸ Domi wuri n̄ɔra S̄ɔnī.

Ba m̀, wee, ba sun gura,

seku bakara sun deema.

N kua tilasi su ka b̄s̄n̄ tem deri.

Wee ba b̄s̄n̄ ȳnusu k̄suka.

¹⁹ B̄e kur̄bu, i Yinni Gusun̄n̄ gari n̄ɔw̄.

Kpa i swaa daki i n̄ ye u gerum̄.

I b̄e w̄ndiaba wuri s̄ɔsio,

i ḡɔ wuri s̄ɔsin̄.

²⁰ Domi ḡɔ u sun k̄asi saa f̄n̄ntin di,

ma u dua sere sina kpaar̄.

M̄ya u maa bii be ba b̄su sw̄e s̄ɔ goom̄,

ka sere maa aluwaasiba mi ba ra gesi m̄n̄n̄ kpuro.

²¹ Yinni Gusun̄ u n̄,

t̄mba koo w̄ruku bu gbisuku,

kpa ben gonu nu n̄ t̄rie yakas̄ nge naa bisu,

ñ kun m̄ nge dobi yi yi gea yina ba deri gber̄.

Ba ñ maa yi suam̄.

* ^{9:14} d̄a kiku gagu - D̄a kiku gera ba ra soku abusenti.

À n kī a n bwisi gee mɔ,

a Gusunɔ gio

²² Yen sɔ̄, bwisigii u ku woo kana win bwisin sɔ̄.

Damgii u ku maa woo kana win dam sɔ̄.

Meya dukiagii u ku woo kana win dukian sɔ̄.

²³ Adama wi u kī u woo kana,
u woo kana yèn sɔ̄ u bwisi mɔ u ka man tubu,
ma u yē ma nena na sāa Yinni Gusunɔ.

Na sāawa naanegii wi u ra siri dee dee,

kpa u de durom mu n wāa tem sɔ̄.

Tɔn benin bwesera ba ra man wēre.

Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Kirɔ

Yuu be ba ñ Gusunɔ yēn sɔ̄

²⁴ Wee tɔru gara sisi tē sɔ̄ kon bu kam koosia be ba
bango mɔ wasi sɔ̄ ma ba ku ra nen arukawani yibie.

²⁵ Beya Egibitigibu, ka Yudaba, ka Edɔmuba, ka Amɔniba,
ka Mɔabuba, ka be ba ra ben wii baarun seri kɔni, ka sere
be ba wāa gbaburɔ. Domi bwese tuku ni kpuro ka mam
Isireliban tii, ba sāawa bango sariba ben gɔrusɔ.

Būnu ka Yinni Gusunɔ

10

¹ Bɛɛ Isireliba, i swaa dakio i nɔ ye Yinni Gusunɔ u bɛɛ
sɔ̄mɔ. U neɛ,

² i ku bwese tukunun yira swīi.

I ku wurura wɔllun yīre nin sɔ̄,

ni bwese tukunu nù n wa,

nu ra nande.

³ Domi bwese nin sāaru ta sāawa kam dirum.

Nu ra sewa nu da dāa sɔ̄wɔ nu dāa bura.

Kpa dāa dāko u ka ye bwāaroku ko.

⁴ Kpa bu gu buraru kua,

bu gu sii geesu ka wura pote.

Kpa bu gira bu kulumba kpare ka matalaka,
gu ku ka wɔruman sɔ̄.

⁵ Bwāarokunu nu ra n s̄awa
nge nare ye ba ra ko gberɔ̄.

Nu ñ gari m̄, ba ra n nu s̄owawa,
domi nu ñ kp̄ nu ka tii s̄.

Yen s̄, i ku nin berum ko.

Nu ñ kp̄ nu beε k̄sa ñ kun mε gea kua.

⁶ Ma Yeremi u Gusunɔ̄ siara u nεε,
Yinni Gusunɔ̄, a kp̄.

Goo sari wi u ka nun weenε.

Ma a ȳsiru yara wunen dam saabu.

⁷ Wuna a s̄a bwesenu kpuron sina boko.

Wara u ñ koo nun nasia.

Wuna a yiiko kpuro m̄.

Bwesenu kpuron bwisigibu s̄ɔ̄,
goo sari wi u ka nun weenε.

⁸ Be kpuro ba ñ bwisi m̄.

Ben ȳru ta s̄awa kam.

Domi d̄ara ba ra d̄aku ba n s̄am̄.

⁹ Kpa bu tu sii geesu pote, si ba ka na Taasisin di,

ñ kun mε wura ye ya wee Ufasin di,

kpa bu tu yabe gaaduragiru ka wunɔ̄mgiru sebusia.

Yeba kpuro ya s̄awa t̄nun n̄man s̄omburu.

¹⁰ Adama wunε Yinni Gusunɔ̄,

a s̄awa Yinni, wuna n weenε bu s̄a.

A w̄awa. Kaa n maa bandu diiwa sere ka baadommaɔ̄.

Wunen m̄ru ȳ ñ seewa,

tem mu ra ȳiriwa,

kpa bwesenu kpuro nu kp̄ana nu ȳra wunen wuswaaɔ̄.

¹¹ Beε bwese tukunu, i swaa dakio i n̄, beεn b̄u ni, nu
ñ w̄llu ka tem taka kue. Nin tii nu koo kam kowa mam
mam.

¹² Yinni Gusunɔ̄wa u tem taka kua
ka win dam, ka win ȳru,

ma u wəllu tɛria ka win bwisi.

¹³ Wiya u ra de bukə gu se wəllə,
kpa u woo seeyama saa gen wāa yerun di,
kpa guru winu nu nim kpaasina,
kpa guru maakinu nu kora, kpa gura yu nɛ.

¹⁴ Tənu ù n ye kpuro mɛera, u ra biti soorewa.
Sekuru ta ra maa sekobu mwewa
bà n ben bwāaroku ni wa.

Domi nu ñ kpɛ nu ko mɛ, nu ñ wɛsiaru mə.

¹⁵ Ba nu kuawa bu ka tɔmbu nɔni wɔke.
Nu ñ s̄a gāanu. Nu koo kam ko s̄o teeru,
dɔma te Yinni Gusunə u koo nu siri.

¹⁶ Gusunə, Isireliban Yinni u ñ s̄a nge ni.

Domi wiya u kpuro taka kua.

Wiya u s̄a win tɔmbun arumani.

Win yīsira Gusunə, wəllu ka tem Yinni.

Yerusalemun wərumaa

ya turuku kua

¹⁷ Yeremi u nɛɛ,
bɛɛ Yerusalemugibu, wee, yibɛɛ ba bɛɛ tarusi.
I seewo i bɛɛn yānu kpaasina.

¹⁸ Domi Yinni Gusunə u nɛɛ,
u koo de yibɛɛ be, bu bɛɛ wəri,
kpa bu bɛɛ gura bu ka bɛɛ da mi n toma.

¹⁹ Yerusalemugibu ba wuri wəri ba mɔ,
sa kam kua. Wee, bɛsɛn bosu kpɛa,
bɛsɛn nɔni swāara banda.
Sa raa nɛɛ, kōsa yà n sun deema,
sa ko kpī su ye ma.

²⁰ Adama bɛsɛn dia ya wəruka.

Yen wɛɛ kpuro kasikira.

Ma ba bɛsɛn bibu gura kpuro.

Goo sari wi u koo maa bɛsɛn wuu seeya.

²¹ Yera Yeremi u nɛɛ,

bɛɛn kparobu ba kua gari bakasu.

Ba ñ Yinni Gusunɔ kasu.

Yen sɔna ba ñ kuure,
ma bɛɛ kpuro i yarina.

²² Wee damu gagu ga nɔɔramɔ.

Tɔn dabira wee saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di,
bu ka Yudaban wusu kpeerasia,
kpa su ko gbeeku bɔnnun wɔa yeru.

Yeremi u kanaru mɔ

ka win tɔmbun yĩsiru

²³ Yinni Gusunɔ, na yɛ
ma tɔnu kun kpɛ u win tii kpara
nge mɛ n weenɛ.

Goo sari wi u koo kpĩ u win tii swaa gea sure.

²⁴ Yinni Gusunɔ, a man sɛɛyasio saka sɔɔ,
n kun ka mɔru, kpa a ku ra man kam koosia.

²⁵ A wunen mɔru sureo
bwese ni nu ñ nun mɛm nɔɔwammen mi,
ni, ni nu ñ nun sɔamɔ.

Domi nu wunen tɔmbu Yakɔbun bweseru kpeerasiamɔ,
nu ben tem bansu koosiamɔ.

Isireliba ba Yinni Gusunɔn

arukawani kusia

11

¹ Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa. U
nɛɛ, ² a nen arukawanin gari nɔɔwɔ, kpa a Yudaba ka
Yerusalemugibu sɔ a nɛɛ, ³ nɛ, Yinni Gusunɔ, na gerua na
nɛɛ, bɔrurowa wi u yina u nen arukawani yenin gari nɔ,
⁴ ye na raa ka bɛɛn baababa bɔkua sanam mɛ na bu yara
Egibitin di mi ba raa nɔni sɔɔre too. Miya na bu sɔɔwa na
nɛɛ, bu nen gari swaa dakio, kpa bu ko ye na bu sɔɔwa.
Saa ye sɔɔra ba ko n sɔa nen tɔmbu, kpa na n maa sɔa

ben Yinni. ⁵ Nge meya kon ka nen nɔɔ mwɛru yibia te na beɛn baababa kua na nɛɛ, kon bu tem wɛ mɛ sɔɔ tim ka bom mu kokumɔ. Tem meya i waamɔ gisɔ.

Ma Yeremi u Yinni Gusunɔ wisa u nɛɛ, ami.

⁶ Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, a gari yini geruo Yudaban wusu kpuro sɔɔ ka Yerusalemun nukurun swɛɛ kpuro sɔɔ, a nɛɛ, bu nen arukawanin gari swaa dakio kpa bu yi mem nɔɔwa. ⁷ Saa dɔma tɛn di na ben baababa yarama Egibitin di sere ka gisɔ, na ra n bu sɔɔmɔwa bu de bu man mem nɔɔwa. ⁸ Adama ba n̄ nen gari yi swaa daki, bu sere yi mem nɔɔwa. Ben baawure u win tiin gɔru kīru swīiwa. Ma na dera b̄ri ȳn gari yi wāa arukawani ye sɔɔ, yi bu di.

⁹ Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, wee Yudaba ka Yerusalemugibu ba nɔɔ tia kua. ¹⁰ Ba wura ben baababan yira sɔɔ, be, be ba yina bu nen gari swaa daki. Ma ba ka b̄nu arukawani b̄kua ba nu s̄amɔ. Isireliba ka Yudaba ba nen arukawani ye kusia ye na ka ben baababa b̄kua.

¹¹ Yen s̄na nɛ, Yinni Gusunɔ, kon de k̄sa yu bu w̄ri. Ba n̄ yariɔ k̄sa yen min di. Ba koo man nɔɔgiru sue adama na n̄ bu swaa dakimɔ. ¹² Yudaba ka Yerusalemugibu ba koo da bu b̄nu soku ni ba ȳkunu koosimɔ. Adama b̄u ni, nu n̄ bu faaba m̄ wahalan saa sɔɔ. ¹³ Bɛɛ Yudaba, nge mɛ beɛn wusu su geeru nɛ, nge meya beɛn b̄nu nu geeru nɛ. Nge mɛ Yerusalemun swɛɛ yi geeru nɛ, nge meya yen s̄a yenu nu geeru nɛ, mi i ra b̄u wi ba m̄ Baali s̄a. ¹⁴ Adama wunɛ Yeremi, a ku kanaru ko tɔn ben s̄o. Domi baa b̄ n man soka ben wahalan saa sɔɔ, na n̄ bu wurarimɔ.

Isireliba ba s̄a nge d̄a

te ta n̄ maa arufaani mɔ

¹⁵ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
bɛɛ nen tɔn be na kī,

mba i kasu nen sãa yerɔ.
 Domi murafitira i ra n mɔ.
 I tamaa kon maa beɛn yãkunu mwa,
 kpa i kun maa nɔni sɔɔre?
 I tamaa kon de i yari wahalan di?
¹⁶ Yellu i sãa nge nen dãa geeru,
 te ta kpare ta maa bii geenu marumɔ.
 Adama tẽ kon dãa te ka ten kãasi kpuro dɔɔ mɛni subaru
 sɔɔ.

¹⁷ Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na raa beɛ gira nge
 dãa. Nɛna kon de kɔsa yu beɛ deema beɛ Isireliba ka beɛ
 Yudaba, kɔsa ye i kua i ka nen mɔru seeyan sɔ. Domi i bũu
 wi ba mɔ Baali yãkunu koosimɔ.

Yeremin yenugibu

*b*a nùn seesi

¹⁸ Yinni Gusunɔ u man sɔɔsi ye nen tɔmbu ba man
 bɔkuammɛ. U man ben sanu sanusu sɔɔsi. ¹⁹ Na raa bu
 naane sãawa nge yãa te ba ka dɔɔ bu go. Na ñ yẽ kɔsa
 ba man bwisikusimɔ, ba mɔ, bu de bu dãa te sura ka ten
 marum. Bu tu wuna wasobun suunu sɔɔn di kpa bu ku
 maa ten yĩsiru nɔ.

²⁰ Adama wunɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
 a sãawa wi u ra siri dee dee.

Wuna a tɔnun gɔru ka win bwisikunu yẽ.

Wuna na nen weeweenu nɔmu sɔndia.

Na marawa n wa mɔru ye kaa bu kɔsia.

²¹ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee ye u koo Anatɔtugibu
 kua, be, be ba kasu bu nen wãaru wuna ba mɔ, n ku
 Gusunɔn gari gere ka win yĩsiru. Nà n maa yina, ba koo
 man go. ²² Yen sɔna wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u koo
 bu mɔru kɔsia. Ben aluwaasiba ba koo gbi tabu sɔɔ, kpa
 ben bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu bu gbi gɔɔrun sɔ. ²³ Domi
 u koo Anatɔtugibu nɔni swãaru kpɛɛwa wɔɔ gè sɔɔ u koo
 bu mɔru kɔsia kpa goo kun tiare be sɔɔ.

*Yeremi**u Yinni Gusunɔ gari bikiamɔ*

12

¹ Yinni Gusunɔ, a sãawa gemgii baadomma,
na ñ kpɛ̃ n nun siribu soku.

Adama ka mɛ, na kī n nun gãanu bikia
wunen gem mɛ sɔɔ.

Ye na bikiamɔ wee.

Mban sɔna durumgiin wãaru ta ra n kuuramɔ.

Mban sɔna a ra de be ba ñ nun naane sãa
ba n wãa bɔri yendu sɔɔ.

² Wuna a bu duura nge dãru, ma ba nuuru kua,
ba kpɛ̃a ba binu marumɔ.

Mɛya wunen gari ra n wãa ben nɔwɔ.

Adama yi ñ wãa ben gɔruɔ.

³ Yinni Gusunɔ, a man yɛ̃.

A man waamɔ ma a nen gɔru wɛ̃era,

a wa ma ga wãa ka wunɛ.

A tɔn kɔso be wunɔ nge yãa ni ba ra mwe bu sake.

A bu sɔɔru koowo a yi

tɔɔ te ba koo tɔmbu gon sɔ̃.

⁴ Sere saa yerà kaa n dera besen tem mu n wãa nuku
sankiranu sɔɔ. Wee yakasu kpuro gberamɔ, ma gbeeku
yɛ̃ ka gunɔsu gbimɔ besen tem men tɔn kɔsobun sɔ̃. Domi
ba gerumɔ ba mɔ, a ñ ben sanu sanusu waamɔ.

⁵ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

Yeremi,

à n ka naasugibu duka mɔ,

ma a bu kpana, a wasira,

amɔna kaa ka kpī a ka dumigibu duka da.

À n bɔri yendu mɔ sanam mɛ tem mu alafia mɔ tɔna,

amɔna kaa ko Yuudenin daaru tà n nim yiba ta yarimɔ.

⁶ Domi wunen mero bisibu ka wunen yenugibu ba nun naane sarirun kom kuamme. Wee ba nun naogiru suemə biruə. A ku bu naane ko, baa bà n nun gari dori sɔəmə.

Yinni Gusunə

u win tɔmbu deri

⁷ Yinni Gusunə u nɛɛ,
na nen sãa yeru deri. Na nen tɔmbu biru kisi,
be, be ba sãa nen arumani.
Wee be, be na kī mi, na bu yiberɛba nɔmu sɔndia.

⁸ Domi ba man seesi nge gbee sunə
ge ga kukirimə dãa sɔwəwə.

Yen sɔna na n̄ maa bu kī nge yellu.

⁹ Ba kua nge gunə ge gunəsu gasu su kasu su di.
Kon gbeeku yɛɛ kpuro soku yi na yi di.

¹⁰ Yiberɛ dabiru ba na nen tɔmbun temə ba mu sankā,
nge mɛ yaa sabenu nu ra gberun dīanu sanku.

Tem mɛ, mu raa wā,
adama ba n̄ gāanu deri mi.

¹¹ Ba tem mɛ gɔsia nge tem saaram.

Wee mu sãare nge tɔnu wi u gəw sumə u nuki sankire.

Tem mɛ kpuro mu kam kua.

Goo sari wi u mɛn weeweenu kua.

¹² Ka guunun wii kpiirə kpuro yiberɛba ba yəwawā.

Na dera tabu bu tem mɛ kpuro wukiri.

Goo sari wi u wāa bəri yendu sɔw.

¹³ Wee ba dīanu duura, ma sãki kpia.

Ba tii wahala kua kam.

Sekura ba gã nɛ, Yinni Gusunən mərən sɔ.

Nɔw mwɛɛ te Yinni Gusunə

u bwese ni nu ka Isireliba sikerene kua

¹⁴ Yinni Gusunə u nɛɛ, bwese ni nu ka Isireliba sikerene,
nu sãawa tɔn kɔsobu. Nu tem mɛ mwā mɛ nɛ, Yinni
Gusunə na Isireliba wɛ mu n sãa ben tubi. Wee ye na
gerumə bwese nin sɔ. Na nɛɛ, kon nu wuka saa nin tem di,

kpa n Yudaba wuna nin suunu sɔɔn di. ¹⁵ Adama sanam me na nu wuka na kpa, kon maa nin wɔnwɔndu ko kpa n de nin baatere tu wura ten temɔ me ta tubi di. ¹⁶ Geema ba raa nen tɔmbu sɔɔsi bu bɔre ka bɔu wi ba mɔ Baalin yɔsiru, adama bɔ n gɔru gɔsia, ba mɔ nge me n weene nen tɔmbu bu ko, kpa ba n bɔrumɔ ba n mɔ, ka ne, Yinni Gusunɔn wɔaru. Saa yera kon de bu sina ka nuku dobu nen tɔmbun suunu sɔɔ. ¹⁷ Adama bwese te ta yina tu man mem nɔɔwa, kon tu wukawa kpa n tu kpeerasia. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Kpaka ye ba kua

ka wɛɛ damgii

13

¹ Yinni Gusunɔ u neɛ, ne, Yeremi, n doo n kpaka dwe kpa n ye sɛka pɔraɔ, adama n ku ye doke nim sɔɔ. ² Ma na kpaka ye dwa na sɛka pɔraɔ nge me u man sɔɔwa. ³ Ma Yinni Gusunɔ u kpam neɛ, ⁴ n kpaka ye suo kpa n se n da daa te ba mɔ Efaratiɔ kpa n ye bere mi, kpee wɔru gagu sɔɔ. ⁵ Ma na seewa na da na ye berua mi, nge me u gerua. ⁶ Ye n te, u maa neɛ, n wuro Efarati mi, kpa n kpaka ye suama ye u raa neɛ, n bere mi. ⁷ Ma na seewa na da na kpaka ye sua mi ya raa beruan di. Adama na deema wee, ya sankira ya n maa garu koorɔ.

⁸ Yera Yinni Gusunɔ u man sɔɔwa u neɛ, ⁹ nge meya u koo Yudaba ka Yerusalemugibun tii suabu kpeerasia. ¹⁰ U neɛ, ba sɔawa tɔn kɔsobu, ba ku ra wure bu win gari nɔ. Ben gɔru kɔrun gariya ba ra n yɔrari, kpa ba n bɔnu yiiramme ba n sɔamɔ. Ba koo kowa nge kpaka ye, ye ya n maa garu koorɔ mi. ¹¹ Nge me ba ra kpaka sɛke pɔraɔ, nge meya u raa Isireliba ka Yudaba kpuro sua u tii sɛke ba n ka sɔa win tɔmbu, ba n win yɔsiru sɔɔwa, ba n sɔa

win buraru, kpa tamba n nùn siaramo ben sō. Adama ba ñ win gari wure. Wi, Yinni Gusunowa u yeni gerua.

Yinni Gusunon mōru

¹² Yinni Gusunō u nε, Yeremi sōowa u nεε, n doo n nen tambu Isireliba sō ma wi, ben Yinni, u gerua u nεε, tam bwāara wāawa tam sō. Adama bà n wisa ba nεε, ba yē mε,
¹³ saa yera kon bu sō n nεε, mesuma wi, Yinni Gusunō u gerua. U nεε, u koo de win mōru yu ko nge tam mε mu koo Yerusalemun tambu kpuro go, ka sinam be ba sō Dafidin sina gona sō, ka yāku kowobu, ka win sōmōbu, tem men tambu kpuro gesi. ¹⁴ Kpa bu soona bu kōsukuna, baaba ka bii, u ñ ben goon wōnwōndu mō. Gāanu maa sari ni nu koo nùn yōrasia sere u ka be kpuro go.

Yinni Gusunō u tambu

kirō mō ben tii suabun sō

¹⁵ Bεε, Isireliba,
 i swaa dakio i nō, ye na gerumō.
 I ku maa tii sua,
 domi Yinni Gusunō u ka bεε gari mō.

¹⁶ I Gusunō bεen Yinni bεere wēeyō
 u sere ka yam wōkuru na
 te ta koo de i sokukira guunu wōllō.
 Meya i yam bururam mara,
 adama u koo de mu tīra mam mam
 kpa mu gōsia yam wōku bakaru
 nge te ta wāa gōribun wāa yerō.

¹⁷ Ì kun gari yi swaa daki,
 kon da n swī bōkuō bεen tii sua bin sō.
 Kon nōni yīresu yari n banda.
 Domi ba koo bεε Yinni Gusunon tambu yoru mwēeri
 bu ka da tem tukumō.

¹⁸ Yinni Gusunō u man sōowa u nεε,
 n sina boko ka win mero sōowō n nεε,

bu sinə temə domi ben sina furəsu wəruka
si su sãa ben buraru.

¹⁹ Wee, wuu si su wãa são yěsan nəm dwareu gia Negebuə,
sin tamba doona kpuro,

ma wuu si, su kenua.

Goo sari wi u koo maa su kenia,
domi ba sin tambu Yudaba gura kpuro sem
ba ka doona tem tukumə.

Ba Yerusalemun bæere wuna

²⁰ Wunε Yerusalemu, a nəni seeyo a wa,
wee, wunen yiberəba ba wee são yěsan nəm geu gian di.
Mana tən be na raa nun nəmu səndia ba wãa,
bèn sã a raa bæere mə.

²¹ Be ba raa nun sokumə yinni,
bà n nun sɛyasiabu na, mba kaa gere.
Saa ye səəra wuriribu bu koo nun deema
nge tən kurə wi u yiire u kī u ma.

²² Kaa tii bikia gōruə a nεε, mban sōna yeni ya nun deema.
Wunen tora dabinun sōna ba wunen bekuru pota ka dam
ba nun sekuru doke.

²³ Etiopigii u koo kpī u win wasin gəna kəsi?
Musuku gbeeku ga koo maa kpī gu gen sansun bausu kəsi?
Aawo.

Nge mɛya bæε be i kōsan dəəne mə,
i n̄ kpē i gea ko.

²⁴ Yen sã, kon bæε yarinasiawa
nge mε woo ga ra yakasu yarinasiε gbaburə.

²⁵ Wunε, Yerusalemu,
yèn sã a nε, Yinni Gusunə duari,
ma a wunen naane doke weesu səə,
wee ye na nun yiiye.

²⁶ Kon wunen bekuru gbabia
kpa bu wunen tereru wa.

²⁷ Na waamə sakararu ka kuuki yi a m̄ə,

sanam me a būnu gasirimō a sāmō guunu wōllō ka yakasō.

Ya sāawa gāa kōsunu nen nōni sōw.

Yen sō, wunε Yerusalemu, kaa kam ko à kun tii dēerasie.
Saa yerà a mara, a ka tii dēerasia.

Nim gōw bakaru

14

¹ Sanam me nim gōwra wāa, Yinni Gusunō u Yeremi sōwōwa u nεε,

² Yudaba ba gōw wooru sō.

Goo maa sari ben wuu marosun kōnnōsō.

Wee ba wōruka temō ba nuki sankire.

Ma Yerusalemugibu ba nōwogiru sue ba faaba kanamō.

³ Damgibu ba bwēεbwēεbu gōrimō bu nim kasuma.

Adama bà n dākō da ba ku ra nim wa.

Ba ra gōsiramewa ka koto gbebusu,

kpa seku bakaru ta n bu mō, ba n wuswaa gāanu wukiri.

⁴ Tem mu besikira yèn sō gura kun nemō.

Ma sekura gbee wukobu mō ba wuswaa gāanu wukiri.

⁵ Yaka bekusu sari.

Batuma sōwra nennu ra ma

kpa nu doona nu binu deri.

⁶ Wee gbeeku ketekunu nu wāa guunu wōllō,

nu wom gabirimō nge gbeeku bōnu.

Nin nōni tonda yèn sō yakasu sari.

⁷ Yudaba ba gerumō ba mō,

baa me sa taare mō besen durum sō,

Yinni Gusunō, a sun somiō wunen yisirun beeren sō.

Wee sa kua mem nōw sariba, ma sa nun torari.

⁸ Wunε wi besε Isireliba sa naane sāa,

wuna a ra sun faaba ko wahalan saa sōw.

Mban sōna kaa n sāa nge sōw wi u sarō besen temō

u kpuna wōku teeru tōna.

⁹ Mban sōna kaa n sāa nge wi ba wōri subaru sōw,

ò kun mɛ nge tabu durɔ wi u kpana u sun faaba ko,
 a sere wãa bɛsɛn suunu sɔɔ.
 Yinni Gusunɔ, ma sa wunen yĩsiru sɔɔwa,
 a ku sun deri.

¹⁰ Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua win tɔmbun sɔ. U nɛɛ,
 ba ra kã ba n yaayaare mɔ. Ba ku ra kpĩ bu sina bu tii
 nɛnɛ. Ba ò maa nùn wẽremɔ. U ben durum yaaye. Yen
 sɔna u bu sɛɛyasiamɔ.

¹¹ Ma Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, a ku tɔn
 be kanaru kua n ka bu gea kua. ¹² Domi baa bà n nɔɔ
 bɔkua, na ò ben kanaru nɔɔmɔ. Bà n maa yãku dɔɔ
 mwaararuginu ka kɛnu ganu kua, na ò nu mwaamɔ. Kon
 de bu gbiwa gɔɔrun sɔ ka kɛsi kɛsi bararun sɔ ka maa tabu
 sɔɔ.

¹³ Ma Yeremi u wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, wee wunen
 sɔmɔbu ba wunen tɔmbu sɔɔmɔ ba mɔ, ba ò tabu wasi.
 Gɔɔra kun maa duɔ ben temɔ. Kaa de ba n wãawa bɔri
 yendu sɔɔ ka toro sindu.

¹⁴ Yinni Gusunɔ u maa nùn sɔɔwa u nɛɛ, weesa ba
 gerumɔ ka nen yĩsiru. Na ò bu gɔre, na ò bu wooda gaa
 wɛ. Meya na ò maa bu gari gɛɛ sɔɔwa. Kãsinu ka sian gari
 ka ben gɔrusun gari yi ba gerumɔ, ye kpuro weesa. ¹⁵ Yen
 sɔ, sɔmɔ be na ò gɔre mi, ba ka tɔmbu sɔɔmɔ ba mɔ, ba ò
 tabu wasi ben temɔ, gɔɔra kun duɔ mi, kon de bu gbi tabu
 sɔɔ, ka gɔɔrun sɔ. ¹⁶ Kpa tɔn be ba maa weesun gari sɔɔmɔ
 mi, ba n wɔruka Yerusalemun swɛɛ sɔɔ gɔ te, ka taa bin
 sɔ. Ba ò goo wasi wi u koo bu sike, be ka ben kurɔbu ka
 bibu. Kon de ben nuku kɔsuru tu wɔriwa ben tii sɔɔ.

¹⁷ Yeremi u nɛɛ, Gusunɔ u man sɔɔwa n tɔn be sɔ n nɛɛ,
 nen nɔni yĩresu su kokumɔ bururu ka yoka,
 su ò yɔre.

Domi wahala baka ya nen tɔmbu deema.

Ba bu so ba mɛɛra kua.

¹⁸ Nà n yara na da yakasɔ,

na ra tən be ba go tabu sən gonu wawa nu kpĩ.
 Nà n maa wurama wuuə,
 kpa n deema tamba barə gǝərūn saabu.
 Gusunən səməbu ka yāku kowobu
 ba ra n den sirenəwa tem mē səə.
 Ba ñ yē ye ba mǝ.

Isireliba ba Yinni Gusunə

suuru kanamə

¹⁹ Yinni Gusunə,
 a bese Yudaba biru kisiwa mam mam?
 A sun bwēra yarawa?
 Mban sōna a sun sēyiasiamə a mēera mǝ
 ye ya ñ bekuramə.
 Sa bəri yendu mara, adama sa ñ tu wa.
 Sa mara a sun beki, adama nən swāaru səra sa wāa.
²⁰ Yinni Gusunə, sa durum kua wunen mi.
 Sa tuba ma nuku kōsura sa kua, bese ka besen baababa.
²¹ A wunen arukawani yaayo ye a ka sun bəkua.
 Wunen yisirun sǝ, a ku sun gem.
 A ku maa Yerusalemu fune wā
 mi a wunen sina gəna yiikogia yii.
²² Būu goo sari wi u koo kpĩ u gura neesia,
 wəllun tii, ta ñ kpē tu gura neesia.
 Gusunə besen Yinni, wuna a ra de gura yu ne.
 Wuna sa maa naane sāa. Domi wuna a ra ye kpuro ko.

15

¹ Yinni Gusunə u Yeremi sōwa u nee, na ñ nen tumbu
 Yudaba wənwəndu kuammē, baa Məwisi ka Samuēli bā n
 na nen mi, bu ka man suuru kana ben sǝ. Kon bu sōwa n
 nee, bu doonə nen wuswaan di. ² Bā n maa wunē Yeremi
 bikia ba nee, mana ba koo da, kpa a bu wisi a nee,
 ba koo gbiwa.
 Gaba koo ben yaron gəə gbi, gəə wiya koo bu sua.

Gaba koo gbi tabu sɔɔ, gɔɔ wiya koo bu sua.

Gaba koo gbi gɔɔrun sɔ, gɔɔ wiya koo bu sua.

Kpa bu maa gabu yoru mwɛeri, yoo tera ba koo di.

³ Kon de kɛsinu nne yu bu deema. Ba koo gbi tabu sɔɔ, kpa bɔnu nu ben gonu gɛeri, kpa gbeeku yɛɛ ka gunɔsu bu di mam mam. ⁴ Biti ka berum koo bwese tukunu mwa bɔ n wa ye ya bu deema, ye Yudan sina boko Manase Esekiasin bii u kuan sɔ kpuro Yerusalemɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo Yudaba sɛɛyasia

⁵ Saa ye sɔɔ, Yerusalemu,

wara u koo wunen wɔnwɔndu wa.

Wara u koo nun wanyo kua.

Wara u koo na u bikia ye n nun mɔ.

⁶ Wee a man deri, ma a biru wura.

Yen sɔ, kon nun nɔma doke n nun kpeerasia.

Domi na wasira ka baadomman wɔnwɔn te na nun kuammɛ.

⁷ Kon nen tɔn be sarawa nge dobi

wusun gbɔra kɔnnɔɔ.

Kon de bu ben bibu bia, kpa n bu kam koosia.

Domi ba yina bu ben swɛɛ kɔsi deri.

⁸ Kon de ben gɔminibu bu yani sɛeri dabiru kera

yi yi wɔa nim wɔkun goorɔ.

Kon de yiberɛba bu na

bu ben aluwaasiban mero bu wɔri sɔɔ sɔɔ gbɔara.

Kpa nuku sankiraru ka berum ben mero be deema subaru sɔɔ.

⁹ Wi ba raa bɛɛɛ wɛɛmɔ

yɛn sɔ u bii tɔn durɔbu nɔɔba yiru mara

u wasikiramɔ.

U koo mam gbiwa sekum ka seku bakaru.

Be ba tie, kon de yiberɛba bu bu gowa tabu sɔɔ.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

*Yeremi u Yinni Gusunɔ**weeweenu koosimɔ*

¹⁰ Yeremi u nɛɛ,
 nɛn mɛro, mban sɔna a man mara.
 Wee na kua bɔruro.
 Domi nɛn sɔna tem mɛn tɔmbu kpuro
 ba sikirinamɔ ba sannamɔ.
 Na ñ goon mi gāanu bɔkure,
 na ñ maa goo gāanu bɔkure.
 Adama ka mɛ, ba man bɔrusimɔwa kpuro.

¹¹ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 kon nun yakia wunen gean sɔ,
 kpa n nun wunen yiberɛba kamia
 wahala ka nuku sankiranun saa.

¹² Goo kun kpɛ u sisu bɔɔku,
 si su wee sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di
 ka sere maa sii gandu.

¹³ Kon de yiberɛba bu na
 bu tem mɛn arumani kpuro gura
 nɛn tɔmbun durum sɔ ye ba kua tem mɛ kpuro sɔɔ.

¹⁴ Kon de bu ben yiberɛba sã tem tukumɔ mi ba ñ yɛ.
 Domi nɛn mɔru seewawa be sɔɔ nge dɔɔ.

¹⁵ Yera Yeremi u Yinni Gusunɔ wisa u nɛɛ,
 a kpuro yɛ.

A man yaayo. A ku man duari.
 A be ba man nɔni sɔɔmɔ mɔru kɔsio.
 A ku man go, wunɛ wi a suuru mɔ.
 A yɛ ma wunen sɔna na sekuru sɔɔwa.

¹⁶ Wunen gari kpurowa na swaa daki.
 Ma na yi doke gɔruɔ.
 Yiya yi man nuku dobu wɛ.

Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni,
 a n yɛ ma wunen yɛsira na sɔɔwa.

¹⁷ Mɛya na ñ wure n sina ka tɔn yaa kasikiobu

su ka nuku dobu ko sannu.
 Na tii gɔwawa na sɔ̄ ne turo,
 domi a dera nen mɔ̄ru seewa.

¹⁸ Yinni Gusunɔ̄,

mban sɔ̄na na wahala mɔ̄ sere ka tẽ.
 Mban sɔ̄na ya sãa nge boo wi u ku ra kpe.

Yinni, kaa n man sãawewa nge bwia ye ya ñ naane mɔ̄,
 ñ kun mɛ nge daa te ta ra nim kpe?

¹⁹ Ma Yinni Gusunɔ̄ u Yeremi wisa u nɛɛ,
 à n gɔsirama nen mi,

kon de a maa ko nen sɔ̄m kowo.

À n wura a mem saarinu deri
 kpa a gari arufaanigii gere,

kon maa nen gari doke wunen nɔ̄wɔ̄.

N ñ mɔ̄ wuna kaa gɔsira ben mi,

beya n weene bu wurama wunen mi.

²⁰ Kon de a n dam mɔ̄

nge gbãra te ba kua ka sii gandu.

Ba koo ka nun tabu ko,

adama ba ñ nun kamiamɔ̄.

Domi ko na n ka nun wãa n nun faaba ko.

²¹ Kon nun yakia tɔ̄n kɔ̄sobun nɔ̄man di.

Kpa n nun wɔ̄ra be ba nuki sosun nɔ̄man di.

Nɛ, Yinni Gusunɔ̄wa na yeni gerua.

Gusunɔ̄ u yina

Yeremi u kurɔ̄ sua

16

¹ Yinni Gusunɔ̄ u Yeremi sɔ̄wɔ̄wa u nɛɛ, ² a ku kurɔ̄ sua,
 kpa a ku bibu ma tem mini. ³ Wee ye ya koo bii be ba
 koo marura tem mɛ sɔ̄wɔ̄ deema, ka ben mɛrobu ka ben
 tundobu. ⁴ Barara ta koo bu go. Ba ñ bu gɔ̄wɔ̄ swĩiyamme.
 Ba ñ maa bu sikumɔ̄. Ba koo kowa taaki tem sɔ̄wɔ̄. Be ba
 tia kpa bu bu go tabu sɔ̄wɔ̄, ñ kun mɛ, gɔ̄wɔ̄ru tu bu go, kpa
 gbeeku yeɛ ka gunɔ̄su ben gonu di.

⁵ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, a ku du diru mi ba gɔɔ wooru sɔ a ka bu duura. Domi na nen bɔri yendu wuna tɔn ben min di. Na n̄ ben kīru mɔ, mɛya na n̄ maa ben wɔnwɔndu mɔ. ⁶ Damgibu ka bwɛɛbwɛɛbu ba koo gbiwa. Ba n̄ bu sikumɔ, ba n̄ maa ben gɔɔ wooru sinamɔ. Goo kun tii muririmɔ, goo kun maa kɔnimɔ ben gɔɔn nuku sankiranun sɔ. ⁷ Bɛn tɔmba gu mi, ba n̄ goo wasi wi u koo ka bu dīanu naawa u ka bu nukuru yemiasia. Goo maa sari wi u koo ka bu tam naawa u ka bu dam kɛ, baa n̄ n ben mɛron na u gu, n̄ kun mɛ, ben tundo.

⁸ Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, yɛnu mi ba tɔɔ baka dim mɔ, a ku du mi, i di i nɔ ka be sannu. ⁹ Domi nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na kon yam min nuku dobu kpeerasia bɛɛn nɔni biru. Ba n̄ maa nuku doɓun womusu ka be ba suanamɔn nɔɔgiru nɔɔmɔ mi.

¹⁰ Sanam mɛ kaa tɔn be gari yi nɔɔsia, ba koo nun bikia bu nɛɛ, mban sɔna nɛ, Yinni Gusunɔ na bu nɔni swāa tenin bweserun gari sɔɔmɔ. Mba ba nɛ, Gusunɔ ben Yinni torari. ¹¹ Saa ye sɔɔra kaa bu wisi a nɛɛ, ben baababa ba man deri, ma ba da ba b̄nu s̄awa ba yiira nin nuurɔ, ma ba man biru kisi, ba n̄ nen woodaba mem nɔɔwɛ. ¹² Ma ben tii ba kɔsa kua n kere ben baaba be. Wee ben baawure u yɔrari u win gɔrun kīru kankam swīi. Ba n̄ nen gari swaa dakimɔ. ¹³ Yen sɔ, kon bu yara tem minin di, kpa bu da tem mi ben baababa ka ben tii ba n̄ yɛ. Miya ba koo b̄nu s̄a s̄ɔ s̄ɔ ka wɔkuru. Domi na n̄ maa bu durom gam kuammɛ.

Isireliba ba koo wurama

¹⁴ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, yen sɔna tɔnu ganu sisi n̄ sɔɔ ba n̄ maa b̄rumɔ bu nɛɛ, ka Yinni Gusunɔn wāaru wi u Isireliba yarama Egibitin di. ¹⁵ Adama ba koo b̄rewa bu nɛɛ, ka Yinni Gusunɔn wāaru wi u Isireliba yarama saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di ka sere tem mi u raa bu

yarinasian di. Domi kon de bu wurama ben temo me na raa ben baababa we.

Seeyasia bi bu wee

¹⁶ Yinni Gusuno u nee, wee, kon yiberɛba seeya bu Isireliba mweeri nge me susure kowobu ba ra swɛe mweeri. Yeniban biru, kon maa yiberɛ gabu seeya bu bu wari bu go gungunu wollo ka guuno, ka sere maa kpee baaba so nge me taasobu ba ra yee wari bu go. ¹⁷ Domi nen noni yi ben sanu sanusu mɛera, sin gasu kun berua nen noni so. Meya na maa ben toranu kpuro waamo. ¹⁸ Kon bu ben durum are we mam mam. Domi ba nen tem disi doke me mu saa nen arumani, ma ba dera mu ben buun bwāarokunu yiba ni nu n wāaru mo.

Tambu kpuro

ba koo Gusuno tubu

¹⁹ Yeremi u nee,
Yinni Gusuno, a sawa nen dam
ka nen kuku yee damgiri, noni swāarun saa.
Wunen miya handunian goonu nne kpuron tambu ba koo
na,
kpa bu nee, weesa ben baababa ba swi.
Ben binu nu n gāanu sosi, nu sawa kam durum.

²⁰ Tōnu u koo kpī u tii kua ye u koo sā.

Adama ka gem, nu n saa Gusuno.

²¹ Yen sōna, wune Yinni Gusuno a nee,
kaa bu wunen dam sōsi,
kpa bu gia ma wuna a saa Yinni Gusuno.

Yudaban durum

ka ben seeyasiabu

17

¹ Yudaban durum ya yorua ben gōruso.
Ya maa sōsire ben yāku yenun kāanu so.

Ma n sãare ba ye yorua mi,
ka yorutii sisugia ka kpee te ta bɔbunu bo.

² Ya sãawa seeda ye ya bu taare wẽemɔ.

Nge mɛya ben bũu turanu ka ben bwãarokunu
ka ben dãa kubenu ka ben gungunu mi ba ra bũu wi ba
m̀ Asitaate sã,
ya maa bu taare wẽemɔ.

³ Yen sɔna nɛ, Yinni Gusunɔ,
kon nen guu tèn mi ba ra man sã,
ka ben dukia ka ben gbea
ka gungunu mi ba ra bũnu sã
yiberɛba nɔmu beria, ben durum yen saabu
ye ba kua ben tem mɛ kpuro sɔɔ.

⁴ Ben toranun sɔna ba koo ben tem bia
mɛ mu sãa ben tubi.
Kon bu ko ben yiberɛban yobu,
kpa bu da tem mi ba ò yẽ.
Domi ba dera nen mɔru ya yabura nge dɔɔ.
Ya ko n maa yaburewa sere ka baadommaɔ.

A kun tɔnu naane sãa

⁵ Nɛ, Yinni Gusunɔwa na nɛɛ,
bɔrigiwa wi u win gɔru sãiya nen min di,
ma u tɔnu naane sãa, u tãsa wi sɔɔ.

⁶ U ko n wɔnwɔndu soorewa
nge dãa kiki si su wãa mi gãanu ku ra kpi.
U ò nuku dobu wasi.

U ko n wãawa tem saaramɔ mi goo sari.

⁷ Adama domarugiiwa wi u win naane doke nɛ, Yinni
Gusunɔ sɔɔ,
ma win toro sindu ta wãa nɛ sɔɔ.

⁸ Yẽro ko n sãawa nge dãa te ta yɔ daarun gooro,
tèn gbini yi ku ra nim bie.

Dãa ten bweseru ta ku ra n yam susuru gara.

Ten wurusu ra n bekusu sãawa saa kpuro.

Sɔɔ sãrerun saa yà n na,

ta ku ra gbere, baa wɔɔ ge gbeburu yɔra.

Meya ta ku ra maa marubu yɔre.

⁹ Tɔnun gɔru ga ra kɔsa berewa.

Meya gen barara ku ra bekure.

Goo u waa wi u koo kpɛ u gen bwisikunu gia?

¹⁰ Ne, Yinni Gusunɔwa

na ra tɔnun gɔru ka win bwisikunu wɛeri,

n ka nɔn ye u kuan are wɛ.

¹¹ Wi u dukia guramɔ ka swaa kɔsa,

u sɔawa nge kusu ge ga sɔa tuka wee ye ga n ka.

Dukia ye, ya koo nɔn deriwa

win wɔarun suunu suunuka sɔɔ,

kpa u n sɔa nge gari bɔkɔ win waa dɔakiru sɔɔ.

Yinni Gusunɔ turowa

u sɔa wɔarun bwia

¹² Besen sɔa yee dɛeraru

ta sɔawa nge sina kita yiikogiru

te ta walle suare yellun di.

¹³ Yinni Gusunɔ, wuna besɛ Isireliba sa yɛiyɔ.

Be ba nun biru kisi, ba koo sekuru wa.

Be ba ka nun tondinɛ, ba koo bu duari.

Ba ko n sɔawa nge bɛn yisa ba yorua tua sɔɔ.

Domi ba wunɛ Yinni Gusunɔ deri,

wunɛ wi a sɔa nge bwia yɛn nim mu wɔaru wɛɛmɔ.

Yeremi u Yinni Gusunɔ

somiru kanamɔ

¹⁴ Yinni Gusunɔ, a man bekio,

kpa n wa n bekura mam mam.

A man faaba koowo kpa n faaba wa.

Domi wunɛ turowa na ra n siaramɔ.

¹⁵ Yinni Gusunɔ, wee, tɔmba man bikiamɔ ba mɔ,

mana nɔni swɔarun gari yi a bu sɔɔwa mi, yi woo.

I den bu wɔrima.

¹⁶ Adama na n yinɛ n wunen tɔmbu kpara.

N ò nɛ, na sɛnde nɔni swāa ten tɔru tu ka na.
Wunen tii, a yɛ mɛ.

A maa yɛ gari yi na yara nen nɔn di kpuro.

¹⁷ Yen sɔ, a ku de na n maa bɛrum soore wunen sɔ,
wunɛ wi a sāa nen kuku yeru nɔni swāarun saa.

¹⁸ A de be ba man nɔni sɔmɔ bu sekuru wa.
Kpa nɛ, na kun tu wa.

A de bu diiri, kpa nɛ, na n wāa ka toro sindu.

A de nɔni swāaru tu bu deema,
kpa a bu sɛɛyasia n kpā.

Tɔɔ wɛrarugirun bɛɛɛ wɛɛbu

¹⁹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, Yeremi, a seewo a da a yɔra
kɔnnɔwɔ ge ba mɔ tɔmbun kɔnnɔ mi Yudaban sinambu
ba ra ka du kpa bu ka yari, kpa a maa da a yɔra kɔnnɔ si
su tien mi. ²⁰ Kpa a bu sɔ a nɛɛ, be, Yudaba ka ben sunɔ ka
be, Yerusalemugibu, be kpuro be ba dumɔ kɔnnɔ sin min
di, bu nɛ Yinni Gusunɔgia swaa dakio bu nɔ. ²¹ Na nɛɛ,
ba n tii sɛ kpa bu ku raa sɔmunu sɔbe tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ.
Bu ku raa maa nu duusia Yerusalemun gbāra kɔnnɔsun di.
²² Bu ku raa mam nu yara ben yɛnusun di. Bu ku sɔmburu
garu ko. Adama bu sanam mɛ yiyo nɛ, Yinni Gusunɔn sɔ
nge mɛ na ben baababa yiire. ²³ Geema, ben baaba be, ba
swaa taaya. Ba ò man swaa daki. Ba nen sɔɔsinu yina.

²⁴ Adama be, bà n man swaa daki ka gem, ma ba
ò sɔmunu ganu duusie Yerusalemun kɔnnɔsun di tɔɔ
wɛrarugiru sɔɔ, ma ba tɔɔ te yi nɛ, Yinni Gusunɔn sɔ,
ma ba ò sɔmburu garu kue te sɔɔ, ²⁵ saa yera sinam
be ba sɔ Dafidin sina gɔnɔɔ ka ben sina asakpɔbu ba
koo du saa Yerusalemun kɔnnɔ sin min di, ba n tabu
kɛkɛba dua, be dumi gawe, kpa gabu ba n dumi sɔni.
Mɛya Yudaba kpuro ka Yerusalemugibu kpuro ba koo
maa du mi, kpa Yerusalemu ya n tɔmbu yiba sere ka
baadommaɔ. ²⁶ Tɔmba koo na nen sāa yerɔ Yudan wusu

ka Yerusalemun baru kpaanu kpuron di ka Benyameen tem di, ka sere maa guunun di ka wəwin di, ka sō yēsan nəm dwaru gian di, tem me kpuron di gesi, bu yāku dōo mwaararuginu ko ka siarabun yākunu, kpa bu ka kēnu na, kpa bu turare dōo doke mi. ²⁷ Adama bà kun nen gari swaa daki, yi na nē, bu man tōo wērarugii te yiiya, ma ba dumə Yerusalemun kōnnəsun di, ba n səmunu səwa, tōo wērarugii te sə, saa yera kon wuu ge dōo doke wi u n gbimə kpa be kpuro bu dōo mwaara.

Yeremi u da məmən yenuə

18

¹ Yinni Gusunə u Yeremi sōwa u nē, ² a seewo kpa a da məmən yenuə. Miya kon nun gari sō.

³ Ma u seewa u da məmən yenu mi. U deema wee u wekeru mē. ⁴ Weke te u mē mi, ta n gea kue. Ma u ten sən te sua u ka weke kpaaru kua te ta n n wēre. ⁵ Yera Yinni Gusunə u nē, ⁶ mban sōna na n kpē n ka bē Isireliba ko nge me. Wee nge me məmə wi, u səndu sua u neni win nəmū, nge meya i maa wāa nen nəmū. ⁷ Gasə, na ra gere bweseru garun sō n nē, kon tu wuka n sura nge dāa, kpa n tu kam koosia. ⁸ Adama bwese te, tən ten daa kōsa ta nuku kōsuru deri, na ra tu deriwa na kun maa tu kōsa kue. ⁹ Meya gasə, na ra maa gere bweseru garun sō n nē, kon tu seeya. ¹⁰ Adama bwese te, tən kōsa mē ma ta n nen gere swaa sue, na ku ra maa tu gea ye kue ye na raa gōru doke mi. ¹¹ Yen sō, a Yudaba ka Yerusale mugibu sōwə a nē, nē, Yinni Gusunə na səru mē n ka bu kōsa kua. Na yen kpunaa yi. N n men na, ben baawure u win daa kōsa derio u wurama nen mi.

¹² Adama ba koo gere bu nē, mban sōna ba koo kōsi. Ben baawure u koo win bwisiku kōsunu swīwa u ko ye u kī.

Isireliba ba Gusunɔ yina

¹³ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
Isireliba ba gãa kɔ̄sunu kua n sara.
I bwesenu kpuro bikio,
wara u yenin bweseru nɔ̄re.

¹⁴ Nim mu ra kokubu kpe Libanin guunu wɔ̄llun di?
Daa te ta kokumɔ,
ta ra nim gem kpe?

¹⁵ Adama nen tɔ̄mbu ba man duari
ba da ba bũnu turare dɔ̄ɔ dokeammɛ.
Ya dera ba ñ yɛ ye ba mɔ̄ ben swɛɛ sɔ̄ɔ.
Ba ben yellun swaa dosu derimɔ,
ma ba swaa kisi swĩi.

¹⁶ Ba dera ben tem mu sankira.
Ma tɔ̄mbu ba bu yɛ̄ɛmɔ baadomma.
Wi u sarɔ mi gesi, ù n mu wa,
u ra wiru kparewa.

¹⁷ Yen sɔ̄na kon de bu yarina yiberɛban wuswaaɔ
nge tua ye sɔ̄ɔ yari yerun woo ga yarinasia.
Kon bu biru kisi.
Na ñ bu mɛ̄rimɔ sanam mɛ ba nɔ̄ni sɔ̄re.

Ba nɔ̄ tia kua

bu ka Yeremi mwa

¹⁸ Yera tɔ̄n be, ba nɛɛ, su Yeremi nɔ̄ tia kua su nùn
mwa. Domi wooda kun gbimɔ baa yãku kowobu bà
kun wãa. Bwisi kun kpeemɔ baa bwisigibu bà kun wãa.
Gusunɔn gari kun gbimɔ yèn sɔ̄ win sɔ̄mɔba sari. Ñ n men
na, i na su nùn wɔ̄ri su yaa kasiki, kpa su ku maa win gari
nɔ̄ su sere yi laakari ko.

¹⁹ Saa yera Yeremi u Yinni Gusunɔ kana u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ,
a man swaa dakio.
A nen yiberɛban gari yi nɔ̄wɔ.

²⁰ Kaa de gea yu gɔ̄sira kɔ̄sa?

Wee ba dɔkɔ kpiriru gba
 bu ka man kpɛɛ sɔɔ.
 A yaayo ma na yɔra wunen wuswaaɔ ben sɔ,
 na ka nun gari kua
 kpa a ku maa ka bu mɔru ko.
²¹ Yen sɔ, a de gɔɔru tu ben bibu go.
 A de bu ghisuku tabu sɔɔ,
 kpa kurɔbu bu durɔbu ka bibu bia,
 kpa bu ko gaminibu.
 A de baranu nu durɔ be go,
 kpa bu ben aluwaasiba go tabu sɔɔ.
²² A de tabu kowo wuunu nu bu wɔri.
 Kpa wuri yi nɔɔra ben yenusɔ.
 Domi ba dɔkɔ kpiriru gba
 bu ka man kpɛɛ te sɔɔ.
 Ba man yina beria nen swaa sɔɔ.
²³ Adama wunɛ, Yinni Gusunɔ,
 a ben nɔɔsinaa kpuro yɛ,
 ye ba kua bu ka man go.
 Yen sɔ, a ku bu ben toranu wɔka.
 A ku ben durum ye duari.
 A de bu fukura wunen wuswaaɔ.
 A bu sɛyasio wunen mɔrun saa sɔɔ.

Weke te ta kɔsira

19

¹ Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, a doo mɔmɔn mi
 a boo dwe ge ba kua ka sɔndu. Kpa a yɔku kowo be ba
 bukure ka wuun guro gurobu menna, ² kpa i da wɔwa ye
 ba mɔ Beni Hinɔmuɔ ye ya wɔa kɔnnɔ gen mi gia, mi ba
 ra wekenu mɔm. Miya kaa nɔɔgiru sua a gari gere yi kon
 nun sɔ. ³ Kaa Yudaban sinambu ka Yerusalemugibu sɔ bu
 swaa dakio bu nɔ ye nɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni, nɛ wi
 na wɔllu ka tem mɔ na gerua. Kon de nɔni swɔaru tu na

Yerusalemuɔ sere wi u ten gari nua kpuro, win swasu su sikari. ⁴ Domi ba man deri, ma ba yam mi disi doke. Ba būnu turare dɔɔ dokea mi, ni be ka ben sikadoba ka ben sinambu ba ñ yē. Ma ba tɔn dabinu go mi, be ba ñ gāanu kue. ⁵ Ba būu wi ba mɔ Baali yāku yeru bania gunguru wɔllɔ. Miya ba ra ka ben bibu yāku dɔɔ mwaararugiru ko, yāku tɛn bweseru na ñ bu yiire, na ñ mam ten bwisikunu koore.

⁶ Yen sɔna nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, tɔnu ganu sisi nì sɔɔ ba ñ maa wɔwa ye sokumɔ Tofeti ñ kun mɛ Beni Hinɔmu. Ba koo ye sokuwa tɔn goo yeru. ⁷ Wɔwa yen miya kon Yudaba ka Yerusalemugibun nɔɔ tia ye ba kua kam koosia, kpa n de yibereba bu bu go tabu sɔɔ. Kon de gbeeku yɛɛ ka gunɔsu ben gonu di. ⁸ Kpa n de Yerusalemu yu ko bansu si ba koo yēɛ. Wi u sarɔ mi kpuro, ù n ye wa, u biti soora u wia ko nɔni swāa ten sɔ. ⁹ Kon de yibere be, bu bu nɔni sɔ sere bu ben berusebu ka ben bibun gonun yaa di.

¹⁰ Yen biruwa wunɛ Yeremi kaa boo ge kɔra tɔn be ba ka nun da min wuswaaɔ. ¹¹ Kpa a nɛɛ, nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni na nɛɛ, kon bu yarinasia kpa n wuu ge kɔsuku nge boo ge, ge ba ñ kpē bu maa sɔmɛ. Tofetin wɔwa miya ba koo tɔmbu sike yèn sɔ ba ñ maa ayeru wasi gam. ¹² Mɛya kon tem mɛ ka mɛn tɔmbu kua, kpa Yerusalemu yu ko nge Tofeti. ¹³ Yerusalemugibun yenusu ka Yudaban sinambun yenusu, yenusu kpuro gesi mi ba ra būnu turare dɔɔ dokeye ka mi ba ra suru ka kperi ka sɔɔ sã, ka sere mi ba ra maa būnu ganu sã, si kpuro su koo disi duurawa nge Tofeti.

¹⁴ Yen biru, Yeremi u gɔsirama Tofetin di mi Yinni Gusunɔ u nùn gɔra u win gari gere. Ma u na u yɔra Yinni Gusunɔn sãa yerun yaaraɔ u tɔmbu kpuro sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁵ Gusunɔ Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u nɛɛ, wee

u koo de kōsa ye u raa gerua kpuro yu Yerusalemu ka yen wuu si su tie deema. Domi sin tamba swaa taaya, ba ñ win gere nua.

Ba Yeremi dāa doke

20

¹ Yera sōo teeru, Pasuri Imērin bii wi u sāa yāku kowo u ka maa sāa Yinni Gusunōn sāa yerun kōsobun tōnwero u nua ma Yeremi u yeniban gari gerua. ² Yera u dera ba nūn so, ma ba nūn dāa doke nge wiiro Yinni Gusunōn sāa yerō, kōnnō ge ba sokumō Bēnyamēen kōnnōn bera gia. ³ Adama yen sisiru bururu, Pasuri u Yeremi dāa ye wuna. Ma Yeremi u nūn sōowa u nēē, Yinni Gusunō kun maa nun sokumō Pasuri. Yīsi ten tubusiana bōri yenda ka nun sikerene. Adama tē, u nun sokumō Magōō Misabibu. Yen tubusiana nandabu ka nun sikerene. ⁴ Domi Yinni Gusunō u gerua u nēē, u koo wunē ka wunen bōrōba nandabu kpēē. U koo de bēen yiberēba bu bēen gabu go tabu sōō, kpa a ye wa ka wunen nōni. Kpa Babilonin sina boko u Yudaba go kpa u gabu yoru mwēeri u ka da Babiloniō. ⁵ U koo de yiberēba bu Yerusalemun arumani gura, ka sōma ye tamba kuan are kpuro, ka sere gāa gee ni nu wāa ye sōō. U koo de bu Yudaban sinambun arumani gura, kpa bu ka ye kpuro da Babiloni mi. ⁶ Pasuri, wunē ka wunen yenugibu, ba koo bēē yoru mwa bu ka da Babiloniō. Miya i ko i gbi, wunē ka be a gari weesugii kua, kpa bu bēē sike mi.

Yeremi u Yinni Gusunō

weeweenu koosimō

⁷ Yinni Gusunō, a man kōkura,
ma na wunen gari wura.

A man sēre a kamia.

Wee tōru baatere

tambu kpuro ba ra n man yēmōwa,

kpa ba n man gari bəkə m̀.

⁸ Nà n kī n gari gere,
sere n nəəgīru sua ka dam n n̄e,
yiberēba ba wee bu sun dam d̄əre,
kpa bu sun kam koosia.

Yinni Gusunə,
tamba ra n man yēeməwa wunen garin s̄ə baadomma.

⁹ Nà n n̄e, kon nun deriwa,
na ñ ma wunen gari kparamə,
n da n s̄āawa nge d̄ə u w̄ā nen wasi s̄ə
u nen kukunu menimə.

Kpa n kookari ko n ka tii marisi,
adama na ku ra kp̄i.

¹⁰ Na nəəmə tən dabinu nu man k̄sa bwisikusimə.

Ba m̀, nandabu w̄ā baama.
Su ka win gari da wirugibun mi.

Be ba raa ka man n̄ə tia s̄ā
ba m̄erimə nà n kon sokura.

Ba m̀, s̄əəkudo kon de bu man samba ko.
Kpa bu wa bu man mwa bu m̄əru k̄sie.

¹¹ Adama na yē ma wun̄e Yinni Gusunə, a w̄ā ka n̄e
nge tabu durə damgii.

Yen s̄əna be ba man n̄əni s̄əəmə ba koo sokura.
Ba ñ kp̄ē bu man kamia.

Yen s̄əna ba koo sekuru wa
kpa ba n tu yaaye sere ka baadommaə.

¹² Wun̄e Gusunə w̄əllu ka tem Yinni,
wun̄e wi a ra t̄ənu w̄ēri,
a ka wa ù n s̄ā gemgii,

kpa a n win bwisikunu ka win ḡərun gari yē,
wuna kon de a nen yiberēba m̄əru k̄sie.

Domi wuna na tii n̄əmu s̄əndia.

¹³ I Yinni Gusunə siaro ka womusu.

Domi u ra w̄ənw̄əndo w̄əre
s̄ā t̄ən k̄son n̄əman d̄i.

¹⁴ T̄ə b̄ərigira t̄ə t̄ə s̄ə ba man mara.

Tɔɔ te, tu ku domaru wa.

¹⁵ Bɔ̃ruowa wi u da u nen tundo sɔ̃wa u nɛɛ,
wee, ba nùn bii tɔn durɔ marua.
Ma labaari ye, ya nùn nuku doo bakabu wɛ.

¹⁶ Durɔ wi, u kam koowo
nge wuu si Yinni Gusunɔ u kam koosia
u ñ sin wɔnwɔndu kue.

Kpa u wuri nɔ bururu,
kpa u tabun wurenu nɔ sɔɔ sɔɔ gbãara.

¹⁷ Mban sɔ̃na Gusunɔ u ñ yande dere n gbi
sanam mɛ na wãa nen meron nukurɔ,
kpa nuku te, tu yande ko nen sikiru,
kpa na n wãa mi sere ka tɛ.

¹⁸ Mban sɔ̃na na yara nen meron nukurun di,
na ka sere wahala yeni ka wasi wuriri bini waamɔ,
ma nen wãara wiru gooramɔ ka sekuru.

*Yerusalem*u koo kam ko

21

¹⁻² Sina boko Sedesiasi u Pasuri, Maakiyan bii, ka Sofoni, yãku kowo Maseyan bii gɔra Yeremin mi, bu nùn sɔ̃ bu nɛɛ, u bu bikiaru kuo Yinni Gusunɔn mi, domi Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko, u ka bu tabu mɔ. Sɔrɔkudo Yinni Gusunɔ u koo nùn maamaaki gaa kpare ben sɔ̃, kpa u wa u bu deri. Yera Yinni Gusunɔ u ka Yeremi gari kua.

³ Ma Yeremi u tɔn be wisa u nɛɛ, bu doo sina boko Sedesiasin mi bu nɛɛ, ⁴ amɛniwa Gusunɔ Isireliban Yinni u gerua. U nɛɛ, wee, u koo de ben tabu kowo be ba ka Babilonin sina boko ka win tɔmbu sannamɔ wuun biruɔ bu duki su bu wura wuu ge sɔɔ. ⁵ Kpa wi, Gusunɔn tii u ka be Yudaba sanna ka mɔru u bu win dam sɔ̃si, ⁶ u de bara kɔsuru tu hunde koniba kpuro wɔri tu go wuu ge sɔɔ, tɔmbu ka yaa sabenu. ⁷ Yen biruwa u koo sina boko Sedesiasi, Nɛbukanɛsaa nɔmu bɛria, wi ka win sɔm

kowobu ka win tɔn be ba wāa wuu ge sɔɔ, be ba gesi yara bararun di, ka tabun di, ka gɔɔrun di. Be kpurowa Nebukanesa u koo go. U ñ ben wɔnwɔndu mɔ. U ñ maa goo derimɔ.

⁸ Wee ye Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔɔwa win tɔmbun sɔ. U nɛɛ, wee, u bu swaa yiru yiyammɛ, swaa yèn mi wāara wāa, ka yèn mi gɔɔ u wāa. ⁹ Wi u koo gesi yɔra wuu ge sɔɔ, u koo gbiwa tabu sɔɔ, ñ kun mɛ ka gɔɔru, ñ kun mɛ ka bararu. Adama wi u yara u tii Babilonigibu wɛ be ba bu tarusi, yɛro koo win wāaru wɔra. Teya ta ko n sāa win arumani ye u kpīa u yara. ¹⁰ Domi u yɔrariwa u wuu ge kɔsa kua, n ñ mɔ gea. U koo gu Babilonin sina boko nɔmu sɔndiawa u gu dɔɔ meni.

Gari yi Yinni Gusunɔ

u Dafidin bweseru sɔɔwa

¹¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, amɛniwa wunɛ Yeremi kaa Yudaban sina bokon bweseru sɔ. A nɛɛ, bu nɛ, Yinni Gusunɔn gari nɔɔwɔ.

¹² Be, Dafidin bweseru,
ba n da gem swīi baadomma.
Kpa bu be ba dam dɔre yakia
be ba bu dam dɔremɔn nɔman di.
Bà kun kue mɛ,
nɛn mɔru ya koo bu yabure
ben kom kɔsum sɔ.
Ba ñ maa kpɛ bu ye go.

¹³ Kon Yerusalemugibu wɔri.
Be, be ba wāa wɔwa sɔɔ kperun wɔllɔ,
baa bà n gerumɔ ba mɔ,
wara u koo kpī u du ben wāa yerɔ,
u ben kuku yeru turi.

¹⁴ Kon bu sɛɛyasia nge mɛ ben kookoosu nɛ.
Kon ben sina kpaaru dɔɔ meni

te ba bana ka dāa ye ba m̀̀ s̀̀duru,
kpa ye ya ka tu sikerene kpuro yu d̄̄o mwaara.

22

¹ Yinni Gusun̄o u maa Yeremi s̄̄owa u n̄̄e, a doo Yudan sina bokon yenūo kpa a bu gari yini s̄̄. ² A n̄̄e, wi, Yudaban sina boko, wi, wi u s̄̄ Dafidin sina ḡona, ka win bw̄abu ka win t̄ambu ka be ba gesi w̄a sina kpaaru mi, ³ bu n̄̄e, Yinni Gusun̄on gari yini swaa dakio bu n̄̄. Bu gem sw̄iȳo. Bu be ba dam d̄arem̄o w̄oro be ba bu dam d̄arem̄on n̄oman di. Bu ku s̄obu ka ḡaminibu ka gobekuban ḡāanu mwa ka dam. Bu ku maa taare sarirugibu go yam mini. ⁴ B̄a n wooda yeni mem̄ n̄̄owa, gabu ben bweseru s̄o, ba ko n bandu diiwa ba n s̄̄ Dafidin sina ḡona yeni s̄o. Ba koo du saa k̄onn̄o minin di ba n dua tabu keke s̄o ye dumi gawe, ñ kun m̄e, ba n dumi s̄oni, be ka ben bw̄abu ka ben t̄ambu. ⁵ Adama b̄a n yina bu ye men̄ n̄̄owa, sere ka n̄̄e, Yinni Gusun̄on w̄āaru, sina kpa te, ta koo kowa bansu.

⁶ Wee ye na maa gerua Yudaban sina kpaarun s̄̄. Na n̄̄e,
baa m̄e na sina kpa te wa ta w̄a
nge d̄ā s̄̄o ge ga w̄a Galadio,
ñ kun m̄e, nge Libanin guurun wii kpiiru,
ka gem kon tu bansu koosia.
Goo kun maa sinam̄o mi.

⁷ Kon tabu kowobu tabu ȳānu sebusia bu tu w̄ori.
Kpa bu ten gbere yi ba kua ka d̄ā ye ba m̀̀ s̀̀duru wukiri
bu d̄̄o doke.

⁸ T̄on tuko dabinu ba koo sara wuu gen mi, kpa bu s̄̄ona bu n̄̄e, mban s̄̄ona Yinni Gusun̄o u wuu b̄k̄o geni kua mesum. ⁹ Kpa bu bu wisi bu n̄̄e, gen t̄ambu ba wi, ben Yinnin arukawani kusiawa, ma ba da ba b̄ūnu s̄ām̄o.

Ye Yinni Gusun̄o u gerua

Salumun sã

¹⁰ BEE Yudaba,
 i ku wuri ko Yosiasi wi u gun sã.
 I ku maa win ario ko.
 Adama i wuri koowo Salumun sã,
 wi ba yoru mwa ba ka da tem tukumã.
 Domi u ñ maa wee.
 Meya u ñ maa tem me wasi
 mi ba nùn mara mini.

¹¹ Wee ye Yinni Gusunã u gerua Salumu, Yosiasi
 Yudaban sina bokon biin sã, wi u bandu dii win baan
 ayerã. U nee, u doona, u ñ maa wee. ¹² U koo gbiwa desiru
 sã mi ba ka nùn da mi, u ñ maa tem me wasi.

*Yinni Gusunã**u Yoyakimu gerusi*

¹³ Yeremi u Yoyakimu sãowa u nee, wee ye Yinni Gusunã
 u gerua. U nee,
 wunẽ Yoyakimu, bõrurowa a sãa.
 Wee a wunen sina kpaaru bana,
 adama a ñ gem swii.
 A tu gidambisaba sosia
 adama ye n weene a tãmbu kua,
 a ñ bu kuammẽ.
 A ra gabu sãmburu koosie kam.
 A ku ra bu ben kãsiaru wẽ.
¹⁴ Ma a nee, kaa tii sina kpaã bakaru baniawa
 kpa ta n gidambisa baka mã.
 Ma a fenentiba doke,
 a ten gani dãa gea ye ba m̀ seduru wukiri.
 Ma a tu swẽrasia kom kom a ka sãsi ma sina kpaara.
¹⁵⁻¹⁶ Yèn sã a ka sina kpaã te seduruba bana,
 yeya n dera a sãa sina boko?
 Wunen baaban tii u ñ sãa sina boko ro?
 U ra diwa kpa u nã nge baawure,

adama u ra baawure kuenta ye n weene u ko.
 U ra saarobu ka wɔnwɔndobu siriewa dee dee.
 Yen sɔna ye kpuro ya nɔn koora dee dee win wɔaru sɔɔ.
 Wi u maa mɔ nge me,
 wiya u wi, Yinni Gusunɔ yɛ ka gem.

¹⁷ Adama wune, wunen tiin arufaaniwa a kasu.
 A kasuwa a taare sarirugibu dam dɔre
 kpa a bu go.

¹⁸ Yen biru, Yeremi u maa nee, wee ye Yinni Gusunɔ u
 gerunɔ Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon sɔ.
 U nee,
 u n gu, ba n nɔn gɔɔ swiyyamme bu nee,
 waiyo nen mɔɔ!
 Waiyo nen sesu!
 Waiyo nen yinni!

¹⁹ Adama ba koo win goru gawawa bu yara Yerusalemun
 di
 bu sike nge yaa saberu.

Yerusalemu ya koo sekuru wa

²⁰ Yeremi u nee,
 wee ye Yinni Gusunɔ u gerua.
 U nee, bee Yerusalemu gibu,
 i doo i yɔ guu te ba mɔ Libaniɔ,
 ka Basanin guurɔ,
 ka Abarimun gungunu wɔllɔ,
 kpa i kuuki ko i nɔɔguru sua.
 Domi be i ka arukawani bakua ba munkira.
²¹ U bee kirɔ kua sanam me i wɔa bɔri yendu sɔɔ,
 adama i nee, i n nɔn swaa dakimɔ.
 Nge meya been daa ya sɔa saa been piiburun di,
 i ku ra nɔn swaa daki.
²² Tɛ, been kparobu ba koo ka woo doona
 kpa be i ka arukawani bakua
 bu bu yoru mweeri bu ka da tem tukumɔ.

Saa ye sɔra i ko i sekuru wa,
 beɛn kom kɔsum sɔ.

²³ Bɛɛ Yerusalemugibu,
 bɛɛ be i sɔ sɛɛ beɛn dii buranu sɔɔ
 ni i kua ka Libanin dɔa gea,
 amɔna beɛn weweenu ko n nɛ,
 sanam mɛ wuriribu koo bɛɛ deema
 nge tɔn kurɔ wi u yiire u kɪ u ma.

Yinni Gusunɔ

u Yoyakini sirimɔ

²⁴ Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, kaa Yoyakini, wi ba maa mɔ Yekonia, Yoyakimun bii, Yudaban sina boko sɔ a nɛɛ, sere ka nen wɔaru, baa ù n sɔan na nge taabu nen nɔm geuɔ, kon nùn wuna min di. ²⁵ Kon nùn win yiberɛba nɔmu sɔndia, be, be ba kasu bu nùn go. Kon nùn bu nɔmu sɔndia be, bèn bɛrum u mɔ mi. Beya Nɛbukanesaa, Babilonin sina boko ka win tabu kowobu. ²⁶ Kon bu kɔ, wi ka win mero wi u nùn mara. Kpa bu ka bu da tem tukumɔ mi ba ò bu mara. Miya ba koo gbi. ²⁷ Saa gaa sɔɔ, ba ko ba n kɪ bu gɔsirama ben temɔ adama ya ò koorɔ.

²⁸ Gaba koo bikia bu nɛɛ, Yoyakini wi, u sɔawa nge weke te ta kɔsire, ò kun mɛ, nge gɔa ni goo kun maa kɪ? Aawo. Ñ n men na, mban sɔna ba wi ka win bweseru tem yara ma ba ka bu da sere mi ba ò yɛ.

²⁹ Ma Yeremi u nɛɛ, nen temgibu, i nɔɔwɔ ye Yinni Gusunɔ u gerua. ³⁰ U nɛɛ, i durɔ wi garisio wi u ò kooramɔ win wɔaru sɔɔ. U ko n sɔawa nge wi u bibu bia, domi win bweseru sɔɔ, goo kun maa sinamɔ sina gɔna sɔɔ u Yudaba kpara.

Kpara kɔsobu

23

¹⁻² Gusunə Isireliban Yinni u nɛɛ, bɔ̄ruroba kparo be ba nen tambu goomə, ma ba bu yarinasiama nge yāa kparo kɔ̄sobu. Na maa nɛɛ, wee ba nen tambu gira, ba bu yarinasia ba yina bu bu nɔ̄ri. Yen sɔ̄, kon bu sɛɛyasia ben nuku kɔ̄su ten saabu.

³ Kpa n nen tən be ba tie mwɛɛrima tem kpuron di, mi na raa dera ba yarine, n ka bu wurama ben temə, kpa bu marura bu dabia. ⁴ Nɛ, Yinni Gusunə kon bu kparo kpaobu wɛ̄ be ba koo bu kpara. Ba ñ maa nandamə berum sɔ̄. Baa ben turo kun maa biaramə.

⁵ Wee saa ya sisi

yè sɔ̄ kon gemgii goo seeya Dafidin bweserun di

nge dāa kp̄ii p̄tura,

kpa u n bandu dii ka baadommaə.

U koo tən be kparawa ka bwisi gee.

Kpa u gem sɔ̄si tem mɛ sɔ̄.

⁶ Win waati ye sɔ̄,

Yudaba ba koo faaba wa.

Kpa u de Isireliba ba n wāa bəri yendu sɔ̄.

Kpa ba n nùn sokumə ba n m̄,

Yinni Gusunəwa u sāa ben faaba kowo.

⁷ Yen sɔ̄na na nɛɛ, wee saa ya maa sisi yè sɔ̄ ba ñ maa bɔ̄rumə bu nɛɛ, ka Yinni Gusunən wāaru wi u bu yarama saa Egibitin tem di. ⁸ Adama ba ko n da gerewa bu nɛɛ, ka Yinni Gusunən wāaru wi u bu yarinasia sɔ̄ yɛ̄san nəm geu gia ka wusu gasu sɔ̄, ma u maa ka bu wurama min di, bu ka sina ben temə.

Gari yi Yeremi

u sɔ̄mə weesugibu sɔ̄wa

⁹ Ñ n sɔ̄mɔ̄bun sɔ̄n na,

nen gɔ̄ru ga sankira too,

ma na diirimə sere ka nen kukunə.

Na sãa nge wi tam mu goomɔ
 Yinni Gusunɔ ka win gari dɛerin sɔ,
 yi u man sɔɔwa u nɛɛ,
¹⁰ tɔmba yiba tem mɛ sɔɔ,
 be ba sakararu mɔ.
 Kɔsa ba naa gire.
 Miya ben dam mu wãa.
 Yen sɔna tem mɛ, mu sankire,
 ma mɛn kp̄ara yee ni nu wãa gɔbaburun bera gia nu gbera.
 Domi u mu bɔrusi.
¹¹ Gusunɔn sɔmɔbu ka yãku kowobu ba sankire,
 u wa ma ba nuku kɔsu kom mɔ
 sere ka win sãa yerɔ.
¹² Yen sɔna ben swaa ya koo wɔria,
 kp̄a yu bu yam t̄ire.
 U koo de bu bu bɔria,
 kp̄a bu wɔruku saa ye u koo bu sɛɛyasia
 u de wahala yu bu deema.
 Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Yudan Gusunɔn sɔmɔbun

kɔsan kp̄ãaru

¹³ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 kɔsa ye na wa nɛn sɔmɔbu ba mɔ Samariɔ,
 ya ñ ka nɔɔ gerurɔ.
 Domi b̄uu wi ba mɔ Baalin ȳisira ba ka gari mɔ.
 Ma ba nɛn tɔmbu Isireliba gerasia nɛn swaan di.
¹⁴ Adama kom kɔsum mɛ na wa Gusunɔn sɔmɔbun suunu
 sɔɔ Yerusalemɔ,
 mu beɔnɔgim kere.
 Ba sãawa sakara kowobu,
 ma ba weesu mɔ,
 ba tɔn kɔsobu dam kɛmɔ bu ku ka ben kom kɔsum deri,
 ma na be kpuro garisi nge Sodomu ka Gomɔran tɔmbu.
¹⁵ Yen sɔna nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,

na nen sɔmɔbu Yerusalemuɔ sɔɔmɔ
 ma wee kon de bu dɔa kiku gagu * ge ga sosu di,
 kpa bu nim mɛ mu dɛɛ mɔ nɔ.
 Domi beya ba dera tem men tɔmbu kpuro ba n̄ maa man
 beɛɛ wɛɛmɔ.

Sɔmɔ weesugibu

¹⁶ Ameniwa nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni na gerua.
 Na nɛɛ,
 i ku maa nen sɔmɔ ben gari swaa daki.
 Domi ba dera i yiyɔ ye i n̄ wasi.
 Ben tiin gɔrun bwisikuna ba gerumɔ,
 n n̄ mɔ yi yi wee nen nɔɔn di.

¹⁷ Ba ra mam be ba man gɛma sɔ bu nɛɛ,
 na be gerua na nɛɛ,
 ba koo bɔri yendu wa.

Kpa ba n be ba ben tii tiin gɔru kiru mɔ sɔɔmɔ ba n mɔ,
 ba n̄ kɔsa gaa wasi.

¹⁸ Yeremi u nɛɛ,
 ben wara u ka Yinni Gusunɔ wesiana.
 Nge ben wara u win gari nua u yi laakari kua.

¹⁹ Wee Yinni Gusunɔn mɔru ya koo na nge guru woo bɔkɔ
 kpa yu tɔn kɔsobu wɔri.

²⁰ Win mɔru ye, ya n̄ suremɔ,
 ma n kun mɔ u win himba yibia.
 Amen biru, ya koo beɛ nen tɔmbu yeeri.

²¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 sɔmɔ be, ba duki da, baa mɛ na n̄ bu gare.
 Ba maa gari gerua, baa mɛ na n̄ ka bu gari kue.

²² B̄a n daa nen gari swaa daki,
 nen gariya ba koo raa kp̄ara nen tɔmbun suunu sɔɔ.
 Kpa bu wa bu gɔru gɔsia bu ben kom kɔsum deri.

Yinni Gusunɔ

* ^{23:15} dɔa kiku gagu - A mɛɛrio 9:14.

u wãa yam kpuro

²³ Ne Gusunɔ, na wãawa yam kpuro,
turuku ka tontondeɔ.

²⁴ Goo u koo kpĩ u kuke na kun nùn wa?
Na wãawa yam kpuro, wɔllɔ ka temɔ.

Mba yakasu ka dobi

yi mɔɔsine

²⁵ Na nɔɔmɔ ye sɔmɔbu ba gerumɔ. Be ba gari weesugii mɔ ka nen yĩsiru ba mɔ, na ka bu gari kua dosu sɔɔ, ²⁶ sere saa yerà sɔmɔ beni ba ko n gari weesugii mɔ, kpa ba n nen tɔmbu nɔni wɔkumɔ ka ben gɔrun gari. ²⁷ Ba kĩa ba ben dosu weesugisu gari yi de nen tɔmbu bu nen yĩsiru duari nge mɛ ben baababa ba raa man duari bũu wi ba mɔ Baalin sɔ. ²⁸ Sɔmɔ wi u dosa u geruo ma u dosa. Wi na maa ka gari kua u yi tusio dee dee.

Ne, Yinni Gusunɔ na neɛ,
mba yakasu ka dobi yi mɔɔsine.

²⁹ Nen gari kun sãa nge dɔɔ ro?

Yi n̄ sãa nge matalaka ye ya ra kperu kɔre ro?

³⁰ Yen sɔna ne, Yinni Gusunɔ, kon sɔmɔ be sɛɛyasia, be, be ba ben winsim gari suamɔ ba ka gari weesugii mɔ.

³¹ Kon bu sɛɛyasia be ba ben tii tiin gari suamɔ ba gerumɔ ka nen yĩsiru. ³² Kon bu sɛɛyasia be ba ben dosu weesugisu tɔmbu sɔɔmɔ. Ma ba dera nen tɔmba kɔɔramɔ ben wee si ka ben tɔn biarun sɔ. Na n̄ bu gɔre, na n̄ maa bu wooda wɛ. Meya ba n̄ maa arufaani gaa mɔ tɔn ben suunu sɔɔ.

Yinni Gusunɔn gari

yi sãawa sɔmunu

³³ Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u neɛ, tɔn ben goo, n̄ kun mɛ nen sɔmɔ goo, n̄ kun mɛ yãku kowo goo ù n nun bikia u neɛ, mba ne, Yinni Gusunɔ na gerua, sɔmu nirà na bu sɔbi, kaa nùn wisiwa a neɛ, bera ba sãa nen sɔmunu.

Adama kon bu biru kisi. ³⁴ Ben wi u gesi nɔw wukia u nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ na bu sɔmunu sɔbi, kon yɛro sɛyasiawa wi ka win yɛnugibu. ³⁵ Ye baawure u koo kpɪ u win winsim bikia, yera, u nɛɛ, mba Yinni Gusunɔ u gerua, mba u wisa. ³⁶ Adama bu ku raa maa gere bu nɛɛ, na bu sɔmunu sɔbi. Wi u ye gerua, win gari koo wɔri win tii sɔw. Domi ba nen gari tɛmamɔwa nɛ wi na sɔa ben Yinni wi u ra n wɔa, u dam kpuro mɔ. ³⁷ Kaa maa sɔmɔ be bikia a nɛɛ, mba nɛ, Yinni Gusunɔ na bu sɔwɔa. Mba na bu wisa. ³⁸ Bɔ n maa nun wisa ba nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ na bu sɔmunu sɔbi, baa mɛ na nɛɛ, bu ku maa yen gari ko, a bu wisio a nɛɛ, ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, ³⁹ kon bu biru kisi kpa n bu duari, be ka ben wuu ge na raa be ka ben baababa wɛ. ⁴⁰ Kon maa bu seku bakaru doke te ta n duarirɔ sere ka baadommaɔ. Kpa ba kun maa beɛɛ mɔ tɔmbun nɔni sɔw.

Figie bii

ni nu wɔa birenu yiru sɔw gari

24

¹ Ye Nebukanɛsaa, Babilonin sina boko u Yoyakini, Yoyakimun bii, Yudaban sina boko mwa ka win sina asakpɔbu ka ben dɔa dɔkobu ka ben sekobu, u ka bu da Babiloniɔ, saa ye sɔra Yinni Gusunɔ u Yeremi figie bii ni ba doke birenu yiru sɔw sɔsi sɔa yerun kɔnnɔwɔ. ² Bire nin teeru ta figie bii geenu yiba ni nu sɔa nge yen marum gbiikum. Ma teera ma bii kɔsunu yiba ni nu n diirɔ.

³ Ma Yinni Gusunɔ u Yeremi bikia u nɛɛ, Yeremi, mba a waamɔ mi. Ma u wisa u nɛɛ, birenu yiruwa na waamɔ, ni nu figie binu yiba. Ganu gea sɔa, ma ganu kɔsunu sɔa, nu n diirɔ.

⁴ Yera Yinni Gusunɔ u nɔn sɔwɔa u nɛɛ, ⁵ wee ye na gerua, nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni. Na nɛɛ, nge mɛ figie

bii gee ni, nu ra tǎmbu wēre, nge mɛya kon Isireli be ba yoru mwɛɛra ba ka da Babiloniǎ mɛɛri ka nǎnu geu. ⁶ Kon de bu wurama ben tem mini. Na ñ maa bu suramǎ, kon bu tǎsisiawa. Na ñ maa bu wukamǎ, kon bu girawa n sire. ⁷ Kon bu gǎru kpǎw wē, kpa bu gia ma nɛna na sǎa kpuron Yinni. Ba koo wurama nɛn mi kpa ba n sǎa nɛn tǎmbu ba n man sǎamǎ.

⁸ Adama Sedesiasi, Yudaban sina boko ka win sina asakpǎbu ka tǎn be ba tie Yerusalemuǎ ka be kpuro be ba sǎ tem mɛ sǎw, ka sere be ba kpikiru da Egibitiǎ, kon dewa ba n sǎa nge figie bii kǎsu ni nu ñ diirǎ mi. ⁹ Tǎmbu bǎ n bu wa ba koo biti soora. Gee kon bu yarinasia kpuro, ba koo bu yǛɛwa bu bu yaakoru koosi kpa ba n wǎa sekuru sǎw kpa ba n da ka ben yǐsiru tǎmbu bǎrusi. ¹⁰ Kon bu tabu surema ka gǎru ka baranu sere bu ka gbi tem mɛ kpuro sǎw, mɛ na be ka ben baababa wē.

Yudaban mɛm nǎw sarirun are

25

¹ Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon bandun wǎw nɛse sǎra Yinni Gusunǎ u ka Yeremi gari kua Yudaban sǎ. Ya sǎawa Nebukanesaa, Babilonin sina bokon bandun wǎw gbiikuu. ² Ma Yeremi u Yudaba ka Yerusalemugibu kpuro sǎwa u nɛɛ, ³ saa Yosiasi, Amǎn biin bandun wǎw wǎkura itasen di, n ka gisǎ girari, yen wǎw yɛnda itawa mi. Saa min diya na ra n bɛɛ Gusunǎn gari sǎw mǎ adama i ku ra man swaa daki. ⁴ Yinni Gusunǎ u ra n bɛɛ win sǎm kowobu gǎriammɛ, bera win sǎmǎbu. U dera ba na na saa yee yellun di. Adama i ñ bu swaa daki, i ñ ben gari wure. ⁵ Sǎmǎ be, ba ra n gerumǎ ba n mǎ, i gǎru gǎsio kpa i bɛɛn daa kǎsa deri, kpa i wa i n wǎa bɛɛn tem sǎw, mɛ Yinni Gusunǎ u bɛɛ ka bɛɛn baababa wē sere ka baadommaǎ. ⁶ I ku maa bǐu goo yiira i nǎn sǎ. I ku Gusunǎn mǎru seeya ka bɛɛn bwǎaroku ni i kua ka

been tii, kpa u ku maa bee kōsa gaa kua. ⁷ Adama Yinni Gusunon tii u nee, i n̄ n̄n swaa daki. I win m̄oru seeyawa been bwāaroku ni i kuan s̄. Ma ya ka bee kōsa naawa.

⁸ Yen s̄na wi, Gusunō w̄llu ka tem Yinni u nee, yèn s̄ i n̄ n̄n swaa daki, ⁹ yen s̄na u koo maa s̄ō yēs̄an n̄m geun t̄mbu kpuro gurama ka win s̄m kowo Nebukanesa, Babilonin sina boko. Kpa bu been tem men t̄mbu w̄ri bu kam koosia, ka be ba bee sikerene kpuro. Tem me, mu koo kowa bansu sere ka baadomma. Wi u sarō mi, kpa biti yu n̄n mwa, sere u wia ko. ¹⁰ Ba n̄ maa t̄ō bakanun womusu n̄ōmō mi, ka sere kurō kraanun womusu. Meya ba n̄ maa nambun w̄kinu n̄ōmō. Ba n̄ maa fitilanu wasi mi. ¹¹ Tem me kpuro mu koo kowa bansu, kpa bee, win t̄mbu, i Babilonin sina boko yoru diiya w̄ō wata ka w̄kuru.

¹² Adama w̄ō wata ka w̄ku ten biru, Yinni Gusunō u koo Babilonin sina boko ka win t̄mbu seesima ben tora ni ba kuan s̄, kpa u ben tem kam koosia mu ko bansu sere ka baadomma. ¹³ B̄ri yi u gerua tem men s̄, ka sere yèn gari ne, Yeremi na gerua na yorua tire te s̄ō, bwesenu kpuron s̄, yi koo koorawa. ¹⁴ Domi bwese damginu ka sinam damgiba koo bu yoru mw̄eri. Nge meya Gusunō u koo ka bu ben kōsa k̄sie ye ba raa kua.

Gusunō

u koo bwesenu kpuro seeyasia

¹⁵ Yinni Gusunō u win m̄oru weesina ka tam me u doke n̄ra s̄ō u ne, Yeremi t̄i u nee, n ye m̄ō kpa n de bwese n̄n mi u man ḡra nu ye n̄. ¹⁶ B̄ n wa ma u dera yiberēba ba bu w̄ri ba goomō, ba ko n b̄arimōwa kpa ba n burisine nge wiirōbu.

¹⁷ Yera na n̄ra ye mwa Yinni Gusunon n̄man di. Ma na dera bwese n̄n mi u man ḡra nu win m̄oru ye n̄ra. ¹⁸ Na torua na ye Yerusalemugibu n̄rusia, ka Yudan wusu kpuron t̄mbu ka ben sinambu ka ben sina asakp̄obu, kpa

Gusunɔ u wa u ben tem kam koosia kpa wi u sarɔ mi, u biti soora sere u wia ko. Kpa ba n da ka ye tɔmbu bɔrusi nge mɛ ya koora tɛ.

¹⁹ Yen biru, na bwese ni nu tiegibu ye nɔrusia. Beya Egibitin sunɔ ka win sina asakpɔbu, ka win tɔmbu kpuro, ²⁰ ka bwese tuku ni nu wɔa Egibitiɔ, ka Usan sinambu, ka Filisitiban sinambu, beya Asikalonigii, ka Gasagii, ka Ekoronigii, ka sere be ba maa tie Asidɔduɔ, ben sunɔ, ²¹ ka Edɔmuba, ka Mɔabuba, ka Amɔnigibu, ²² ka Tirin sinambu ka Sidonin sinambu, ka sere sinam be ba wɔa nim wɔkun bera giɔ, ²³ ka sere maa Dedanigibu, ka Temagibu, ka Busigibu, ka be ba ra wii baanun seri kɔni, ²⁴ ka maa Daarububan sinambu, ka bwesenu kpuron sinambu be ba wɔa gbaburɔ mi yani sɛeri wɔa, ²⁵ ka Simirin sinambu ka Elamun sinambu ka sere Mɛdiban sinambu, ²⁶ ka sinam be ba wɔa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia kpuro, be ba wɔa turuku ka be ba toma.

Bwese ni nu gesi wɔa handunia sɔɔ, ni ka nin sinambu ba mɔru ye nɔra ma Babiloni ye ba maa mɔ Sesaki, yen sina boko u ye dakura.

²⁷ Yinni Gusunɔ u maa man sɔɔwa n Isireliba sɔɔwɔ n nɛɛ, ameniwa wi, ben Yinni, wi u maa sɔa wɔllu ka tem Yinni u gerua. U nɛɛ, bu nɔruo sere yu bu go, bu siruku kpa bu wɔruku sere bu kpuna bu se yɛn sɔ u dera yiberɛba ba bu wɔri ba goomɔ. ²⁸ U maa nɛɛ, bwese nin garu tɔ n yina tu nɔ ye na tu tii, n tu sɔɔwɔ n nɛɛ, tu nɔruo baa n n mɛren na. Wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin woodawa. ²⁹ Domi u n win wuu Yerusalemu deri. N n men na, u koo bweseru garu deri? Aawo, u n derimɔ. Bwesenu kpuro sɔɔra u koo win mɔru sure. Wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

³⁰ U maa man sɔɔwa u nɛɛ, n bu sɔɔwɔ n nɛɛ, wi, Yinni Gusunɔ u koo kukiri wɔllun di. Win nɔɔ ga koo nɔra saa win wɔa yee dɛrarun di.

U koo win tem kukirisi.
 U koo handuniagibu kpuro kukirisi
 nge tɔn dabi te ta dīanu gēemə gberə.

³¹ Win kukiribu koo nɔra handunia kpuro sɔɔ.
 Domi u tɔmbu kpuro sokumə win siri gbaburə.
 Wi siribu di, u koo yēro gowa ka takobi.

³² Wi Gusunə, wəllu ka tem Yinni, u maa nɛɛ,
 win siribu bu ko n sāawa nge woo bəkə
 ge ga bwesenu kpuro gasirimə,
 ga handunian goonu nɛɛ kpuro bukianɛ.

³³ Be Yinni Gusunə u koo de bu gbi siri bi sɔɔ, ba ko n
 tɛriewa baama handuniaɔ. Goo sari wi u koo ben gonu
 menna u sike, kpa bu ben gɔɔ swī. Nu koo kowa taaki tem
 sɔɔ.

³⁴ Bɛɛ, win tɔmbun kparobu,
 i wuri koowo, i bindio temə.
 Domi tɔra tunuma tɛ sɔɔ ba koo bɛɛ sakiri.
 I ko i wɔruma i kəsikira
 nge tem mən weke buraru.

³⁵ I n̄ kisiramə
 domi i n̄ kuku yeru wasi.

³⁶ Wee, kparo ben wuri yi koo nɔra
 domi Yinni Gusunə u koo ben tem kam koosia

³⁷ ka win mɔru baka.
 Tem mɛ, mu wāa bəri yendu sɔɔ,
 adama mu koo ko bansu.

³⁸ Nge mɛ gbee sunə ga ra yari gen wāa yerun di
 gu ka dīanu kasu,
 nge mɛya Yinni Gusunə u koo yari win wāa yerun di,
 u de bwesenu nu goona
 kpa tem mu tɔmbu bia win mɔru bakan sɔɔ.

Yeremi u wāa Yudaban

wirugibun wuswaɔɔ

26

¹Ye Yoyakimu, Yosiasin bii Yudan sina boko u bandu di, yen sɔɔ mɛɛ tera Yinni Gusunɔ u ka Yeremi gari yini kua u nɛɛ, ²ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua na nɛɛ, a yɔro sãa yerun yaara mini. Tɔn be ba koo na saa Yudan wusu kpuron di bu ka man sã, kpa a bu gari yi kpuro sã yi na nɛɛ, a bu sɔ. Baa yin tia a ku ra bure. ³Bà n wura ba nun swaa daki, ma ba wura ben dɔɔ sɔɔ, ba ben kom kɔsum deri, kɔsa ye na raa gɔru doke n bu kua, kon ye deri. ⁴A bu sɔɔwɔ a nɛɛ, ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, bu man swaa dakio bu nen woodaba swii ye na bu wɛ, ⁵kpa bu ku nen gɔrobun gari atafiiru ko. Na ra be bu gɔrie saa yellun di, adama ba n bu swaa daki. ⁶Yen sɔ, kon sãa yee te kam koosia nge mɛ na Silogiru kua, kpa n de bwesenu kpuro nu wuu gen yisuru sia nù n bɔrumɔ.

⁷Yãku kowobu ka Gusunɔn sɔmɔbu ka wuun tɔmbu ba Yeremin gari yi nua yi u gerumɔ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. ⁸Ye u gari yi gerua u kpa yi Yinni Gusunɔ u nùn yiire u tɔn be kpuro sã mi, yera yãku kowo be, ka Gusunɔn sɔmɔ be, ka sere wuun tɔn be ba tie kpuro ba na ba nùn sɛre. Ba gbãsumkumɔ ba mɔ, kaa gbiwa. ⁹Tɔmbu kpuro ba na ba Yeremi mɛnɛ Yinni Gusunɔn sãa yeru mi, ba mɔ, mban sɔna a gerumɔ ka Yinni Gusunɔ yisuru a mɔ, sãa yee teni ta koo kam kowa nge Silogiru, kpa Yerusalemu yu ko bansu.

¹⁰Ye Yudan wirugibu ba nua mɛ, yera ba seewa sina kpaarun di ba da Yinni Gusunɔn sãa yerɔ, ma ba sina sãa yee ten kɔnnɔwɔ ge ba sokumɔ kɔnnɔ kpɔɔ. ¹¹Ma yãku kowo be, ka Gusunɔn sɔmɔ be, ba wirugibu ka tɔn be ba tie kpuro sɔɔwa ba nɛɛ, n weenɛwa bu durɔ wini go. Domi gari kamwa u wuu geni gerusimɔ. Bɛɛn tii i maa yi nua ka bɛɛn swaa.

¹²Ma Yeremi u wirugii be ka tɔn be kpuro sɔɔwa u nɛɛ, Yinni Gusunɔwa u man gɔrima n ka gari ko sãa yee teni

ka wuu genin sɔ̄, nge mɛ i nua kpuro. ¹³ I gɔ̄ru gɔ̄sio kpa i kom kɔ̄sum deri. I Gusunɔ̄ bɛɛn Yinnin gari swaa dakio, kpa u kɔ̄sa ye deri ye u raa kɪ̄ u bɛɛ kua. ¹⁴ Adama nɛ wee bɛɛn nɔ̄maɔ̄, i ka man koowo nge mɛ n bɛɛ dɛnde. ¹⁵ I yɛ̄ ma na n̄ taare gaa mɔ̄. Yen sɔ̄, ì n man go, nɛn yɛm mu kua bɛɛ ka bɛɛn wuu gen sɔ̄munu. Domi ka gem Yinni Gusunɔ̄wa u man gɔ̄rima n ka bɛɛ gari yini kpuro sɔ̄.

¹⁶ Yera wirugii be, ka tɔn be ba tie ba yāku kowo be, ka sɔmɔ̄ be sɔ̄wa ba nɛɛ, n n̄ weene su durɔ̄ wi go domi ka Gusunɔ̄ besen Yinnin yīsira u gari yini gerua.

¹⁷ Ma wuu gen guro gurobu gabu ba seewa ba tɔn wɔru ge sɔ̄wa ba nɛɛ, ¹⁸ Miseen Mɔ̄resetigii u raa Gusunɔ̄n gari gerua Yudan sina boko Esekiasin waati u nɛɛ, ameniwa Gusunɔ̄, wɔllu ka tem Yinni u gerua. U nɛɛ, ba koo Yerusalemu bwiiya nge gberu, kpa yu ko nge kpee ni ba suba, kpa guu tɛn wɔllɔ̄ ba Yinni Gusunɔ̄n sãa yee te bana, tu dānu kpi n ko dāa sɔ̄ bɔkɔ̄.

¹⁹ Yudaba ka ben sina boko Esekiasi wi, ba Miseen wi go? Esekiasi wi, u n̄ Yinni Gusunɔ̄ nasie? Nge u n̄ Yinni Gusunɔ̄ suuru kanɛ ro? Ma Yinni Gusunɔ̄ u kɔ̄sa ye deri ye u raa kɪ̄ u bu kua. Yera i ko de bɛɛɛ, su tii durum baka yeni sɔ̄bi?

Yoyakimu

u Gusunɔ̄n sɔmɔ̄ Uri go

²⁰⁻²¹ N deema Yoyakimun waati ye sɔ̄, durɔ̄ goo maa wãa wi ba m̄ Uri, Semaya Kiriati Yarimugiin bii. Durɔ̄ wi, u ra gari gere ka Yinni Gusunɔ̄n yīsiru. Ma u gari tee yi gerua win tii, wuu genin sɔ̄ nge mɛ Yeremi u gerua mi. Ma Yoyakimu ka win tabu durɔ̄bu ka maa win sina asakpɔ̄bu ba gari yi nua. Yera sina boko wi, u kasu u Uri go. Ye Uri u nua mɛ, u berum soora, ma u kpikiru sua u da Egibitiɔ̄.

²² Yera Yoyakimu u Elinatani Akaborin bii gɔra Egibitiɔ̄

ka tǎmbu gabu sannu bu ka Uri mwaama. ²³ Ma ba Uri wi mwaama ba ka nùn na sina bokon mi. Ma u dera ba nùn go ka takobi. Yera ba win goru kare mi ba ra tǎn dirobu sike.

²⁴ Adama Akikamu Safanin bii u yǎrawa ka Yeremi ma u yina bu tǎn be Yeremi nǎmu beria bu go.

Yeremi

u sugu sǎndi win seru wǎllǎ

27

¹ Ye Sedesiasi Yosiasin bii, Yudaban sina boko u bandu di u kpa, n tɛ fiiko, yera Yinni Gusunǎ u ka Yeremi gari kua u nɛɛ, ² Yeremi, a tii suguba kuo ka maa wɛɛ a ye sǎbe, ³ kpa a ye sǎmǎbu wɛ be sinam beni, Edǎmuban sunǎ, ka Mǎabuban sunǎ, ka Amǎniban sunǎ, ka Tirin sunǎ, ka Sidonin sunǎ ba gǎra Yerusalemuǎ Sedesiasi, Yudaban sina bokon mi, kpa ben baawure u ka ye win yinni daawa.

⁴ Kpa a maa bu sǎ bu ben yinnibu sǎ bu nɛɛ, nɛ, Gusunǎ, wǎllu ka tem Yinni, wi Isireliba ba sǎamǎ, na nɛɛ, ⁵ nena na tem taka kua ka tǎmbu ka yɛɛ yi yi wǎa mɛ sǎ, ka nen dam bakam. Wi na kǐ, wiya na ra mu wɛ. ⁶ Wee tɛ kon bɛen tem mɛ kpuro nen sǎm kowo Nɛbukanesaa, Babilonin sina boko wɛ. Kpa n de sere ka gbɛeku yɛɛyǎ yi nùn sǎmburu kua. ⁷ Bwesenu kpuro nu koo wi ka win bibu, ka win debuminu sǎ. Adama saa gaa koo na yɛ sǎ bwese damginu ni nu sinam damgibu mǎ, nu koo ra win tii ka win temgibu yoru mwa.

⁸ Bweseru garu tǎ n yina tu Nɛbukanesaa sǎ tu nùn yoru diiya, nɛ, Yinni Gusunǎ, kon de u bwese te tabu wǎri. Kon maa tu bararu ka gǎǎru kpɛɛ, u ka kpǐ u tu kpeerasia.

⁹ N n mɛn na, bɛɛ, i ku maa bɛen sǎmǎbu swaa daki, ka bɛen sǎrobu ka bɛen tiin dosusu, ka bɛen gǎri sokobu, be, be ba ra bɛɛ sǎ bu nɛɛ, i n ko Babilonin sina boko sǎ.

¹⁰ Domi weesa ba gerumɔ, ye ya koo de n bæε tondasia bæεn tem di kpa n bæε kpeerasia.

¹¹ Adama bwese te ta wura tu Babilonin sina bokon sugu sɔbe, tu nùn yoru diiya, kon bwese te deri ten tem sɔɔ kpa tu gbea ko mi, ta n wãa. Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

¹² Ma Yeremi u maa gari tee yi Sedesiasi sɔɔwa. U nεε, Sedesiasi, wunε ka wunen tɔmbu, i Babilonin sina bokon sugu dokeo, i nùn yoru diiya, wi ka win tɔmbu, kpa i wa i n wãa. ¹³ Mban sɔna kaa de bu wunε ka wunen tɔmbu go tabu sɔɔ, ñ kun mε i gbi gɔɔru ka baranun sɔ nge mε Yinni Gusunɔ u gerua. U nεε, bwese te ta yina tu Babilonin sina boko wiru kp̄iia ta koo gbiwa nge mε. ¹⁴ U maa nεε, i ku sɔmɔ ben gari swaa daki, be, be ba bæε sɔmɔ ba mɔ, i ñ Babilonin sina boko yoru diiyamme. Domi gari weesugiiya ba mɔ. ¹⁵ N ñ nε, Yinni Gusunɔ na bu gɔra. Ba gari mɔwa ka nen ȳsiru adama weesa ba mɔ. Ì n bu swaa daki, kon bæε girawa, kpa i gbi, bæε ka be sannu.

¹⁶ Ma Yeremi u maa yãku kowobu ka tɔn be ba menne mi, gari yi sɔɔwa. U nεε, wee ye Yinni Gusunɔ u gerua. U nεε, i ku bæεn sɔmɔbun gari swaa daki, be ba gerumɔ ba mɔ, ba koo ka Yinni Gusunɔn sãa yerun dendi yãnu wurama saa Babilonin di n ñ tεemɔ. Domi gari weesugiiya ba mɔ mi. ¹⁷ I ku bu swaa daki. I Babilonin sina boko wiru kp̄iyo, kpa i wa i n wãa. Mban sɔna i ko i de bæsen wuu geni gu ko bansu.

¹⁸ Yeremi u maa nεε, sɔmɔ be, bà n sãan na Gusunɔn sɔmɔbu ka gem ma win gariya ba kparamɔ, bu nùn kanɔ, wi, wɔllu ka tem Yinni, u ku de bu yã ni gura ni nu tie win sãa yerɔ ka Yudaban sina kpaarɔ ka Yerusalemu sɔɔ kpuro, bu ka da Babiloniɔ. ¹⁹⁻²⁰ Domi sanam mε Babilonin sina boko u Yoyakini, Yoyakimun bii, Yudaban sina boko yoru mwa ka win sina asakpɔbu, u ñ gina dendi yãa nini gure, gbereba, ka boo sii ganduguu, ka gen sɔwaritii, ka

dendi yāa ni nu tie Yerusalemuə. ²¹ Wee ye Yinni Gusunə u gerua dendi yāa nin sō. ²² U nɛɛ, ni kpurowa ba koo gura bu ka da Babiloniə. Miya nu ko n wāa sere win tii u ra ka de bu ka nu wurama min di.

Yeremi

ka Gusunən səmə Hanania

28

¹ Sedesiasin bandun wōw nneɛ te sōw, yen suru nōwɔbuse sōw, Hanania, Asurin bii, wi u sāa Gusunən səmə Gabaoniə, u ka Yeremi gari kua yāku kowobu ka tōmbu kpuron wuswaaə, Yinni Gusunən sāa yerə. ² U nɛɛ, ameniwa Gusunə, Isireliban Yinni wi u wōllu ka tem mə u gerua. U nɛɛ, u koo wigibu yara Babilonigibun yorun di, te ta sāa nge sugu ben wīinə. ³ N ka ko wōw yiru u koo de Nebukanəsaa u ka wi, Yinni Gusunən sāa yerun dendi yāa ni wurama, ni u raa gura u ka da Babiloniə. ⁴ U koo maa de Yoyakini, Yoyakimun bii, Yudaban sina boko u wurama, ka sere Yudaban tən be ba ka da Babiloniə. Domi u koo bu yara Babilonin yorun di.

⁵ Yera Yeremi u Gusunən səmə Hanania wisa yāku kowobu ka tən be ba wāa Yinni Gusunən sāa yeru mi kpuron wuswaaə, ⁶ u nɛɛ, ami. Gusunə u de yu koora nge mɛ a gerua. Kpa u de tən be kpuro bu wurama Babilonin di ka Yinni Gusunən sāa yerun dendi yāa ni. ⁷ Adama Hanania, a gari yini swaa dakio a nə, yi na gerumə wunen wuswaaə ka tən ben wuswaaə. ⁸ Gusunən səmə be ba gbia ba na yellun di, sa sere na, nōni swāaru ka tabu ka baranun gariya ba bwese bakanu ka sina bokobu sōwa. ⁹ Tē Gusunən səmə goo ù n seewa u bəri yendun gari mə, aməna tamba koo ka tubu ma Gusunəwa u yēro gərɪma, ma n kun mə ye u gerua mi, ya koora.

¹⁰ Yera Gusunən səmə Hanania u Yeremi sugu ye wuna ma u ye bōka. ¹¹ Ma u tōmbu kpuro sōwa u nɛɛ,

ameniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, n ka ko wɔɔ yiru u koo Babilonigibun dam mɛ bua nge mɛ na sugu ye bɔɔka.

Ma Yeremi u win swaa mwa u n doonɔ.

¹² Sanam mɛ Hanania u sugu dɔa ye wuna Yereimin wīirun di u bɔɔka u kpa, yera Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, ¹³ a doo a Hanania sɔ a nɛɛ, u kpīa u sugu dɔagia ye bɔɔka, adama u koo yen kəsire wa ye ya sɔa sisugia.

¹⁴ Nɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na nɛɛ, wee na sugu sisugia dokemɔ bwese ni kpuron wīinɔ, kpa nu ka Nɛbukanesaa, Babilonin sina boko yoru diiya. Baa ka gbeku yɛɛyɔ, kon nùn ye nɔmu beriawa.

¹⁵ Yera Yeremi u Hanania sɔɔwa u nɛɛ, a swaa dakio a nɔ, Yinni Gusunɔ kun nun gɔre. Ka mɛ, a da a tumbu gari weesugii sɔɔwa, ma ba yi naane kua. ¹⁶ Yen sɔ, tɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, u koo nun wuna tem minin di, domi wunen gari yi dera tumba nùn seesi. Kaa gbi gisɔku ge.

¹⁷ Ma Gusunɔn sɔmɔ Hanania wi, u gu wɔɔ gen suru nɔɔba yiruse sɔɔ.

Yeremi u Yuda be ba wɔa

Babiloniɔ tireru kua

29

¹ Saa Yerusalemun diya Yeremi u bukurobu ka yɔku kowobu ka Gusunɔn sɔmɔbu tireru kua, tumbu kpuro gesi be Nɛbukanesaa, Babilonin sina boko u yoru mwɛera u ka da Babiloniɔ. ² N deema saa ye sɔɔ, ba sina boko Yoyakini mwa kɔ ka win mero ka win sɔm kowo be ba maatam kua, ka wirugibu be ba wɔa Yerusalemuɔ ka Yudan wuu si su tie sɔɔ, ka dɔa dɔakobu ka sekobu. ³ Wee saa ye sɔɔ, Sedesiasi, Yudaban sina boko u Eleasaa Safanin bii, ka Gemaria, Hilikiyan bii gɔriɔ Nɛbukanesaan mi, Babiloniɔ. Ma Yeremi u bu win tire te wɛ. Wee ye tire te, ta gerumɔ.

⁴ Ta nɛɛ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u maa s̄a bɛɛ Isireliban Yinni. Wiya u ka bɛɛ gari m̀, bɛɛ be u dera ba yoru mwɛɛra ba ka da Babilonin temɔ. ⁵ U nɛɛ, i dia bania kpa i n w̄a ye s̄ɔ. I gbea koowo kpa i yen d̄ianu di. ⁶ I kurɔbu suo kpa i bibu ma. I de bɛɛn bii t̄ɔn durɔbu bu kurɔbu sua bu bibu ma, kpa i bɛɛn bii t̄ɔn kurɔbu durɔbu k̄ɛ kpa ben tii bu maa k̄ɔwara. I dabio mi i w̄a mi, i ku kaara. ⁷ I kasuo nge mɛ tem mɛ, mu koo ka kuura mi Yinni Gusunɔ u dera i yoru dimɔ. Kpa i ǹn kana tem m̄n s̄ɔ, domi m̀n n kuura, bɛɛn tii i ko i kuurawa.

⁸ Gusunɔ, bɛɛn Yinni wi, u maa nɛɛ, i ku de n̄n s̄ɔmɔ be ba w̄a bɛɛn suunu s̄ɔ, bu bɛɛ n̄ni w̄ke. I ku s̄arɔbu ka be ba bɛɛ bɛɛn dosusu tubusiamɔ naane ko. ⁹ Domi ba gerumɔ ba m̀, wiya u bu ḡɔra, bu ka bɛɛ gari s̄ɔ. Adama weesa ba m̀, n ò wi.

¹⁰ U maa nɛɛ, w̄ɔ wata ka w̄kurun baa yà n doona, u koo na u bɛɛ yara u ka wurama bɛɛn temɔ. Nge meya u koo ka win n̄ɔ mwɛɛru yibia. ¹¹ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, u ȳ himba ye u yii bɛɛn s̄ɔ. Himba gea, n ò m̄ himba k̄ɔsa. U koo de ye i ȳiȳɔ yu bɛɛ kooa sia. ¹² Saa ye s̄ɔ, ò n ǹn soka bɛɛn kanaru s̄ɔ, u koo bɛɛ swaa daki kpa u bɛɛ wurari. ¹³ Ì n ǹn kasu ka bɛɛn ḡɔru kpuro, u koo de i ǹn wa, ¹⁴ kpa u bɛɛ be ba raa yoru mwɛɛra mi, mennama saa tem kpuron di ka bwesenu kpuro s̄ɔn di mi u dera i yarine, kpa u bɛɛ ḡɔsiam̄a i wurama bɛɛn temɔ, m̀n di u dera ba bɛɛ gura. Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

¹⁵ U bɛɛ yeni s̄ɔm̄ɔwa, domi i gerumɔ i m̀, wiya u bɛɛ s̄ɔm̄ɔbu w̄ɛ Babilonia.

¹⁶ T̄ɛ, wee ye u gerumɔ sunɔ wi u s̄ɔ Dafidin sina ḡɔnaɛn s̄ɔ, ka sere t̄ɔn be ba w̄a Yerusalem̄ɔ be ba ò yoru mwe ba ka de Babilonia s̄ɔ. ¹⁷ U nɛɛ, wee, u koo de bu bu tabu w̄rima kpa ḡɔru ka bararu tu bu w̄ri. U koo bu wahala kp̄ɛ kpa ba n s̄a nge d̄a marum mɛ mu k̄ɔsa ba yina bu di. ¹⁸ B̄a n duki yakura, u koo bu naa girawa ka tabu,

kpa u de gǎoru ka bararu tu bu wǎri sere bwesenu kpuro nu nanda nù n bu wa. Kpa u bu yarinasia bwesenu kpuro sǎo kpa ba n da ka ben yĩsiru tǎmbu bǎrusi, ñ kun mɛ, bu ka goo gǎa kǎsunu sie, ñ kun mɛ gǎa nanumginu, ñ kun mɛ, gǎa sekuruginu. ¹⁹ Domi ba ñ wi, Yinni Gusunǎn gari swaa sue baa mɛ u ra n bu yi sǎomǎ saa win sǎmǎbun nǎon di. Wi, Yinni Gusunǎwa u yeni gerua.

²⁰ Adama bɛɛ be u dera ba gura ba ka da Babiloniǎ, i swaa dakio i nǎ ye u gerumǎ.

²¹ U nɛɛ, Akabu, Kolayan bii ka Sedesiasi, Maseyan bii, be, be ba bɛɛ gari weesugii sǎomǎ ka win yĩsiru, u koo bu Nɛbukanesaa, Babilonin sina boko nǎmu bɛria kpa u bu so u go, bɛɛn nǎni biru. ²² Kpa bɛɛ Yudaba, bɛɛ be i wǎa Babiloniǎ, i tǎmbu yiru yen yĩsinu sua i n da ka tǎmbu bǎrusi, i nɛɛ, Gusunǎ u nun kua nge Sedesiasi ka Akabu be Babilonin sina boko u sɛɛwa dǎǎ sǎo. ²³ Domi tǎn be, ba gǎa kǎsunu kua, ba sakararu kua ka ben berusebun kurǎbu. Ma ba weesu kua ka wi, Yinni Gusunǎn yĩsiru, baa mɛ u ñ bu yiire. Adama u yɛ ye ba kua kpuro, u sǎa yen seedagii.

Semayan tireru

²⁴⁻²⁵ Gusunǎ Isireliban Yinni wi u wǎllu ka tem taka kua, u Yeremi gǎra Semaya, Nɛɛlamugiin mi. N deema Semaya wi, u raa yǎku kowo Sofoni, Maseyan bii tireru mǎrisia ka sere yǎku kowo be ba tie, ka Yerusalemugibu kpuro. ²⁶ Ye u gerua tire te sǎo wee. U nɛɛ, Sofoni, Yinni Gusunǎwa u nun gǎsa a ka ko yǎku kowo Yehoyadan ayerǎ, kpa a Yinni Gusunǎn sǎa yeru kǎsu. Goo ù n seewa u tii kua nge wiuro ma u tii sokumǎ Gusunǎn sǎmǎ, kpa a nùn mwa a bǎke ka wɛɛ damgii ka yǎni. ²⁷ Ñ n mɛn na, mban sǎna a ñ Yeremi, Anatǎtugii mwe a sɛɛyasie, wi u tii kua Gusunǎn sǎmǎ bɛɛn suunu sǎo. ²⁸ Wee, u mam sun goo gǎriama Babiloni mini u sun sǎ ma sa ko yoru di mini n ka tɛ. Yen

sã, su be dia baniõ kpa sa n wãa ye sã, kpa su be gbea ko kpa su yen dïanu di.

²⁹ Ma Sofoni u Yeremi tire te garia. ³⁰ Saa yera Yinni Gusunõ u Yeremi sãõwa u nɛɛ, ³¹ a be ba yoru mwɛɛra ba ka da Babiloniõ mi gãrio a nɛɛ, ³² wee ye nɛ, Yinni Gusunõ na gerua Semaya, Nɛɛlamugiin sã. Semaya wi, u bɛɛ gari sãõwa, adama na ñ nùn gari gɛɛ sãõwa bɛɛn sã. Wee tẽ u dera i weesu naanɛ kua. Yen sã, nɛ, Yinni Gusunõ kon nùn wãri wi ka win bweseru kpuro. Ben goo kun maa wãaru dimõ bɛɛn suunu sã. U ñ maa durom mɛ wasi mɛ kon nen tãmbu kua. Domi u dera ba man seesi.

Nõõ mwɛɛ ni Yinni Gusunõ

u Isireliba kua

30

¹ Gusunõ, Isireliban Yinni, u Yeremi sãõwa u nɛɛ, ² a gari yi kpuro yoruo tireru sã yi na nun sãõwa. ³ Na nɛɛ, tãru gara sisi tẽ sã kon nen tãmbu Isireliba ka Yudaba yakiana yorun di, n ka bu wurama ben temõ. Kon de bu wurama tem mɛ na ben baababa wẽ sã, kpa mu ko begim.

⁴ Wee ye Yinni Gusunõ u Yeremi sãõwa Isireliba ka Yudaban sã. ⁵ U nɛɛ, na nandabun kuuki nõõmõ.

Tãmba berum soore,
ba ñ bõri yendu mõ.

⁶ I bikio kpa i nõ tøn durõ ù n da yiire u ma.

Ñ n men na, mban sãna na tãmbu wa
ba ben gãanu neni

nge tøn kurõ wi u yiire u kī u ma.

Mban sãna be kpuron wuswaa burisine.

⁷ Anna a wahala baka wa ya wee.

Tõõ te, tãõ kãõsura.

Ta ñ ka tãru garu weene.

Te sǎra Isireliba ba koo nǎni swǎa bakaru wa.
Adama ka mε, kon bu faaba ko.

⁸ Yen tǎo te, nε, Yinni Gusunǎ, nε wi na wǎllu ka tem taka kua, kon ben sugu wuna saa ben wǎinun di n bǎoku kpa n wεε yi ba raa ka bu sǎri kasuku, n ben yoru kpeesia. Ba ñ maa tǎn tukobu sǎamǎ. ⁹ Nε, Gusunǎ ben Yinniwa ba koo sǎ, ka sere maa Dafidin kǎsire wi kon swǎi ben sina gǎnǎ.

¹⁰ Bεε Isireliba, Yakǎbun bweseru,
bεε be i sǎa nen sǎm kowobu,
i ku nanda, i ku diiri.
Wee, kon bεε yakiamaa saa tem tukum di mi i yoru dii,
bεε ka bεen bibun bweseru.
I ko i wurama kpa i wεra i n wǎa bǎri yendu sǎo.
Goo kun maa bεε tǎya mǎ.

¹¹ Domi ko na n ka bεε wǎa kpa n bεε faaba ko.
Kon bwesenu kpuro kpeerasia ñin mi i raa yarine i wǎa.
Adama bεε, na ñ bεε kpeerasiamǎ.
Kon bεε sεeyasiawa nge mε n weenε.
Domi na ñ kpε n bεε deri n nεε, i ñ gǎanu kue.

¹² Wee ye nε, Yinni Gusunǎ na maa bεε Yerusalemuḡibu sǎomǎ.

Na nεε, bεen barara kpǎ,
bεen mεera ya ñ bekuramǎ.

¹³ Goo kun bεen wǎnwǎndu mǎ u bεen mεera ye tim doke.
Tim gam sari mε mu koo bεen mεera ye bekia.

¹⁴ Be ba raa ka bεε arukawani bǎkua, ba ñ maa bεε kasu,
domi na bεε sowa nge mε ba ra yiberε so.

Na bεε sεeyasia ka dam bεen durum dabinun sǎ.

¹⁵ Mban sǎna i mεeran weeweenu mǎ ye i wa bεen toranun sǎ.

I n yε ma bεen durum bakan sǎna na bεε yeni kua.

¹⁶ Adama be ba bεε wǎri ba di, kon ben tii wǎriwa n di.

Be ba sãa been yiberɛba kpuro
ba koo bu yoru mwɛeriwa.

Be ba been yãnu guramɔ,
kon de bu maa ben tiin yãnu gura.

¹⁷ Adama bɛɛ, be ba raa m̀ i kam kua,
ma goo kun been laakari m̀,
kon been mɛeran bosu bekia.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

¹⁸ Na wure na nɛɛ,
wee, kon bɛɛ Isireliba Yakɔbun bweseru yara yorun di,
kpa i wura been yenusɔ.

Kon been yenusun wɔnwɔndu ko,
kpa n been wuu bani gen bansɔ
n been sina kpaaru seeya n swii mi ta raa wãa.

¹⁹ I ko i siarabun womusu ko ka nuku doɓun kuuki.
Kon bɛɛ dabiasia, i ñ maa kaaramɔ.
Kon de bu bɛɛ bɛɛɛ wɛ, kpa bu ku bɛɛ gem.

²⁰ I ko i n sãawa nge yellu,
kpa i n da been mennɔsu ko nen wuswaaɔ.
Kpa n be ba bɛɛ dam dɔremɔ kpuro seeyasia.

²¹ Been turowa koo ko been sunɔ.
Kpa n de u man susima,

domi goo kun kãkɔ u man susi,
ma n kun mɔ na ǹn soka.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

²² Saa ye sɔɔra i ko i n maa sãa nen tɔmbu,
kpa n ko been Yinni.

²³ Wee, nɛ, Yinni Gusunɔn mɔru ya wee nge guru woo
bɔkɔ,
kpa yu tɔn kɔsobu wɔri.

²⁴ Nen mɔru ye, ya ñ suremɔ
ma n kun mɔ ya nen himba yibia.
Amen biru kpa yu bɛɛ yeeri.

Isireliba

ba koo gəsirama yenuo

31

¹ Yinni Gusunə u nɛɛ, saa gaa sisi yè sɔɔ kon maa ko Isireliban bwesenu kpuron Yinni, kpa be, ba n maa sãa nen tɔmbu.

² Sanam mɛ ba wãa gɓaburɔ,

na bu nen durom sɔɔsi,
ben be ba yara tabun di,

ba wee bu wɛra sere ka baadommaɔ.

³ Bɛɛ Isireliba, na bɛɛ nen tii sɔɔsi saa yellun di.

Na bɛɛ kɪwa sere ka baadommaɔ.

Yen sɔna na bɛɛ nen durom derie.

⁴ Bɛɛ Isireliba, kon maa wure n bɛɛ swĩ,
kpa i yɔra.

Kon de i bɛɛn baranu so,

kpa i yari i n yaamɔ be ba nuku dobu mɔn suunu sɔɔ,

⁵ i ko i maa resemba duure Samarin guunɔ,

kpa i yen binu wa i sɔri.

⁶ Saa ya sisi yè sɔɔ wuun kɔsobu ba koo nɔɔgiru sua

Efaraimun guuru wɔllun di

bu nɛɛ, i sewo su da Siɔniɔ

mi Gusunə besen Yinni u wãa.

⁷ Yinni Gusunə u maa nɛɛ,

i Yakɔbun bweseru taki kuo ka nuku dobu.

I yɛɛrio ten sɔ te ta sãa bwesenun wiru.

I nɔɔgiru suo kpa i siarabun womusu ko.

I nɛɛ, Yinni Gusunə u win tɔmbu Isireli be ba tie faaba mɔ.

⁸ Wee na ka bu wee saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di.

Na bu mennamɔ handunian goonu nnen di.

Tɔn be, ba dabi.

Be sɔɔ, wɔkoba wãa ka yemɔbu ka gurigibu,

ka be ba yiire ba kɪ bu ma.

⁹ Be wee ba wee ka swīi, ba man kanamō.
 Ma na bu kpare na ka dōō nim bwerō
 ka swaa ye ya nōō nē sōō,
 mi ba ñ sokuramō.
 Domi na sãawa Isirelin bweserun Baaba.
 Ma ta maa sãa nen bii yeruma.

¹⁰ Bεε bwese tukunu, i nε, Yinni Gusunōn gari swaa dakio,
 kpa i yi kpara
 i ka da sere mi n toma.
 I nεε, nε wi na Isireliban bweseru yarinasia,
 na kon maa tu menna,
 kpa n tu kōsu nge mε yãa kparo u ra win yãanu kōsu.

¹¹ Domi nε, Yinni Gusunō na Yakōbun bweseru yakia,
 na tu wōra saa wi u tu dam keren nōmun di.

¹² Ba koo na Sionin guuru wōllō,
 ba n nuku dobu mō ka kuuki.

Ba koo duki na arumani ye nε, Yinni Gusunō na bu wēn
 sō.
 Yeya, dobi ka resēm ka olifi ye ba ra ka gum ko, ka yãanu
 ka nεε.

Ben bwēra koo yemiawa nge dāa gbaaru te ta nim waamō.
 Ba ñ koo maa wahala ko.

¹³ Wōndiaba ba koo nuku dobu ko, ba n yaamō.

Mεya maa aluwaasiba ka durō tōkōnu ko n yērimō.

Domi kon ben nuku sankiranu gōsia nuku dobu,
 n bu nukuru yemiasia.

Kpa n maa ben nōni swāaru gōsia bōri yendu.

¹⁴ Kon de nen yāku kowobu bu dīa geenu di bu debu,

kpa nen tōmbu bu debu nen arumanin sō.

Nε, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

¹⁵ Ameniwa Yinni Gusunō u gerua. U nεε,

ba swīi gεε nōōmō Ramaō.

Yēro u sumō u weeweenu mō.

Ase, Raseliwa u sumo win bibun sɔ.
 Ma u yinamo bu nun suuru kana
 domi bii be kpurowa ba gu.

¹⁶ Adama na nee,
 u mario,
 u win noni yiresu woko.

Domi u koo are wa ye u win bibu kuan sɔ.
 Ba koo wurama yiberaban tem di.

¹⁷ Ne, Yinni Gusuno na nee, win sia ya koo weera,
 domi win biba koo wurama ben temo.

¹⁸ Na Isireliban no nono ba weeweenu mo, ba mo,
 n de bu wurama nen mi ka gem.

Ba sawa nge naa buu ge ga gen tii kpare,
 ma na bu seeyasia.

Domi nena na sawa Gusuno ben Yinni.

¹⁹ Ye ben laakari ya wurama, ma ba tuuba kua.

Ye ba ben toranu gia,
 ma ba tuka ka sekuru
 ye ba kua saa ben aluwaasirun din sɔ.

²⁰ Isirelin bweseru ta sawa nge nen bii kinasi.

Meya na maa tu kiru soosi.

Domi nge men noru na ten gari mo,
 nge meya ten kiru ta ra n wa nen goruo.

Nen weera kun kpune ten sɔ.

Kon tu wonwon bakaru kua.

Ne, Yinni Gusunowa na yeni gerua.

²¹ Bee Isireliba, i yireru koowo been swaa so
 kpa i daa gira.

I swaa ye laakari koowo ye i raa swii.

Bee Isireliba, i wurama been wuso.

²² Sere saa yerà i ko i n kore i n yaayaare mo, bee naane
 sariba.

Wee ne Yinni Gusuno, na ga kpaanu kua temo.

Ton kurawa u koo duru kasu.

*Arumani ye Yinni Gusunɔ**u koo win tɔmbu wɛ*

²³ Gusunɔ Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u gerua u nɛɛ, nà n ka Isireliba wurama saa yorun di, ameniwa ba koo gere Yudan tem kpuro sɔɔ bu nɛɛ,

Yinni Gusunɔ u guu te u gɔsa Yerusalemɔ domaru kuo, mi gem mu wãa.

²⁴ Yudaba kpuro, ka ben gbaa wukobu, ka be ba ra yaa sabenu kpare ba koo wura bu sina ben tem wuu marosɔ ka men baru kpaanɔ. ²⁵ Domi kon wi nim nɔru ga mɔ nim wɛ, kpa win gɔru gu yemia. Kpa n de wi u wɔkɔnu wɔrimɔ gɔɔrun sɔ u di u debu. ²⁶ Saa ye sɔɔ, Yeremi u dom yanda, ma u mɛera u deema win dosu ge, ga dora.

²⁷ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee saa ya sisi yè sɔɔ kon de yaa sabenu ka tɔmbu bu yibu Isireliɔ ka Yudaɔ. ²⁸ Nge mɛ na raa bu wukura na surura nge dɔnu, na bu kɔsuka na kam koosia nge dia, nge mɛya kon maa wure n bu seeya n gira. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. ²⁹ Saa ye sɔɔ, ba n maa gerumɔ bu nɛɛ, baababara ba resem gɔma di, ma ben bibun nɔsu yaaya.

³⁰ Adama wi u win resem gɔma di, win nɔɔwa ga koo yaaya. Wi u maa durum kua, wiya u koo gbi.

³¹ Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, tɔnu ganu sisi nì sɔɔ kon ka Isireliba ka Yudaba arukawani kpaɔ bɔke. ³² Adama ya n ko n sãa yèn bweseru na raa ka ben baababa bɔkua sanam mɛ na bu nɔmu nenua na yarama Egibitin di. Ba n ye mem nɔɔwɛ, baa mɛ nɛ, Yinni Gusunɔ na sãa ben Yinni. ³³ Tɛ, arukawani kpaɔ ye wee, ye kon ka Isireliba bɔke. Nɛ, Yinni Gusunɔ, kon de nen woodaba ba n wãa ben bwisikunu sɔɔ, kpa n ye yorusi ben gɔrusɔ. Kpa na n sãa ben Yinni, kpa be, ba n maa sãa nen tɔmbu. ³⁴ Domi tɔmbu kpurowa ba ko n man yɛ saa bibun di sere ka bukurobɔ.

Goo kun maa win winsim ò kun mɛ win mero bisi goo keu m̀d̄ u ka Gusuǹd̄ gia. Kon bu ben durum ẁka, kpa n ku maa ye yaaya.

³⁵ Yinni Gusuǹd̄wa u s̀d̄d̄ kua u ka yam d̄ɛɛrasia s̀d̄d̄ s̀d̄d̄.
Ma u suru ka kperi yi yi, yi ka yam d̄ɛɛrasia ẁkuru.
U ra maa de nim kurenu nu se nim ẁdkun di, kpa nu ẁki.
Win ỳsira Yinni Gusuǹd̄ wi u ẁllu ka tem m̀d̄.
Wiya u gerua u nɛɛ,

³⁶ taka koora yeniba kpuro ỳd̄ n koo kpe,
Isireliban bwesera koo maa kpe,
kpa ta kun maa ẁd̄a.

³⁷ U maa gerua u nɛɛ,
ma ba kp̄īa ba ẁllun kp̄āaru ỳiira ba gia,
ma ba dua tem̀d̄ ba m̄n kp̄ɛkp̄ɛkun asansi gia,
saa yera u koo maa Isirelin bweseru kpuro yina k̀sa ye
ba kuan s̀d̄.

³⁸ Wee saa ya sisi ỳd̄ s̀d̄d̄ ba koo man b̄ɛɛɛ w̄ɛ bu
Yerusalemu bani saa Hanan̄ɛlin di sere n ka da wuun
gb̄ararun k̄nn̄w̄d̄ ge ba m̀d̄ gani ḡmburun k̄nn̄d̄.

³⁹ Kpa bu maa w̄ɛ d̄m̄iama min di bu ỳiire bu ka
da Garebun gungur̀d̄, kpa bu besira bu da sere Goat̄īd̄.

⁴⁰ Ẁd̄wa ye kpuro mi ba ra gonu sike kpa bu kubanu yari
mi, ka gbea ye ya ẁd̄a bera mi sere n ka da Sedoronin
daar̀d̄, ka k̄nn̄d̄ ge ga ẁd̄a s̀d̄d̄ yari yeru gia, m̀n di dumi
yi ra ka du, yeba kpurowa ya ko n s̄a nɛ, Yinni Gusuǹd̄gia.
Ba ò maa ye k̄sukum̀d̄ sere ka baadom̄m̄a.

Yeremi u gberu garu dwa

32

¹ Yudaban sina boko Sedesiasin bandun w̄d̄d̄ ẁkuruse
s̀d̄d̄, Yinni Gusuǹd̄ u ka Yeremi gari kua. N deema
Babilonin sina boko Nebukan̄saan bandun w̄d̄d̄ yendu

yiru sarisewa mi. ² Saa ye sɔɔra win tabu kowobu ba Yerusalemu tarusi, ma Yeremi u wɔa pirisɔm sɔɔ Yudaban sina kpaarɔ. ³ Sedesiasi wiya u nɔn pirisɔm ye kpɛɛ yɛn sɔ u Gusunɔn gari gerua u nɛɛ, wee Yinni Gusunɔ u Babilonin sina boko wuu geni nɔmu beria kpa u gu kamia. ⁴ Sedesiasi kun maa kisiramɔ tabu kowobun nɔman di. Babilonin sina boko u koo nɔn nɔma turi, kpa bu waana nɔni ka nɔni bu gari ko. ⁵ Babilonin sina boko wi, u koo ka nɔn da Babiloniɔ. Miya u ko n wɔa sere Gusunɔ u ka win gari ko. Yen sɔ, baa ì n ka Babilonigibu tabu mɔ tɛ, i ñ bu kamiamɔ.

⁶ Yeremi u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u maa man sɔɔwa u nɛɛ, ⁷ wee, Hanameɛli, Salumun bii, nen baan tundo turosin bii, u koo na u nɛɛ, n na n win gberu dwe Anatɔtuɔ, Benyamɛen temɔ. Domi nɛna n weene n tem mɛ yakia n tubi di.

⁸ Yera n kora nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. Hanameɛli wi, u na nen mi pirisɔm dirɔ u nɛɛ, n win tem mɛ dweyo mɛ mu wɔa Anatɔtuɔ Benyamɛen temɔ domi nɛna n weene n mu yakia n tubi di.

Saa ye sɔɔra na tuba ma Gusunɔwa u kɛ mɛ.

⁹ Ma na gbee te yakia ka sii geesun gobi wɔkura nɔbu ka yiru. ¹⁰⁻¹¹ Ma na seedagibu sua na tem mɛn dwee tirenu yorua yiru na nen yɛreru doke ten teeru wɔllɔ na wukiri nge mɛ wooda ya gerua ma na sii gee si sua na kilo sɔndi seedagii ben wuswaaɔ. Ma na tire ni sua ¹² na Baruku, Nɛriyan bii, Maseyan debubu wɛ Hanameɛli ka seedagii be ba ben yɛrenu doke tire te sɔɔ ka sere maa Yudaba be ba wɔa pirisɔm dii yaara min nɔni biru. ¹³ Be kpuron nɔni bira na maa Baruku sɔɔwa ¹⁴ na nɛɛ, Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ, wiya u gerua u nɛɛ, u dwee tirenu yiru ye suo, te ba yɛreru koosi, u da u nu doke wekeru sɔɔ kpa nu ku raa sankira.

¹⁵ Domi sɔɔ teeru tɔmbu ba koo maa dia ka gbea dwe tem mɛ sɔɔ.

Yeremin kanaru

¹⁶ Sanam mɛ na tem men dwee tire ni Baruku, Nɛriyan bii wɛ na kpa, na Yinni Gusunɔ kana na nɛɛ, ¹⁷ Yinni Gusunɔ, a wɔllu ka tem kua wunen dam bakam ka wunen yiikon saabu. Gãanu sari ni a kpanɛ. ¹⁸ A ra bwesenu durom kue sere ka nin bibun bibɔ. Adama baababa bà n tora, a ra ben bibu sɛɛyasie tora nin sɔ. Gusunɔ, a sãawa Yinni boko, ma a dam mɔ. Wunen yĩsira wɔllu ka tem Yinni. ¹⁹ Wunen himba ya kpã, a maa dam mɔ a ka ye yibia. A ra n mɛera ye tɔmba mɔ kpa a baawure kua nge mɛ win kookoosu nɛ.

²⁰ A sɔm maamaakiginu kua sanam mɛ besen sikadoba ba wãa Egibitiɔ. Mɛya gisɔ a maa mɔ besen suunu sɔɔ Isireliɔ ka bwese ni nu tien suunu sɔɔ. Ma a yĩsiru yara nge mɛ sa nɔɔmɔ gisɔ. ²¹ A wunen dam sɔɔsi, a sɔm maamaakiginu kua. Ma tɔmba nanda. Yera ya dera a wunen tɔmbu yara saa Egibitin di. ²² Ma a bu tem mɛ wɛ mɛ a ben baababa nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔri, mɛ mu tim ka bom yiba. ²³ Mɛya ba maa na ba tem mɛ mwa mu kua begim. Adama ba ñ wunen gere mɛm nɔɔwɛ. Ba ñ maa wunen woodaba swĩ. Mɛya ba ñ maa kue ye a bu yiire. Saa yera a dera kɔsa yeni kpuro ya bu deema.

²⁴ Wee tɛ Babilonigibu ba gungunu bana bu ka wa bu wuu ge wɔri. Ba koo maa gu mwa, domi a bu gu nɔmu beria. Kaa de bu gu kamia ka tabu ka gɔɔru ka bararu. Mɛya ye a gerua kpuro ya kooru, Yinni Gusunɔ, a maa ye waamɔ. ²⁵ Wee wuu ge, ga wãa Babilonigibun nɔma sɔɔ. Adama ka mɛ, a man sɔɔwa a nɛɛ, n tem dweeyo ka gobi kpa n yi kɔsia seedagibun wuswaaɔ.

Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa

²⁶ Yera Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa u nɛɛ, ²⁷ wee, nɛ Gusunɔ, na sãawa handuniagibu kpuron Yinni. Gãanu

sari ni na kpane. ²⁸ Yen sōna na nɛɛ, kon de Babilonin sina boko Nebukanesaa ka win tabu kowobu bu Yerusalemu noma turi. U koo maa ye mwa. ²⁹ Ba koo ye wari kpa bu ye dōo meni kpa bu dia yɛn wallo Yudaba ba ra būu wi ba m̀ Baali yākuru kue dōo saku, ka sere mi ba ra tən tukobun būu sã bu tam tãra. Domi yeba kpurowa ba ka nen m̄ru seeya.

³⁰ Wee kōsa Isireliba ka Yudaba ba ra n m̀ saa ben toren di. Ben ye ba m̀ kpuro ya ra nen m̄ru seeyewa. Nɛ, Yinni Gusunowa na yeni gerua. ³¹ Saa m̀n di ba wuu ge swii, n ka girari giso, gen tambu ba ra nen m̄ru seeyewa. Yen sōna na n̄ k̄i n gu wa nen wuswaa. ³² Domi Yudaba ka Yerusalemugibu ka Isireliba, be ka ben sinambu ka ben sina asakpabu ka ben yaku kowobu ka Gusunon samabu, ba kōsa kua. Yera ya nen m̄ru seeya. ³³ Ba yina bu man m̄eri. Biruwa ba man kisi. Na bu keu kua saa yee yellun di. Adama ba yina bu nen sōsiru n̄. ³⁴ N n̄ mam ye tona, ba maa ben bwāarokunu duusiawa nen sãa yerɔ ba tu disi doke. ³⁵ Ba būu wi ba m̀ Baali sãa yeru bania Beni Hinomun wowa. Miya ba ra ka ben bibu yaku dōo mwaaruginu ko Mōlōkun s̄. N deema na n̄ bu yen gaa yiire. Na n̄ mam bwisika bu kōsa yenin bweseru ko ye ya dera Yudaba kpuro ba man torari.

³⁶ Nɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni, na nɛɛ, Yeremi, Yerusalemu ye i nɛɛ, ba koo Babilonin sina boko nomu beria mi, kpa u ye wari u kamia ka tabu ka gōru ka bararu, ³⁷ wee, kon yen tambu menna bu wura ye s̄. Domi na raa ka bu m̄ru kua gem gem, ma na bu yarinasia baama, adama kon de bu wurama mini kpa ba n wãa b̄ri yendu s̄. ³⁸ Ba koo wure bu ko nen tambu kpa na n maa sãa ben Yinni. ³⁹ Kon de ba n wãa n̄o tia s̄ ba n kookoo teesu m̀, kpa ba n man nasie baadomma. Yera ya koo de ba n nuku dobu m̄ sere ka ben bibun bibo. ⁴⁰ Kon ka bu arukawani b̄ke ye ya kun kpeem̄. Na n̄ bu biru kisim̄,

kon bu gea kuawa, kpa n de ba n man nasie ben gõruo kpa bu ku raa maa gera nen swaan di. ⁴¹ Ka nuku doba kon bu gea kua kpa n bu swi mam mam tem me sɔɔ ka gõru tia.

⁴² Ne, Yinni Gusunɔ na nee, nge me na dera kɔsa baka ya tɔn be deema, nge meya kon maa de durom bakam mu na be sɔɔ mɛn nɔɔ mwɛɛru na kua. ⁴³ Yeremi, a gerua a nee, ba tem me Babilonigibu nɔmu beria. Wee, mu kua bansu. Tɔmbu ka yaa sabenu maa sari me sɔɔ. Adama miya tɔmbu ba koo wura kpa bu gbea dwe. ⁴⁴ Ka gem ba koo gbea dwe baama kpuro ka gobi, kpa bu yen dwee tirenu ko, bu nu yirenu koosi seedagibun wuswaaɔ. Ba koo gbea dwe Benyameen temɔ ka Yerusalemun baru kpaanɔ, ka Yudan wusɔ, ka wuu si su waa guunun bera gia, ka si su waa wɔwi sɔɔ, ka si su waa sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia. Domi sin tɔn be ba raa yoru mwɛɛra mi, kon de bu wurama. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Nɔɔ mwɛɛ ni Yinni Gusunɔ

u kua Yerusalemun sɔ

33

¹ Yinni Gusunɔ u kpaam ka Yeremi gari kua sanam me u waa piriɔm sɔɔ. ² U nee, ne wi na ra n waa, ne wi na tem taka kua ma na mu neni, nena na nee, ³ a man sokuo, kon nun wurari. Kon nun gaa baka asiriginu sɔɔsi ni a n yɛ. ⁴ Ne Gusunɔ, Isireliban Yinni, na gaaɔnu mɔ ni na ki a nɔ, Yerusalemun dia ka sere Yudaban sina kpaanun sɔ, ni Babilonigiba wari ba surura. ⁵ Ma be ba ka Babilonigii be tabu kua, ben gonu yiba wuu ge sɔɔ, nen mɔru bakan sɔ, domi Yerusalemugibu ba kɔsa kua sere na n maa ki n wuu ge wa.

⁶ Wee, saa gaa sisi ye sɔɔ kon gu nɔɔri nge barɔ. Kon gu bekia n bwaa dorasia, kpa n de gen tɔmbu ba n waa bari yendu sɔɔ. ⁷ Kon de be ba yoru mwɛɛra Yudan di,

ben wāaru tu kōsi, kpa n bu swīi nge yellu. ⁸ Kon bu ben durum kpuro wōka ye ba man koosi. Kon ben tora ni ba man torari sanam mē ba man seesi suuru kua. ⁹ Saa ye sō, na kon nuku dobu mō Yerusalemun sō, kpa ya n nen yīsiru bēere wēmō, kpa bwese tukunu nu n man siaramō. Bwese ni, nū n wa durom bakam mē kon ye kua ka doo nō te kon ye wē, nu koo biti ko sere nu diiri.

¹⁰ Yinni Gusunō u nē, bēe Yudaba, i nē, bēen tem mu kua bansu. Tōmbu ka yēe maa sari mi. Ma Yerusalemu ka Yudaban wusun swēe yi kua swēe gonu yi goo ku ra maa sī. ¹¹ Adama ba koo wure bu nuku doḅun kuuki nō ka tōo bakarugii. Ba koo kuro kpaanun womusu nō. Ba koo maa wure bu womu geni nō, ge ga nē, i Gusunō, wōllu ka tem Yinni siaro. Domi u sāa tōn geo. Win kīru ta ñ nōru mō. Meyā ba koo maa tōn be ba ka yākunū na sāa yerōn womusu nō. Domi kon de tōn be ba raa yoru mwēera mi, bu wurama tem mē sō, kpa n bu wesia nge yellu. Nē, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

¹² Yinni Gusunō u maa Yeremi sōwa u nē, tem mē, mu raa kua bansu mi goo sari, yaa sabenu sari men wusu kpuro sō. Adama tē, yāa kparōbu ba koo wāa yeru wa mi, kpa ben yaa sabenu nu wēra. ¹³ Yāa kparōbu ba koo maa yāanu kpara baama kpuro wuu si su wāa guunun bera gia ka si su wāa wōwi sō, ka si su wāa sōo yēsān nōm dwardu gia, ka Benyamēen temō ka Yerusalemun baru kpaanō ka Yudaban wusō. Nē, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

Gusunō

ku ra win nōo mwēeru kōbie

¹⁴ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, t̄ɔra sisi t̄ɛ s̄ɔɔ kon nen n̄ɔɔ mwɛɛ gee ni yibia ni na Isireliba ka Yudaba kua. ¹⁵ Saa ye, yà n tunuma, kon goo seeya nge d̄ãa kp̄ii p̄ɔtura Dafidin bweseru s̄ɔɔ u n s̄ãa gemgii, kpa u t̄ɔmbu kpara gem s̄ɔɔ. ¹⁶ Yen t̄ɔɔ te, Yuuba ba koo faaba wa kpa Yerusalemu ya n w̄ãa b̄ari yendu s̄ɔɔ, kpa bu ye ȳisuru k̄ɛ, Yinni Gusunɔn miya besen gem w̄ãa.

¹⁷ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, Dafidi sina boko u ñ goo biamɔ wi u koo sina win bweserun sina ḡɔnɔɔ Isireliɔ sere ka baadommaɔ. ¹⁸ M̄ɛya maa Lefiba be ba s̄ãa ȳãku kowobu, ba ñ k̄ɔsire biamɔ ben bweseru s̄ɔɔ bu ka man ȳãku d̄ɔɔ mwaararuginu kua, kpa bu man turare d̄ɔɔ dokea kpa ba n da ȳãkunu ko t̄ɔɔ baatere.

¹⁹ Yinni Gusunɔ u maa Yeremi s̄ɔɔwa u nɛɛ, ²⁰ nena na ka s̄ɔɔ s̄ɔɔ ka w̄ɔkuru arukawani b̄ɔkua. Ì n ko i kp̄ĩ i yen gaa ȳɔrasia yu ku maa s̄ɔmburu ko yen saa s̄ɔɔ, kpa yu nen arukawani ye kusia, ²¹ saa yera nen tii, kon maa nen arukawani kusia ye na ka Dafidi nen s̄ɔm kowo b̄ɔkua, kpa u k̄ɔsire bia win bweseru s̄ɔɔ wi u koo bandu di. Kon maa nen arukawani kusia ye na ka ȳãku kowobu Lefin bweseru b̄ɔkua be ba ra s̄ɔmburu ko nen s̄ãa yerɔ. ²² Adama n ñ koorɔ m̄ɛ. Kon Dafidin bweseru ka ȳãku kowobun bweseru dabiasiawa nge kperi, ñ kun m̄ɛ nge yani s̄ɛeri yi yi w̄ãa daarun goorɔ yi ba ñ kp̄ɛ bu gari.

²³ Yinni Gusunɔ u maa Yeremi s̄ɔɔwa u nɛɛ, ²⁴ a ñ n̄ɔɔm̄ɔ ye t̄ɔmba gerumɔ? Ba m̄ɔ, na Isireliban bweseru ka Yudaban bweseru ni na ḡɔsa biru kisi. Yen s̄ɔna ba bu ḡɛma, ba ñ bu garisi bweseru. ²⁵ Adama wee ye na gerumɔ, n̄ɛ wi na ka s̄ɔɔ s̄ɔɔ ka w̄ɔkuru arukawani b̄ɔkua, ma na w̄ɔllu ka tem wooda ȳiia, ²⁶ nena kon Isireliban bweseru ka Dafidi nen s̄ɔm kowon bweseru biru kisi? Kpa

na kun win bweseru sɔɔ goo gɔsa u bandu di Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbun bweserun suunu sɔɔ?

Aawo. Kon ben wɔnwɔndu ko be ba yoru mwɛera mi, kpa n de bu wurama.

Gari yi Yinni Gusunɔ

u Sedesiasi sɔɔwa

34

¹ Nɛbukanesaa, Babilonin sina boko, u Yerusalemu ka Yudan wusu tabu wɔri. Saa ye sɔɔ, win tabu kowobu kpuro ba wɔa mi, ka handunian sinambun tabu kowobu kpuro ka sere maa be u tabu di. Saa yera Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa ² u nɛɛ, nɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni, na nun sɔɔmɔ, a doo a Sedesiasi, Yudaban sina boko deema kpa a nùn sɔ, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na nùn sɔɔma. Kon Yerusalemu Babilonin sina boko nɔmu beria u ye kam koosia u dɔɔ meni. ³ Mɛya wi, Sedesiasi u nùn nùn kisirarimɔ. U koo nùn mwa kpa bu waana nɔni ka nɔni bu gari geruna u sere ka nùn da Babiloniɔ.

⁴ Yen sɔ, u nɛn gari swaa dakio yi na gerumɔ. Na nɛɛ, u nùn gbimɔ tabu sɔɔ, ⁵ u koo gbiwa bɔri yɛndu sɔɔ kpa bu win gɔɔ ko nge mɛ ba win sikado sinam be ba nùn gbiiyegii kua. Ba koo nùn turare dɔɔ dokea kpa bu nùn gɔɔ wuri yini kua bu nɛɛ, wanyo! Sina boko u gu! Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

⁶ Ma Yeremi u da u gari yi Sedesiasi, Yudaban sina boko sɔɔwa Yerusalemu mi. ⁷ N deema saa ye sɔɔ, Babilonin sina bokon tabu kowobu ba Yerusalemu ka Yudan wusu kpuro wɔri. Wuu gb̄ararugii si su raa tie, siya Lakisi ka Aseka.

Yoo be ba raa yakia,

ba wure ba maa mwɛera

⁸ Yinni Gusunɔ u maa ka Yeremi gari kua sanam me Sedesiasi u ka Yerusalemugibu nɔɔ tia kua bu ben yobu kpuro yakia. ⁹ Saa ye sɔɔ, baawure wi u win Heberusi mɔ yoo, tɔn kurɔwa? A, tɔn durɔwa? U koo yɛro karawa u yari yorun di. Goo u ku maa win winsim yoru mwa u sɔmburu koosia. ¹⁰ Ma Yerusalemun wirugibu ka tɔn be ba tie kpuro ba wura batuma sɔɔ bu ku maa ben yobu sɔmburu koosia. Ba koo bu karawa ba n tii mɔ. Ma ben baawure u win yobu kara ba doona. ¹¹ Adama amen biru tɔn be, ba gari yi yina. Ba ben yoo be naa swii ba mwaama ba yoo sɔma koosia ka tilasi.

¹² Saa yera Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, a tɔn be sɔɔwɔ a nɛɛ, ¹³ wee, nɛ Gusunɔ ben Yinni, na ka ben sikadoba arukawani bɔkua sanam me na bu yarama Egibitin di, mi ba raa yoru dimɔ. ¹⁴ Na nɛɛ, baawure wi u win Heberusi dwa yoo, ma yoo wi, u nɔn sɔmburu kua wɔɔ nɔɔba tia, yen nɔɔba yiruse u koo nɔn karawa yoo ten di, u n tii mɔ. Adama ben sikado be, ba n man swaa daki bu sere nen gere nɔ. ¹⁵ Wee tɛ ba wurama ben dɔɔ sɔɔ ma ba gea kua nen nɔni sɔɔ. Domi ba nɔɔ tia kua ba nɛɛ, baawure wi u yoo mɔ u nɔn karo u n tii mɔ. N deema nen sɔa yerɔwa ba nɔɔ tia kua. ¹⁶ Yen biruwa ba gari yi yina ma ba nen yisiru sankaa. Ben baawure u win yoo naa da. Ba maa wure ba bu kua ben yobu ka tilasi.

¹⁷ Yen sɔ, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. N daa weenɛwa ben baawure u win yobu kara ba n tii mɔ. Adama ba yina, ba n man mem nɔɔwɛ. Yen sɔna kon bu yɔsu tabu sɔɔ kpa n bu baranu ka gɔɔru kpɛɛ kpa bwese ni nu tie nɔn bu wa nu biti ko.

¹⁸⁻²⁰ Wee tɛ, Yudaban wirugibu ka Yerusalemun wirugibu ka yaku kowobu ka sunɔn sɔm kowobu ka sere tɔn be ba tie, be, be ba raa ka man arukawani bɔkua batuma sɔɔ sere ba naa buu go ba berana, ma ba dua gen besi yin suunu sɔɔ bu ka ben arukawani ye sire, ba

̀n ye mem nɔwɛ, ba ̀n ben nɔ mwɛ te yibie. Yen sɔ, kon bu ben yiberɛ be ba kasu bu bu go nɔmu beria, kpa yaberekunu ka gbeeku yɛɛ yi ben gonu di. ²¹ Mɛya kon Sedesiasi Yudaban sina boko ka win sina asakpɔbu kua. Kon bu yiberɛba nɔmu beria be ba kasu bu bu go. Kon bu Babilonin tabu kowobu nɔmu beria baa b̃a n ka bu tonde. ²² Kon de bu na bu wuu ge w̃ri bu d̃ɔ meni kpa Yudan wusu su ko bansu. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yeremi ka Rekabun bweseru

35

¹ Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon waati sɔɔ, Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, ² a doo a Rekabun bweseru deema kpa a ka tu na nen s̃a yerɔ dia ye ya w̃a ten ỹsi ỹsibun teerɔ kpa a bu tam w̃ mi, bu nɔ.

³ Ma Yeremi u da u Yaasania Yeremin bii, Habasinian debubu soka ka win dusibu ka win bibu kpuro, Rekabun bweseru kpuro gesi. ⁴ Ma u ka bu da Yinni Gusunɔn s̃a yerun dii teeru mi, t̃en mi Hananu, Yigidalian bii, Gusunɔn s̃om kowo u w̃a. Dii te, ta w̃awa sina asakpɔbun dirun b̃akuɔ, gb̃ara k̃so, Maaseya, Salumun biin dirun w̃allɔ. ⁵ Ma Yeremi u bu tam bw̃anu w̃ ka ñri u nɛɛ, bu ñruo.

⁶ Adama ba ñn wisa ba nɛɛ, sa ̀n tam ñrumɔ. Domi besen sikado Yonadabu, Rekabun bii, u sun wooda w̃ u nɛɛ,

su ku ra tam nɔ sere ka besen bibun bibɔ,

⁷ su ku ra dia bani,

su ku ra gbenu ko,

su ku ra maa resem gbaanu ko,

sa ̀n kp̃ sa n mam ye mɔ.

Adama sa ko n w̃awa kuu bekunuginu sɔɔ besen w̃aru kpuro sɔɔ.

Nge mɛya sa ko ka tɛ tem mɛ sɔɔ,

mi sa w̃a sa s̃ru dimɔ mini.

⁸ Yen sɔ̄, bese ka besen bibu sa Yonadabu, Rekabun biin gere ye mem nɔ̄wamme. Sa n̄ tam nɔ̄rumɔ̄ besen wāarun t̄ɔ̄nu kpuro sɔ̄, bese ka besen kurɔ̄bu ka besen bibu. ⁹ Sa n̄ maa dia banimɔ̄ yè sɔ̄ sa ko n wāa. Meya sa n̄ gbea m̄, sa n̄ maa reseɛm gbaanu m̄. ¹⁰ Sa wāa kuu bekuruginu sɔ̄. Mɛsuma sa ka besen sikado Yonadabun gere ye mem nɔ̄wamme. ¹¹ Adama sanam mɛ Nebukanesa, Babilonin sina boko u tem mɛ wɔ̄rima, yera sa nɛɛ, su se su da Yerusalemɔ̄, kpa su Babilonin tabu kowobu ka Sirigibu duka suuri. Yen sɔ̄na sa wāa Yerusalemu mini gisɔ̄.

¹² Yera Yinni Gusunɔ̄ u Yeremi sɔ̄wa u nɛɛ, ¹³ nɛ Gusunɔ̄, wɔ̄llu ka tem Yinni, nɛ wi na maa s̄a Isireliban Yinni, na nɛɛ, a doo a Yudaba ka Yerusalemugibu s̄a nɛɛ, ba n̄ nen kirɔ̄ba swaa dakimɔ̄ kpa bu man mem nɔ̄wa? ¹⁴ Wee Rekabun bweseru ta Yonadabu, Rekabun biin gere mem nɔ̄wa ye u nɛɛ, win bibu bu ku raa tam nɔ̄. Meya ba n̄ maa tam mɛ nɔ̄ra sere ka gisɔ̄n gisɔ̄. Ba ben sikado mem nɔ̄wa. Adama nɛ, na ka be, Yudaba gari kua saa yee yellun di, ma ba n̄ man swaa daki. ¹⁵ Na bu nen sɔ̄mɔ̄bu gɔ̄riama saa yellun di, bu ka ben baawure s̄a u win daa k̄ɔ̄sa deri. Bu ku maa b̄ɔ̄nu s̄a kpa bu wa ba n wāa tem mɛ sɔ̄, mɛ na ben baababa wɛ̄. Adama ba n̄ sɔ̄mɔ̄ be swaa daki, bu sere man mem nɔ̄wa. ¹⁶ Yonadabu, Rekabun biin bweseru ta ten sikadon gere mem nɔ̄wa. Adama be, nen t̄ambu, ba ku ra man mem nɔ̄we.

¹⁷ Yen sɔ̄na nɛ Gusunɔ̄, wɔ̄llu ka tem Yinni, nɛ wi na maa s̄a Isireliban Yinni, na nɛɛ, wee kon de k̄ɔ̄sa kpuro ye na raa gerua mi yu Yudaba ka Yerusalemugibu deema. Domi na ka bu gari kua, ba n̄ man swaa daki. Na bu soka, ba n̄ man wurari.

¹⁸ Yera Yeremi u Rekabun bwese te sɔ̄wa u nɛɛ, ameniwa Gusunɔ̄, wɔ̄llu ka tem Yinni wi u maa s̄a Isireliban Yinni u gerua. U nɛɛ, wee i been sikado Yonadabun gere ka win yiirebu kpuro mem nɔ̄wa. ¹⁹ Yen

sɔ̃, Yonadabu, Rekabun bii wi, u ñ kɔ̃sireba biamɔ win bweseru sɔ̃ be ba ko n nen sɔ̃mburu mɔ̃.

Baruku u tireru kusia u gara

Yinni Gusunɔn sɔ̃a yerɔ

36

¹ Yudaban sina boko Yoyakimu Yosiasin biin bandun wɔ̃ɔ nnese sɔ̃ra Yinni Gusunɔ u ka Yeremi gari kua u nɛɛ, ² a tireru suo, kpa a gari yi yore yi na raa nun sɔ̃wa Yudaba ka Isireliba ka bwese tukunu kpuron sɔ̃ saa dɔ̃ma tɛn di na ka nun gari torua Yosiasin waati sɔ̃ n ka gisɔ girari. ³ Yudaba bɔ̃ n nua kɔ̃sa ye kon bu kua sɔ̃rɔkudo ba koo gɔ̃ru gɔ̃sia bu ben kom kɔ̃sum deri. Saa yera kon bu ben durum wɔ̃ka.

⁴ Yen biru Yeremi u Baruku Neriyan bii soka ma u nɔ̃n sɔ̃wa kpuro ye Yinni Gusunɔ u nɔ̃n sɔ̃wa. Ma Baruku u ye yorua tire te sɔ̃.

⁵ Yera Yeremi u maa nɔ̃n sɔ̃wa u nɛɛ, wee ba man mwa ba neni, na ñ kpɛ̃ n da Yinni Gusunɔn sɔ̃a yerɔ. ⁶ Yen sɔ̃, dɔ̃ma te ba koo nɔ̃ bɔ̃ke, a doo wunen tii, kpa a Yinni Gusunɔn gari yi na nun sɔ̃wa a yore mi gari sɔ̃a yeru mi. Kpa Yuda be ba koo na saa ben wusun di ka sere maa tɔ̃n be ba ko n wɔ̃a mi kpuro bu yi nɔ̃. ⁷ Sɔ̃rɔkudo ba koo gɔ̃ru gɔ̃sia bu ben daa kɔ̃sa deri, kpa bu Yinni Gusunɔ suuru kana. Domi win mɔ̃ru ya kpɔ̃ ye u ka bu mɔ̃.

⁸ Yera Baruku Neriyan bii wi, u kua kpuro ye Yeremi u nɔ̃n sɔ̃wa. U Yinni Gusunɔn gari yi gara sɔ̃a yee ten mi. ⁹ Yoyakimun ban ten wɔ̃ɔ nɔ̃ɔbuse sɔ̃, yen suru nɔ̃ɔba nnese sɔ̃, yera ba nɔ̃ bɔ̃kurun tɔ̃ru yi tɛ sɔ̃ Yerusalemugibu ka Yudaba kpuro ba koo na bu nɔ̃ bɔ̃ke Yinni Gusunɔn sɔ̃a yerɔ. ¹⁰ Yen tɔ̃ɔ te sɔ̃ra Baruku u Yeregin gari yi gara tɔ̃n ben wuswaɔ̃ Yinni Gusunɔn sɔ̃a yerɔ, saa Gemaria, Safanin biin dirun di, wi u sɔ̃a tire

yoro. Dii te, ta wāawa kǎnnǎ ge ba mǎ kǎnnǎ kpǎǎn bera gia, gunguru wǎllǎ.

Misee u wirugibu

tire ten gari sǎǎwa

¹¹ Ye Misee Gemarian bii, Safanin debubu u Yinni Gusunǎn gari yi nua yi ba yorua tire te sǎǎ, ¹² yera u da sina bokon yǎnuǎ sere win tire yoron dirǎ. Ma u deema wirugii beni ba mǎnnǎ mi. Beya, tire yoro Elisama ka Delaya Semayan bii, ka Elinatani, Akaborin bii, ka Gemaria Safanin bii, ka Sedesiasi Hananian bii ka sere wirugii be ba tie. ¹³ Ma Misee u bu sǎǎwa kpuro gari yi u nua Baruku u tǎn be garia.

¹⁴ Yeniban biru, wirugii be, ba Baruku Yehudi Netanian bii, Selemian debubu, Kusin sikadobu gǎria ba nǎǎ, u ka tire te na te u Yudaba garia mi. Ma Baruku u tire te sua u ka da. ¹⁵ Ye u tura mi, yera ba nǎn sǎǎwa ba nǎǎ, a sinǎ kpa a sun tire te garia.

Ma Baruku u sina u bu tu garia. ¹⁶ Ye ba gari yi nua, yera ba mǎǎrina ka nandabu ma ba Baruku bikia ba nǎǎ, ¹⁷ a sun sǎǎwǎ nge mǎ a koosina a ka gari yi yorua. Sa ko ka yi sina boko daawawa.

¹⁸ Yera Baruku u bu wisa u nǎǎ, Yeremiwa u man gari yi sǎǎmǎ ma na yorumǎ tireru sǎǎ ka ankiri.

¹⁹ Ma wirugii be, ba nǎn wisa ba nǎǎ, i doo i kuke wunǎ ka Yeremi, kpa goo u ku raa bǎǎ wa.

Sina boko u tire te dǎǎ meni

²⁰ Yeniban biru, wirugiba tire te mwa ba berua Elisama tire yoron dirǎ. Ma ba da sina bokon mi, ba nǎn gari yi sǎǎwa.

²¹ Yera sina boko u Yehudi gǎra u nǎǎ, u doo u tire te suama. Ma u da Elisaman dirǎ u tu suama u gara sina boko ka wirugii ben wuswaaǎ. ²² N deema saa ye, puran

saawa. Wɔ̃n suru nɔ̃ba nnese sɔ̃ra mɛ. Ma u deema sina boko u sɔ̃ u dɔ̃ wɔ̃su win diru mi u ra sine puran saa. ²³ Yehudi ù n tire ten kabura ita, ù kun mɛ nne gara u kpa, yera sina boko u ra tire yoron kɔ̃ piibu gagu sue u ka mi ba gara bura u kpɛɛ dɔ̃ sɔ̃, sere te kpuro ta ka dɔ̃ mwaara muku muku. ²⁴ Ye sina boko ka win bwāabu ba ye kpuro nua ba ù nande, ba ù maa ben yānu gɛ̃ka nge mɛ ba ra ko nuku sankiranun sɔ̃. ²⁵ Sina boko u sere tire te dɔ̃ meni, Elinatani ka Delaya ka Gemaria ba nùn suuru kana gem gem u ku ka tu dɔ̃ meni. Adama u ù bu swaa daki. ²⁶ Yera sina boko u Yerameɛli wi u sãa sunɔ̃n bii, ka Seraya Asiriɛlin bii, ka Selemia Abudɛlin bii wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu tire yoro Baruku ka Gusunɔ̃n sɔ̃mɔ̃ Yeremi mwaama, adama Gusunɔ̃ u bu berua, ba ù bu wa.

Yeremi

u tire ten kpaaru yorua

²⁷ Sanam mɛ sina boko u tire te dɔ̃ meni, te Yeremi u Baruku sɔ̃wa u yore mi, yera Yinni Gusunɔ̃ u Yeremi sɔ̃wa u nɛɛ, ²⁸ a maa tire kpaaru suo kpa a gari yi yore yi yi raa wāa tire te sɔ̃, te sina boko Yoyakimu u dɔ̃ meni mi. ²⁹ Kpa a maa nùn sɔ̃ a nɛɛ, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ̃ na gerua.

Wee u tire te dɔ̃ meni, ma u nɛɛ, mban sɔ̃na wunɛ Yeremi a yorua ma Babilonin sina boko u koo na kpa u tem mɛ kam koosia, kpa u men tɔ̃mbu ka men yaa sabenu gura. ³⁰ Yen sɔ̃na, nɛ, Yinni Gusunɔ̃ na wi sina boko Yoyakimu sɔ̃mɔ̃, ma win goo kun maa sinamɔ̃ Dafidin sina gɔ̃na sɔ̃. Mɛya ba koo maa win tiin goru deri tɔ̃wɔ̃ sɔ̃ sɔ̃ ka wɔ̃kuru ta n sɔ̃ ka pura sooramɔ̃. ³¹ Kon bu sɛyasia ben durum sɔ̃ wi ka win bibun bweseru, ka win bwāabu. Kon de kɔ̃sa yu Yerusalemugibu ka Yudaba deema, ye na raa bu sɔ̃wa, yèn sɔ̃ ba ù wure bu man swaa daki.

³² Ma Yeremi u tireru garu sua u Baruku, Neriyan bii, wi u sãa tire yoro wẽ. Yera u maa nùn tire te Yoyakimu u dõõ meni min gari sãõwa kpuro. Ma u yi yorua u maa gari gẽẽ yorua yi yi ka yi weenẽ.

Sedesiasi

u Yeremi gõra u bu Gusunõ kana

37

¹ Babilonin sina boko Nẽbukanẽsaa u Sedesiasi Yosiasin bii kua sina boko Yudaõ, Yekonia Yoyakimun biin ayerõ.

² Sedesiasi wi, ka win bwãabu, ka win tãmbu ba ñ Yinni Gusunõn gari yi swaa daki yi Gusunõn sãmõ Yeremi u bu sãõwa mi.

³⁻⁴ N deema saa ye sãõ, ba ñ gina Yeremi pirisãm doke. U ra dewa mi u kĩ, win tãmbun suunu sãõ. Yera sina boko Sedesiasi u Yukali Selemian bii ka Sofoni Maaseyan bii wi u sãa yãku kowo gõra win mi, bu ka nùn sõ u bu Gusunõ ben Yinni kana u ka bu nõnu geu mæeri. ⁵ Saa yera Babilonigibu ba Yerusalemu tarusi. Ye ba nua ma Egibiti sunõn tabu kowobu ba Yerusalemugii be somiru sisi, yera ba yarina ba doona min di. ⁶⁻⁷ Saa yera Gusunõ Isireliban Yinni u Yeremi sãõwa u nẽẽ, a Yudaban sina boko wi u nun gõrima nen mi sãõwõ a nẽẽ, wee, Egibiti sunõn tabu kowo be ba raa wee bu ka nùn somi ba gõsirõ ben temõ.

⁸ Tẽ, Babilonigii be, ba koo maa wurama bu Yerusalemu wõri bu ye mwa, bu dõõ sõku. ⁹ Yen sã, ameniwa nẽ, Yinni Gusunõ na gerua. Na nẽẽ, bu ku tii nõni wõke bu nẽẽ, Babilonigii be, ba tonda. Adama ba n yẽ ma ba ñ gam de.

¹⁰ Baa bà n Babilonin tabu kowo be kamia, kpa n tie be ba mæera kua, ka mẽ, ba koo se saa ben kuu bekuruginun di bu wuu ge dõõ meni.

Ba Yeremi kpẽẽ pirisãm dirõ

¹¹ Sanam mɛ Babilonigibun tabu kowo be, ba yarina ba Yerusalemu deri Egibiti sunɔn tabu kowo ben sɔ, ¹² yera Yeremi u kɪ u yari Yerusalemun di u da Benyamɛɛn temɔ u ka win baa sua tubi ye ba bɔnu mɔ sɔɔ. ¹³ Sanam mɛ u yariɔ u kɔnnɔ tura ge ba mɔ Benyamɛɛ, ma u deema ben kɔsobun tɔnwero wi ba mɔ Yireya Selemian bii, Hananian debubu u yɔ mi. Ma u nɔn yɔrasia u nɛɛ, a tii Babilonigibu wɛ.

¹⁴ Yera u nɛɛ, aawo, na nɛn tii Babilonigibu wɛ.

Adama durɔ wi, u nɛ win gari yi wure. Ma u nɔn mwa u ka da wirugibun mi. ¹⁵ Yera wirugii ben mɔru ya seewa ba nɔn mwa ba so ba pirisɔm doke Yonatam dirɔ wi u sɔa tire yoro. N deema ba win dɔi te gɔsiawa pirisɔm diru. ¹⁶ Nge mɛya ba ka nɔn pirisɔm doke dirɔ wɔru sɔɔ sere n ka tɛ.

¹⁷ Sɔɔ teeru, sina boko Sedesiasi u gɔra u nɛɛ, bu Yeremi sokuma. Ye u na, ma u nɔn gari bikia asiri sɔɔ u nɛɛ, Yeremi, a gari gɛɛ mɔ yi yi wee Yinni Gusunɔn min di a man sɔ?

Ma u nɔn wisa u nɛɛ, oo. Yinni Gusunɔ u koo de Babilonin sina boko u nun nɔma turi.

¹⁸ Ma Yeremi u maa nɔn bikia u nɛɛ, tora terɔ na bɛɛ tora wunɛ ka wunen bwɔabu ka sere wunen tɔmbu kpuro i ka man mwa i pirisɔm kpɛɛ. ¹⁹ Mana bɛɛn sɔmɔ be, ba wɔa be ba bɛɛ gari sɔɔwa ba nɛɛ, Babilonin sina boko kun nun wɔrim wee u sere tem mɛ mwa.

²⁰ Tɛ, nɛn yinni sina boko, a man swaa dakio kpa a nɛn kanaru nɔ, kpa a man kua ye na kɪ. A ku maa de n wura Yonatam tire yoron diru mi, kpa n ku ra ka gbi.

²¹ Yera sina boko Sedesiasi u wooda wɛ u nɛɛ, bu nɔn yiiyo pirisɔm dirun yaaraɔ kpa ba n da nɔn pɛɛ kuse teeru wɛ baadomma ye wuun pɛɛ kowoba ra ko sere wuu nukurun pɛɛ yu ka kpe. Nge mɛya u ka sina pirisɔm dirun yaara mi.

Ba Yeremi kpɛɛ

dɔkɔ kpiriru sɔɔ

38

¹ Sefatia Matanin bii, ka Gedalia Pasurin bii, ka Yukali Selemian bii, ka Pasuri Maakiyan bii ba nua ye Yeremi u tɔn be sɔɔwa. U nɛɛ, ² ameniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, wi u sina Yerusalemu ye sɔɔ, yiberɛba ba koo nùn gowa tabu sɔɔ, n̄n kun mɛ u gbi gɔɔrun saabu, n̄n kun mɛ ka bararu garu. Adama wi u tii Babilonigibu nɔmu sɔndia, wiya ko n wãa. Win wãa tera ta ko n sãa win dukia ye u wa u ka yara wahala yen min di.

³ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, u koo de Babilonin tabu kowobu bu Yerusalemu mwa.

⁴ Yera wirugibu ba na ba sina boko sɔɔwa ba nɛɛ, durɔ wini u tabu kowobu ka tɔn be ba wãa wuu ge sɔɔ berum tiamɔwa ka win gari. U n̄n besen gea kasu sere besen kɔsa. N̄n n men na, n weenɛ bu nùn go.

⁵ Ma sina boko Sedesiasi u wisa u nɛɛ, wi wee u wãa beɛn nɔmuɔ. Na n̄n kpɛ n beɛ gãanu yinari.

⁶ Yera ba nùn sua ba kpɛɛ sina bii wi ba mɔ, Maakiyan dɔkɔ kpiriru garu sɔɔ. Dɔkɔ kpiri te, ta wãawa pirisɔm dirun yaaraɔ. Te sɔɔra ba nùn kpɛɛ ka wɛɛ. Adama ta n̄n nim mɔ. Pɔtɔkɔwa ta mɔ, ma u numa pɔtɔkɔ ye sɔɔ.

⁷ Etiopigii goo wi ba mɔ, Ebedi Mɛlɛki u wãa u sɔmburu mɔ sina kpaaru mi. Yera u nua ma ba Yeremi kpɛɛ dɔkɔ kpiriru sɔɔ. Saa ye sɔɔ, sina boko u wãa u sɔ gɔɔra kɔnnɔwɔ ge ba sokumɔ Benyameɛ, u sirimɔ. ⁸ Yera Ebedi Mɛlɛki wi, u yara sina kpaarun di u da u sina boko deema u nɛɛ, ⁹ nen yinni sina boko, ye tɔn be, ba kua mi, ya n̄n wã, ye ba ka Yeremi kpɛɛ dɔkɔ kpiriru sɔɔ. U koo gbi mi, gɔɔrun sɔ, domi dīanu kun maa wãa wuuɔ.

¹⁰ Ma sina boko u Ebedi Mɛlɛki wooda wɛ u nɛɛ, a tɔmbu tɛna suo kpa i da i Yeremi yara saa dɔkɔ kpiri ten min di u sere gbi.

¹¹ Yera Ebēdi Mēlēki wi, u tən be sua. Ma u da sina kpaarun arumani beru yerɔ u yāa təkɔnu yarama. U nu Yeremi kpēeya dəkɔ ye sɔɔ ka wēɛ. ¹² Ma u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, a yāa təkɔ ni dokeo wunen būu bakusɔ a sere wēɛ yi doke.

Ma Yeremi u kua mɛ. ¹³ Ma ba nùn yarama ka wēɛ yi, saa dəkɔ kpiri ten min di, ba dera u wāa pirisəm dirun yaaraɔ.

Sedesiasi

u Yeremi bwisi bikiamɔ

¹⁴ Sɔɔ teeru Sedesiasi u maa gɔra u nɛɛ, bu Yeremi sokuma kpa u na u nùn deema Yinni Gusunɔn sãa yerun kɔnnɔ itaserɔ. Ye u tunuma, yera sina boko u nɛɛ, na gari gɛɛ mɔ kon nun bikia. A ku man gāanu berua.

¹⁵ Ma u nùn wisa u nɛɛ, nà n nun ye sɔɔwa, a n man goomɔ? Na yē ma nà n nun bwisi kēmɔ a n man swaa dakimɔ.

¹⁶ Yera sina boko Sedesiasi u bɔrua asiri sɔɔ u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wāaru wi u sun wāaru wē, na n nun goomɔ. Na n maa nun tən be nɔmu beriammɛ be ba kasu bu nun go mi.

¹⁷ Yera u sina boko Sedesiasi sɔɔwa u nɛɛ, ameniwa Gusunɔ Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u gerua. U nɛɛ, à n wunen tii Babilonin sunɔn tabu sinambu wē kaa n wāawa wunɛ ka wunen yenugibu. Mɛya u n maa wuu ge dɔɔ menimɔ. ¹⁸ Adama à kun bu tii wē, u koo bu wuu ge nɔmu beria kpa bu gu dɔɔ meni. A n maa kisiramɔ ben nɔman di.

¹⁹ Yera Sedesiasi u nùn sɔɔwa u nɛɛ, na wurure Yuu be ba tii Babilonigibu wēn sɔ. Na berum mɔ bu ku raa man bu nɔmu sɔndia kpa bu man nɔni sɔ.

²⁰ Ma Yeremi u nùn wisa u nɛɛ, ba n nun bu nɔmu sɔndiammɛ. A nɔwɔ ye Yinni Gusunɔ u gerumɔ saa nen min di, kpa a faaba wa, a n wāa. ²¹ Adama à n yina a bu

tii wē, wee ye Yinni Gusunə u man s̄osi kāsiru s̄ə. ²² Na wa ba wunε Yudan sina bokon kurə be ba tie mwεera ba ka da Babilonin sunən tabu sinambun mi. Ma kurə be, ba m̄,

wee, be ba raa nun gari s̄əwa ba nεε,

kaa n b̄ori yendu m̄ mi,

ba nun n̄ni w̄kua

ma ba nun kamia.

Ye ba deema a numm̄ p̄tək̄ s̄ə,

ma ba yarina ba nun deri.

²³ Wee ba koo wunen kurəbu ka wunen bibu kpuro mwεeri bu ka da Babilonigibun mi. Wunen tii a ñ maa kisiram̄ ben n̄man di. Ben sina bokowa koo nun mwa kpa u wuu ge d̄ə m̄ni.

²⁴ Yera Sedesiasi u Yeremi s̄əwa u nεε, a ku ra de goo u gari yi n̄ kpa bu ku raa nun go. ²⁵ Wirugibu b̄a n nua ma na ka nun gari kua, ma ba na ba nun bikia ba nεε, a ku bu ḡanu berua ye a man s̄əwa ka ye na nun s̄əwa s̄ə, kpa bu ku raa nun go, ²⁶ saa ye s̄ə, a bu wisio a nεε, a man suuru kanam nawa n ku ka nun da Yonatam yenuə kpa a ku ra ka gbi.

²⁷ Yera wirugii be kpuro ba na Yeremin mi, ba n̄n gari yi bikia. Ma u bu wisa nge mε sina boko u n̄n s̄əwa mam mam, ma ba n̄ə mari ba yara. Domi gari yi u n̄n s̄əwa mi, yi ñ gina yara t̄əw̄. ²⁸ Piris̄m dirun yaara miya u w̄a sere ba ka Yerusalemu mwa.

Babilonigibu

ba Yerusalemu mwa

(I maa mεerio 52:4-16, Sinambu II, 25:1-12)

Wee ye n koora sanam mε Babilonigiba Yerusalemu mwa.

39

¹ Sedesiasi Yudaban sina bokon bandun wãõ nãba nnese, yen suru wãkuruse sãra Nebukanesaa, Babilonin sina boko u Yerusalemu wãrima ka win tabu kowobu kpuro. Ma ba sansani gira yen bõkuã, ma ba kuku yenu kua ba ka sikerena. ² Sedesiasin bandun wãõ wãkura tiasen suru nnese, yen sãõ nãba nnese sãra ba gbãraru yaba. ³ Saa yera Babilonin tabu sinambu ba dua ba wuu ge tarusi gen kãnnã wuu suunuguu gian di. Tabu sinam ben yãsa wee, Nɛɛgali Saresɛɛ, ka Sangaa Nebu, ka Saasekimu, sina bokon sãm kowobun wirugii, ka maa Nɛɛgali Saresɛɛ wi u sãa dobo dobogibun wirugii, ka sere sina bokon tabu sinam be ba tie.

⁴ Ye Sedesiasi, Yudaban sina boko ka win tabu kowobu ba bu wa, yera ba duki yarina wãkuru ba yara ka kãnnã ge ga wãa gbãranu yirun baa sãõ sina bokon dãa gbaarun bõkuã wãwan bera gia. ⁵ Adama Babilonin tabu kowo be, ba sina boko Sedesiasi naa swii ma ba nùn naamwe Yerikon wãwãõ. Yera ba nùn mwa ba ka da Babilonin sina bokon mi, Ribilaã, Hamatin temã. Miya u nùn siri. ⁶ Ma u dera ba Sedesiasin bibu ka win sina asakpõbu sakira Ribila mi, win nãni biru. ⁷ Yen biru u Sedesiasin tiin nãni wãwa ma u nùn bõkua ka sii gandun yãni ba ka da Babiloniã.

⁸ Babilonigii be, ba Yerusalemun sina kpaaru ka yen yenusu dãõ meni, ma ba yen gbãraru surura. ⁹ Yen biru Nɛbusarada, kãsobun wirugii, u tãn be ba tie Yerusalemuã ka be ba nùn tii wẽ ka sere maa be ba tie tem mɛ sãõ gura u ka doona Babiloniã. ¹⁰ Adama u ben bwẽɛbwẽɛ be ba ñ gãanu mã deri tem mɛ sãõ ma u bu gbea wẽ.

Ba Yeremi yara pirisãm di

¹¹ Ma Nebukanesaa, Babilonin sina boko u Nɛbusarada, kãsobun wirugii wooda wẽ Yeremin sã u nɛɛ, ¹² a nùn mɛɛrio kpa a nùn kãsu. A ku nùn kãsa gaa kua. Ye u

nun sãowa kpuro, a koowo. ¹³ Ma Nebusarada, kãsobun wirugii, ka Nebusasibani, sina bokon sãm kowobun wirugii, ka Nægali Saresëë, dobo dobogibun wirugii, ka sere sina bokon tabu sinambu kpuro, ¹⁴ ba gõra bu Yeremi yarama pirisãm dirun di, kpa bu ka nùn da bu Gedalia, Akikamun bii, Safanin debubu nõmu sãndia. Wiya u ka nùn da win yenuõ. Nge meya Yeremi u ka yara u wãa ka Yuda be ba tie.

Gari yi Yinni Gusunõ

u Ebëdi Mëleki sãowa

¹⁵ Saa yè sãw Yeremi u wãa pirisãm sãw, Yinni Gusunõ u nùn sãowa u nëë, ¹⁶ a doo a Ebëdi Mëleki, Etiopigii wi sã a nëë, në, Gusunõ Isireliban Yinni, në wi na wõllu ka tem mõ, na raa gerua na nëë, kãsa ya koo wuu ge deema, n ñ mõ gea. Të, kon de kãsa ye, yu tunuma. Ye kpurowa ya koo kooru win nõni biru. ¹⁷ Adama yen tãw te, kon nùn yakia. Bën berum u mð mi, ba ñ nùn nõma turi. ¹⁸ Na ñ derimõ bu nùn go. Kon win wãaru yakia, domi u man naanë kua. Në, Yinni Gusunõwa na yeni gerua.

Yeremi u da Gedalian mi,

Misipãw

40

¹ Yinni Gusunõ u ka Yeremi gari kua sanam më Nebusarada u dera u wurama saa Raman di.

N deema ba raa nùn bõkuawa wi ka Yerusalemugibu gabu ba ka dõw Babiloniõ. Min diya Nebusarada u nùn yara. ² Ma Nebusarada wi, u nùn soka u ka da bee tia u nëë, Gusunõ wunen Yinni u raa gerua u nëë, kãsa ya koo wuu geni deema. ³ Wee, tã, ye u gerua mi, ya kooru yèn sã i nùn torari, i ñ win gere mem nõwë. ⁴ Të, kon nun yakia n nun yõni yi pota. Adama à n kã a ka man da Babiloniõ,

a na su da. Kon nun nɔɔri. À kun maa kī, a sinɔ. A doo a sina mi n nun wēre.

⁵ Sanam mɛ Nɛbusarada u wa ma Yeremi kun fuuku wisa, yera u nɛɛ, ñ n mɛn na, a doo a Gedalia, Akikamun bii, Safanin debubu deema. Wiya sina boko Nɛbukanesaa u kua sunɔ Yudaban wusu sɔɔ. Kaa n ka nùn wãa ka tɔn be ba tie sannu, ñ kun mɛ, a doo mi a kī.

Ma Nɛbusarada wi, u nùn dīanu kusenu kua ka sere maa kēnu ganu. Ma u dera u doona. ⁶ Yera Yeremi u da Gedalian mi, Misipɔɔ, u sina mi ka tɔn be ba tie tem mɛ sɔɔ sannu.

Gedalia u Yudan tem kpare

(*I maa mɛɛrio Sinambu II, 25:23-24*)

⁷ Saa yè sɔɔ tabu sinam be ba raa woo tabu gberɔ ka ben tabu kowobu ba nua ma Babilonin sina boko u Gedalia, Akikamun bii kua Yudaban sunɔ, ma u nùn tɔn be ba tie Yudaɔ kpuro nɔmu beria, ka sere bwɛɛbwɛɛ be ba ñ yoru mwɛ ba ka de Babiloniɔ, ⁸ yera ba da Gedalian mi, Misipɔɔ. Be ba da mi, bera, Isimɛɛli, Nɛtanian bii, ka Yokanani ka Yonatam, Karean bibu, ka Seraya, Tanumɛtin bii, ka Efai Nɛtofagiin bibu, ka Yesania, Maakagiin bii, be kpuro ka ben tɔmbu. ⁹ Yera Gedalia u bu sɔɔwa ka bōri u nɛɛ, i ku bɛrum ko i ka Babilonigibu sã. I gesi sinɔ bɛsɛn tem mɛ sɔɔ kpa i Babilonin sina boko sã. Saa yera i ko i n wãa bəri yendu sɔɔ. ¹⁰ Wee, na wãa Misipa mini na n ka sãa bɛɛn nɔni Babilonigii ben mi. Adama bɛɛ, i doo i gberun dãa marum sɔri mɛ ba ra di ka mɛ ba ra ka maa gum ka tam ko. Kpa i mu bere bɛɛn wekenɔ, kpa i sina i n wãa wuu si i mwa sɔɔ.

¹¹ Ma Yuda be ba wãa Mɔabun temɔ ka Amɔniban temɔ ka Edɔmuban temɔ, ba nua ma Babilonin sunɔ u gabu deri Yudaban temɔ, ma u Gedalia kua ben kparo. ¹² Yera be kpuro ba wurama ben temɔ. Ma ba da ba Gedalia deema Misipɔɔ. Wɔɔ ge sɔɔ, ba resɛm wa too, ka maa dãa marum gam.

Ba Gedalia go

(*I* maa mɛerio Sinambu II, 25:25-26)

¹³ Sɔɔ teeru Yokanani, Karean bii, ka sere tabu sinam be ba wurama tabu gberun di mi, ba na Gedalian mi Misipaɔ.

¹⁴ Ma ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, a yɛ ma Baalisi, Amɔniban sina boko u Isimɛeli, Netanian bii gɔra u nun go?

Adama Gedalia u ñ ye wure. ¹⁵ Ma Yokanani u da Misipaɔ u Gedalia sɔɔwa asiri sɔɔ u nɛɛ, a de n da n Isimɛeli, Netanian bii wi go, kpa goo u kun yɛ. Nge mban sɔɔna kaa de u nun go, kpa Yuda be ba mɛnɛ mini bu maa yarina kpa ben gabu bu ghi.

¹⁶ Ma Gedalia u Yokanani wisa u nɛɛ, a ku Isimɛeli go, domi ye a gerua win sɔ mi, weesa.

41

¹ Adama wɔɔ gen suru nɔɔba yiruse sɔɔ, yera Isimɛeli u na Misipaɔ Gedalian mi. Isimɛeli wi, u sɔawa sina bii ka maa sina asakpɔ. Tɔmbu wɔkura ba nùn swiima ba ka na mi. Sanam mɛ ba sɔ ba dimɔ ka Gedalia, ² yera Isimɛeli ka tɔn be ba nùn yɔsirima mi, ba seewa sannu sannu ba Gedalia takobi sɔkura ba go, wi, wi Babilonin sina boko u gɔsa u ka Yudan tem kpara mi. ³ Isimɛeli wi, u maa Yudaba kpuro ka Babilonin tabu kowo be ba wɔa mi go.

Isimɛeli u tɔmbu wɛnɛ go

⁴ N deema goo kun yɛ ma Gedalia u gu. Ye n kua sɔɔ yiru, win gɔɔn biru, ⁵ yera tɔmbu wɛnɛ gabu ba seema saa Sikemu ka Silo ka Samarin di. Tɔn be, ba ben toba kɔna, ben yɔnu nu gɛɛkire ma ba tii murura baama nuku sankirarun sɔ. Mɛya ba maa alikama sɔɔwa ka turare bu ka Yinni Gusunɔ yɔkuru kua Yerusalemuɔ win sɔa yerɔ. ⁶ Yera Isimɛeli u seewa Misipan di u da u ka bu yinna swaɔ, u sumɔ. Ye u tura ben mi, ma u nɛɛ, i na su da Gedalian mi.

⁷ Adama ye ba dua wuuɔ, yera wi ka win tɔmbu ba tɔn be mwa ba sakira. Ma ba ben gonu kpɛɛ dɔkɔ kpiriru garu sɔɔ. ⁸ N deema be sɔɔ, u n̄ tɔmbu wɔkuru go yèn sɔ ba raa n̄n̄n̄ sɔɔwa ba n̄ɛɛ, u ku bu go, be, ba alikama ka gbɛɛ, ka gum ka tim berua yakasɔ. ⁹ Dɔkɔ kpiri tè sɔɔ u tɔn ben gonu doke mi, ta s̄awa te Asa u dera ba gba sanam m̄ wi ka Basa Isireliban sina boko ba tabu m̄. Te sɔɔra u tɔn goo ni yibia.

¹⁰ Yen biru, u be ba tiara mi yoru mwɛɛra u ka doona ka sina bokon bii wɔndiaba ka sere tɔn be Nɛbusarada, kɔsobun wirugii u Gedalia deria. Be kpurowa u yoru mwɛɛra u ka da Amɔniban mi.

Ba yoo be Isimɛɛli u mwɛɛra

yakia

¹¹ Yokanani, Karean bii, ka Yudaban tabu sinam be ba w̄a ka wi, ba nua kɔsa ye Isimɛɛli u kua. ¹² Yera ba tabu durɔbu sua ba da bu ka Isimɛɛli w̄ri. Ma ba n̄n̄n̄ deema yeru bɔkɔwɔ ge ga w̄a Gabaonɔ. ¹³ Tɔn be Isimɛɛli u mwɛɛra mi, ye ba Yokanani wa ka win tabu sinambu, yera ben nuki dora. ¹⁴ Ma be kpuro ba Isimɛɛli deri, ba da ba Yokanani deema. ¹⁵ Adama Isimɛɛli wi, u duka yakura Yokananin min di ka tɔmbu nɔɔba ita gabu, ma u da u w̄a Amɔniban mi.

¹⁶ Yokanani ka win tabu sinam be, ba tɔn be ba tie mwɛɛra Isimɛɛlin n̄man di, be u raa mwɛɛra sanam m̄ u Gedalia go. Bera tabu kowobu ka tɔn kurɔbu ka bibu ka sina bokon s̄m kowobu. Be kpurowa u mwɛɛrima saa Gabaonin di. ¹⁷ Ma ba da ba w̄a sɔbun sɔbia yeru garun mi, te ba ra soku Kimuhamu Betelehemun bɔkuɔ. Yen biru, ba kpikiru da Egibitɔ. ¹⁸ Domi ba Babilonigibun berum m̄ yèn sɔ Isimɛɛli u Gedalia go wi Babilonin sina boko u kua Yudaban kparo.

Yudaba ba Yeremi bikia

u bu Gusunɔ kana

42

¹ Yera tabu sinam be ba raa kpikuru sua, ka Yokanani, Karean bii, ka Yesania, Hoseen bii, ka tɔn be ba tie kpuro, saa wirugibun di sere ka bwɛɛbwɛɛbɔ, ba na ba Yeremi sɔɔwa ba nɛɛ, ² a de a nɔ ye sa nun bikiamɔ. A sun Gusunɔ kanɔ, bɛsɛ be sa tien sɔ, domi sa raa dabi, adama tɛ sa kaara, nge mɛ a waamɔ. ³ A Gusunɔ wunen Yinni kanɔ u sun sɔɔsi mi sa ko da ka ye sa ko ko.

⁴ Ma Yeremi u bu wisa u nɛɛ, na nua. Kon Gusunɔ besen Yinni kana nge mɛ i man bikia kpa n wurama n bɛɛ sɔ ye u man sɔɔwa. Na ñ bɛɛ gãanu beruammɛ.

⁵ Ma ba Yeremi wisa ba nɛɛ, sa wura su ko mam mam ye Yinni Gusunɔ u koo nun sɔ su ko. Wiya u koo ko besen seeda dio gemgii ka naanegii sà kun besen nɔɔ mwɛru yibie. ⁶ Wee besera sa nun gɔra a sun Gusunɔ besen Yinni bikia. Yen sɔ, sa ko ko ye u sun sɔɔwa su ko, baa yà kun sun wɛre. Ka mɛ, sa ko n nuku dobu mɔ yèn sɔ sa nùn mem nɔɔwammɛ.

Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa

⁷ Sɔɔ wɔkurun biru, Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa. ⁸ Ma Yeremi u Yokanani, Karean bii sokusia ka tabu sinam be ba nùn swii ka sere ben tɔmbu kpuro be ba wãa mi, wirugibu ka bwɛɛbwɛɛbu. ⁹ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, wee bɛɛya i man gɔra n Gusunɔ bɛɛ Isireliban Yinni bikia. Ye u man sɔɔwa wee. U nɛɛ,

¹⁰ ñ n sina tem mɛ sɔɔ,
u koo de bɛɛn tɔmbu bu tãsi.

U ñ maa bu goomɔ.

U koo bɛɛ swiwa i n nuuru mɔ.

U ñ bɛɛ wukamɔ,

u ñ maa derimɔ kɔsa yu bɛɛ deema

ye u raa bwisika u bɛɛ kua.

¹¹ Ñ n men na, i ku maa Babilonin sina bokon berum ko.

Domi wi, Yinni Gusunɔ u ko n ka bɛɛ wãa kpa u bɛɛ faaba ko.

¹² Wi, Gusunɔ u koo de u bɛɛn wɔnwɔndu wa. Kpa u de i wurama bɛɛn temɔ.

¹³ Adama ì n nɛɛ, i ñ wi, Yinni Gusunɔ mɛm nɔɔwamme, i ñ sinamɔ tem mɛni sɔɔ, ¹⁴ i ko i dawa Egibitiɔ mi i ñ tabu wasi, baa bin kɔban swĩi i ñ nɔɔmɔ, i ñ maa dīanu biamɔ, yen sɔ, miya i ko sina, ¹⁵ tɛ i swaa dakio ye Gusunɔ, bɛɛ Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ, u gerumɔ. U nɛɛ, bɛɛ Yuda be i tie, ì n gɔru doke i ka da Egibitiɔ ka gem, kpa i n wãa mi,

¹⁶ sanam mɛya taa bìn bɛrum i mɔ, bu koo bɛɛ deema Egibiti mi.

Gɔɔ tèn weeweenu i maa mɔ mi, ta koo bɛɛ deema, kpa i gbisuku mi gia.

¹⁷ Be ba gesi nia kua bu ka da Egibitiɔ bu kuke, ba koo gbiwa tabu sɔɔ, ka gɔru sɔɔ, ka baranu sɔɔ. Ben goo kun kisiramɔ kɔsa yen di ye u koo bu surema mi.

¹⁸ Yeremi u nɛɛ, wee ye Gusunɔ, Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u gerua. U nɛɛ, nge mɛ u Yerusalemugibu win mɔru seesi, nge mɛya u koo maa bɛɛ ye seesi, ì n da Egibitiɔ. Saa ye sɔra ba ko n da ka bɛɛn yīsiru tambu bɔrusi, ñ kun mɛ, bu ka goo gãa kɔsunu sie, kpa bu bɛɛ gem i seku bakaru wa kpa i kun maa sine tem mɛ sɔɔ.

¹⁹ U maa nɛɛ, i ku Egibiti da, bɛɛ be i tie Yudaban bweseru sɔɔ. I de i n yɛ ma u bɛɛ ye yinariwa gisɔ.

²⁰ Sanam mɛ i man gɔra n bɛɛ Yinni Gusunɔ kana, ye na wurama, i gerua i nɛɛ, n bɛɛ sɔɔwɔ mam mam ye Gusunɔ bɛɛn Yinni u man sɔɔwa kpa i ye ko. Adama weesa i tii kua. ²¹ Domi gisɔ, na ka win wisibu na adama i ñ bin gabu

swaa daki bi u nɛɛ, n bɛɛ sɔ̄. ²² Tē, mi i dɔ̄o i sina mi, i n yē ma tabu sɔ̄ra i ko i gbi, ñ kun mɛ gɔ̄ɔru sɔ̄, ñ kun mɛ baranu sɔ̄.

Ba ka Yeremi da Egibitiɔ

ka dam

43

¹ Sanam mɛ Yeremi u gari yi tɔn be ba wāa mi kpuro sɔ̄ɔwa, yi Gusunɔ ben Yinni u nɛɛ, u bu sɔ̄, ² yera Asaria, Hoseen bii, ka Yokanani, Karean bii, be kpuro ba Yeremi wisa ka tɔn piiburu ba nɛɛ, ye a gerua mi, weesa. Gusunɔ besen Yinni kun nun sɔ̄ɔwa a sun sɔ̄, su ku Egibiti da. ³ Adama Baruku, Neriyan biiwa u nun bɔriemɔ a ka sun sɔ̄ su ku da mi, domi u kīwa Babilonigibu bu sun mwɛeri bu go, ñ kun mɛ bu sun yoru mwa bu ka da ben temɔ.

⁴ Nge meya Yokanani, Karean bii, ka tabu sinambu kpuro ka ben tɔmbu kpuro ba yina bu Yinni Gusunɔn gari nɔ ye u nɛɛ, bu de bu sina ben tem mi. ⁵ Yera Yokanani ka tabu sinam be, ba ka Yuda be ba tie da Egibitiɔ, be, be ba raa kpikiru da tem tukumɔ ba wurama, ⁶ tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bibu ka sina bokon bii wɔndiaba, be kpuro gesi be Nɛbusarada, kɔsobun wirugii, u Gedalia, Akikamun bii, Safanin debubu deria. Ma ba ka Yeremin tii da ka maa Baruku Neriyan bii. ⁷ Ba da ba wāa Egibitin wuu ge ba mɔ Tapanesiɔ. Nge meya ba ñ ka Gusunɔn gere mem nɔɔwe.

Ba koo Egibiti tabu wɔri

⁸ Sɔ̄o teeru Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̄ɔwa Tapanesiɔ u nɛɛ, ⁹ a kpee bakanu suo kpa a da a nu sike Yudaba kpuron wuswaaɔ mi ba ra birikiba wɔ̄ ye ya wāa Egibitin sina kpaarun kɔnnɔwɔ Tapanesiɔ. ¹⁰ Kpa a Yudaba sɔ̄ a nɛɛ, ameniwa nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na gerua. Na nɛɛ, wee, kon de bu Nɛbukanesaa,

nen sɔm kowo kasum da kpa n win bandu swĩ kpee ni a sikuan wɔllɔ kpa u win sina gɔna teria mi, ¹¹ kpa u Egibitigibu seeyasia. Be u koo go, u go, be u koo mwɛeri u ko yobu kpa u mwɛeri, be u koo maa sakiri ka takobi, kpa u sakiri. ¹² Kpa u ben bũu dia dɔɔ meni, kpa u bũu nin tii gura kpa u maa ben yãnu gura ya kun nùn sɛsie kpa u yari min di ka bɔri yendu, nge mɛ naa kparɔ u ra win kpara yaberu sebe u n doonɔ. ¹³ U koo Bɛti Semɛsin bwãarokunu kɔsuku, kpa u bũu dia ye ya tie dɔɔ meni Egibiti mi.

Gari yi Yinni Gusunɔ u Yuda

be ba kpikiru da Egibitiɔ

sɔɔwa

44

¹ Yinni Gusunɔ u Yuda be ba wãa Migidoliɔ ka Tapanɛsiɔ ka Mɛnfisiɔ ka Paturɔsiɔ Egibitin temɔ sɔɔwa saa Yeremin min di u nɛɛ, ² wee, ye nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni na gerua. Na nɛɛ, i kɔsa ye kpuro wa ye na Yerusalemu kua ka Yudan wuu si su tie. Wee, su kua bansu. Goo maa sari mi. ³ Domi ba kɔsa kua ba nen mɔru seeya ye ba ka da ba bũnu yãkunu kuammɛ ni bɛɛ ka bɛɛn baababa i ñ daa yɛ. ⁴ Na bɛɛ nen sɔmɔbu gɔria saa yellun di bu ka bɛɛ sɔ, i ku sãa kɔsu nini ko, ni nen tii na tusa. ⁵ Adama i ñ man swaa daki. I ñ bɛɛn kom kɔsum deri. I ñ maa bũu yãku kobu deri. ⁶ Ma na ka bɛɛ mɔru kua gem gem. Na Yudan wusu ka Yerusalemun swɛɛ kpeerasia ma ye kpuro ya kua bansu, nge mɛ i waamɔ gisɔ.

⁷ Yen sɔ tɛ, ameniwa nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na gerua. Na nɛɛ, mban sɔna i tii durum baka yeni sɔbimɔ ye i ka dera ba kurɔbu ka durɔbu ka bibu ka bii wɛɛnu go sere goo kun maa tie. ⁸ I kɔwa i nen mɔru seeya ka bɛɛn bũu yãku kookoo si i mɔ Egibitiɔ mi i wãa? I kɔwa i tii kam ko, kpa i ko bɔrigibu ka sekuruɓibu

handunia ye sɔɔ? ⁹ I duariwa kɔsa ye beɛn baababa ka beɛn sinambu ka ben kurɔbu ka beɛn tii ka beɛn kurɔbu i kua Yudaɔ ka Yerusalemuɔ? ¹⁰ Wee, sere ka tɛ i n̄ tii kawe i gɔru gɔsie. I n̄ man nasie, i n̄ maa nen woodaba swii ye na beɛ ka beɛn baababa wɛ.

¹¹ Yen sɔna ne, Gusunɔ Isireliban Yinni, ne wi na wɔllu ka tem mɔ na beɛ biru kisi ma na beɛ kɔsa kua n ka beɛ Yudaba kpuro kam koosia. ¹² Kon Yuda be ba kpikuru da Egibitiɔ kam koosia. Egibiti miya ba koo gbi kpuro. Ba n̄ goo buremɔ. Ba koo gbiwa tabu sɔɔ, ka gɔɔru sɔɔ kpa bu bu gem bu sekuru wa, kpa ba n da ben yiɛsiru sie bu ka goo bɔrusi, n̄ kun me bu n̄n gɔa kɔsunu gerusi. ¹³ Kon bu sɛyasiawa nge me na Yerusalemugibu sɛyasia ka tabu, ka gɔɔru, ka maa baranu. ¹⁴ Kon de ben fiiko bu kpikuru su. Be baasi, goo kun kisiramɔ. Goo kun maa wee Yudan temɔ baa me ba ko n kɛ bu wurama amen biru.

Ba Asitaate yɔkuru kuamme

¹⁵ Yera be kpuro be ba ye ma ben kurɔbu ba ra bɛnu turare dɔɔ dokeye ka tɔn kurɔ dabinu kpuro be ba wɔa mi, ka tɔn dabi te ta tie Paturɔsiɔ, Egibitin tem mi, ba Yeremi sɔɔwa ba neɛ, ¹⁶ sa n̄ gari yi mem nɔwamme yi a gerua a neɛ, yi weewa Yinni Gusunɔn min di. ¹⁷ Sa ko kowa nge me sa gerua, su bɛu wi ba mɔ Asitaate turare dɔɔ dokea, kpa su maa n̄n tam tɔra nge me sa ra raa ko, besɛ ka besɛn baababa, ka besɛn sinambu ka besɛn wirugibu Yudan wusu sɔɔ ka Yerusalemun swɛɛ sɔɔ. Domi saa ye sɔɔra sa ra wa su di su debu, sa n nuku dobu mɔ kpa sa kun wahala gaa wa. ¹⁸ Adama saa dɔma tɛn di sa n̄ maa bɛu wi turare dɔɔ dokeare, sa n̄ maa n̄n tam tɔrare, saa min diya sa kpuro bia. Tabu sun di, ma gɔɔra sun go.

¹⁹ Ma tɔn kurɔ be, ba gerua ba neɛ, sanam me sa bɛu wi yɔkunu kuamme, ka besɛn durɔbun yeɔra. Ba ye ma sa ra bɛu wi kiraru kue su ka n̄n beɛre wɛ, kpa su n̄n tam tɔra temɔ.

²⁰ Ma Yeremi u tɔn be kpuro wisa, kurɔbu ka durɔbu, u nɛɛ, ²¹ bɛɛ ka bɛɛn baababa ka bɛɛn sinambu ka bɛɛn wirugibu, i ra bũu yǎkunu kue Yudan wusu sɔɔ ka Yerusalemun swɛɛ sɔɔ. Nge weesa? I tamaa Yinni Gusunɔ kun ye yɛ? Nge i tamaa u ye duariwa. ²² Aawo, u ñ ye duari. U ka bɛɛ wasirawa bɛɛn kom kɔsum sɔ ka daa kɔsa ye i kuan sɔ. Yen sɔna bɛɛn tem mu kua bansu. Goo maa sari mɛ sɔɔ. Ma mu kua tem bɔruram nge mɛ sa waamɔ gisɔ. ²³ Wahala ye, ya bɛɛ deemamɔwa gisɔ yèn sɔ i bũnu yǎkuru kua ma i Yinni Gusunɔ torari i ñ win gere wure, i ñ maa win sɔɔsinu ka win woodaba ka win kirɔba swii.

²⁴ Yeremi u maa tɔn be kpuro, kurɔbu ka durɔbu, sɔɔwa u nɛɛ, bɛɛ Yudaba, bɛɛ be i wǎa Egibitiɔ, i swaa dakio i nɔ ye Yinni Gusunɔ u gerua. ²⁵ Wee ye Gusunɔ Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u gerua. U nɛɛ, bɛɛ ka bɛɛn kurɔbu, i nɛɛ, i ko i bɛɛn nɔɔ mwɛɛnu yibia ni i bũu tɔn kurɔ wi ba mɔ Asitaate kua. Wiya i ko i turare dɔɔ dokea, kpa i maa nùn tam tǎra temɔ. Wee, i maa ye kua. ²⁶ Yen sɔ tɛ, i swaa dakio i nɔ ye wi, Yinni Gusunɔ u bɛɛ sɔɔmɔ. U bɔrumɔ ka win yisi bakaru ma Egibitin tem kpuro sɔɔ, Yuda goo kun maa bɔrumɔ ka win yisiru u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wǎaru. ²⁷ U koo dewa kɔsa yu bɛɛ deema, n ñ mɔ gea. Yuda be ba wǎa Egibitiɔ kpuro, ba koo gbiwa tabu sɔɔ ka gɔɔru sɔɔ. ²⁸ Ka mɛ, bɛɛn fiiko ba koo kisira tabun di, kpa bu wurama Yudaɔ. Saa yera, bɛɛ be i da mi kpuro i ko i gia ñ n nen garin na yi koorɔ, ñ n maa bɛɛgiin na yi koorɔ. ²⁹ U koo bɛɛ deema Egibiti mi, kpa u bɛɛ yireru wɛ te ta koo bɛɛ sɔɔsi ma kɔsa ye u raa gerua ya koo nawa ka gem. Yire tera, ³⁰ u koo Egibitin sunɔ Hofara win yibereba nɔmu beria be ba kasu bu nùn go, nge mɛ u Yudaban sina boko Sedesiasi Nebukanesaa nɔmu beria, wi, wi u kasu u nùn go. Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Gari yi Yeremi u Baruku

sɔ̃ɔwa

45

¹ Sanam me Baruku Neriyan bii u gari yi yorua tireru sɔ̃ɔ yi Yeremi u nùn sɔ̃ɔwa Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon bandun wɔ̃ɔ nnese sɔ̃ɔra mi. Yen biru Yeremi u Baruku sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ² wee ye Gusunɔ̃ Isireliban Yinni, u gerua wunen sɔ̃. ³ U nɛɛ, a gerumɔ̃ a mɔ̃, a kam kuawa domi wi, Yinni Gusunɔ̃ u wunen wahala sosimɔ̃. Ma a weweenu mɔ̃ sere a wasira. Adama a bia mi kaa wɛra.

⁴ Wee, ye Yinni Gusunɔ̃ u nɛɛ n nun sɔ̃. U nɛɛ, u koo ye u raa bana kɔsukuwa, kpa u ye u raa duura wukiri. Yen tubusiana, u koo tem me kpuro sanku.

⁵ U maa nɛɛ, gɔ̃a bakana a kasu wunen tiin sɔ̃?
A ku be nu kasu.

Domi u koo de kɔ̃sa yu na yu tɔ̃mbu kpuro wɔ̃ri.

Adama wune u koo wunen wɔ̃aru yara mi a da kpuro.

Tera ta ko n sɔ̃a nge wunen arumani ye a gura tabu sɔ̃ɔ.

46

¹ Gari yiniwa Yinni Gusunɔ̃ u Yeremi sɔ̃ɔwa bwese tukunun sɔ̃.

Ba Egibitigibu kamia

Kaakemisio

² Babilonin sina boko u Egibitin sunɔ̃ Neko ka win tabu kowobu kamia Kaakemisio, Efaratin daarun bɔ̃kuɔ̃. N deema saa ye sɔ̃ɔ, Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon bandun wɔ̃ɔ nnese sɔ̃ɔra mi. Saa ye sɔ̃ɔra Yinni Gusunɔ̃ u gari yini gerua Egibitin sina boko ka win tabu kowobun sɔ̃ u nɛɛ,

³ wee Egibitin tabu sinambu ba kuuki mɔ̃ ba mɔ̃, i tɛrenu sɔ̃ɔru koowo,

bakanu ka piiminu,
kpa i se i tabu da.

⁴ I bɛɛn tabu kɛkɛ be dumi gawe sɔ̄oru koowo.

Bɛɛ maasɔ̄bu, i bɛɛn dumi yɔ̄ɔwo,

kpa i bɛɛn tabu furɔ̄su doke.

I bɛɛn yaasi sunkuo yi balli,

kpa i bɛɛn tarakpenu sebe.

⁵ Adama mba Yinni Gusunɔ̄ u sere waamɔ̄ ya kooramɔ̄ ben
suunu sɔ̄ɔ.

U nɛɛ, be wee ba mwia kpana ba biruku yira wuramɔ̄.

Ba ben tabu durɔ̄bu kamia.

Ma ba duki mɔ̄, ba ñ mam biru mɛɛrimɔ̄.

Tem mɛ kpuro mu bɛrum duura.

⁶ Kam sɔ̄ra be ba sãu ba duki mɔ̄.

Baa tabu durɔ̄ damgibu bã n duki sua kama.

Domi sɔ̄ yɛ̄san nɔ̄m geu gia, Efaratin daarun bɔ̄kuɔ̄,

dabiru ta sokuramɔ̄ ta wɔ̄rukumɔ̄.

⁷ Wara u ka daa te ba mɔ̄ Nilu weene tã n yiba.

Wara u ka tu weene sanam mɛ ten tora bɔ̄.

⁸ Egibitigiba ba ka tu weene.

Domi ba nɛɛ, nge mɛ Nilun nim mu ra terie ka dam tem
sɔ̄ɔ,

nge mɛya ben tabu kowobu ba koo maa teria tem sɔ̄ɔ,

kpa bu wusu ka sin tɔ̄mbu kam koosia.

⁹ Wee ba mɔ̄, ben maasɔ̄bu bu seewo fuuku.

Be ba tabu kɛkɛ be dumi gawe dua,

bu duki doo.

Ben tabu durɔ̄bu bu seewo.

Puti ka Kusin tabu durɔ̄bu be ba tɛɛ piiminu neni,

ka sere Ludiba be ba sãa ten towobu,

bu seewo.

¹⁰ Adama tɔ̄ɔ teni, ta ko n sãawa Gusunɔ̄, wɔ̄llu ka tem
Yinnigiru.

Ta ko n sãawa tɛ̄ sɔ̄ u win yiberɛba mɔ̄ru kɔ̄siemɔ̄.

Takobi ya koo tɔ̄mbu di,

kpa yu yem debu.

Tɔn dabi te ya koo go,
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin sɔ,
ta ko n kpī nge yāku yaa
Efaratin daarun goorɔ,
sɔɔ yēsan nɔm geu gia.

¹¹ Bɛɛ Egibitigibun tabu kowobu,
baa ì n seewa i da Galadiɔ i tim kasu, kama.
Bɛɛn mɛɛra ya ò kpeemɔ.

¹² Bwesenu kpuro nu koo nɔ
nge mɛ ba bɛɛ sekuru doke.
Domi ba koo bɛɛn desirun kuuki nɔ baama.
Bɛɛn tabu durɔbu ba ko n bāarimɔwa.
Bà n yinna, ba koo wɔrukuwa sannu.

Nɛbukanesaa u Egibiti wɔri

¹³ Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa sanam mɛ
Babilonin sina boko, Nɛbukanesaa u na u Egibiti wɔri. U
nɛɛ,

¹⁴ a Egibitigibu nɔɔsio
ka be ba wāa yen wuu si ba mɔ Migidoli, ka Mɛnfisi, ka
Tapanɛsi sɔɔ,

a nɛɛ, ben baawure u seewo u sɔɔru ko.
Domi ba bu tabu wɔrima baaman di.

¹⁵ Ben tabu durɔ damgibu ba wɔruka.

Ba ò kpīa ba ka tii yinɛ.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na bu fuka.

¹⁶ Na dera ben tabu kowo dabiru ta sokura ta wɔruka.
Ma ba mɔ, bu seewo bu wura ben temɔ
mi ba bu mara, mi tabu sari.

¹⁷ Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
bu Egibitin sunɔ yīsi kpaaru kɛɛyo
bu nɛɛ, woo kanɔ.

U dera saa gea nùn doonari.

¹⁸ Nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
nɛ wi na sāa sina boko,

sere ka nen wāaru,
 nge me ba yē ma guu te ba m̀ Tabori
 ta guu ni nu tie gunum kere,
 ka nge me ba yē ma guu te ba m̀ Kaameli
 ta wāa nim wōkun bōkuo,
 nge meya ba n yē kam kam
 ma yiberēba ba koo na bu bu wōri.

¹⁹ Bēē Egibitigibu, i sōru koowo i bēen yānu gura,
 ba koo bēē yoru mwēeri.

Domi wee, Menfisi ya koo ko bansu.
 Goo kun maa sinamō ye sōo.

²⁰ Bēē Egibitigibu, i sāawa nge naa gbiiba ye ya wā.
 Adama wee, daru swāa gaa ya wee
 saa sōo yēsan nōm geu gian di,
 yu ye wōri.

²¹ Bēen tabu kowo be ba ra bēē somi gobin sō,
 ba bōru nge naa gumgia.
 Ka me, ben tii ba koo biruku yira wura
 bu duki yakikira.

Domi nōni swāara koo bu wōri.
 Ben sēyasiabun saa ya tura.

²² Egibitigiba duki m̀
 nge wēē yi yi doonō wōkinu sari.
 Domi yiberēba ba bu wōrimō ba suririmō,
 nge dāa buro wi u dāa suririmō ka gbāa, dāa sōōwō.

²³ Baa me ben dāa sōo ga kpā
 sere goo kun kpē u du mi,
 ka me, ba koo gu bōriwa.
 Domi yiberē be, ba twee dabiru kere.
 Goo kun kpē u ben geeru gia.

Nē, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

²⁴ Egibitigiba wāa sekuru sōo.
 Domi wee, ba bu sōo yēsan nōm geugibu nōmu sōndia.

²⁵ Nε, Gusunə Isireliban Yinni, nε wi na wəllu ka tem mə, na maa nεε, kon būu wi ba m̀ Aməw sεeyasia wi u wāa Tebesiə, ka Egibitin sunə, ka Egibitigibu kpuro ka ben būnu ka ben sinambu, ka sere maa be ba Egibitin sunə wi naane sāa. ²⁶ Kon bu Nεbukanεsaa, Babilonin sina boko ka win səm kowobu nəmu bεria, be ba kasu bu bu go.

Adama yeniban biru, Egibiti ya koo wurama nge yellu. Yeniwa nε, Yinni Gusunə na gerua.

Yinni Gusunə

u koo Isireliba yakia

(I maa mεerio 30:10-11)

²⁷ Yinni Gusunə u nεε,
 bεε Isireliba, Yakəbun bweseru,
 bεε, nən səm kowobu,
 i ku bεrum ko, i ku maa nanda.
 Domi kon bεε wərama saa tontonden di.
 Kon bεen bweseru yakiaama saa yorun di.
 I ko i wurama i wēra,
 i n wāa bəri yendu səw.
 Goo kun maa bεε nəni sōwə.

²⁸ I ku bεrum ko.
 Domi na wāa ka bεε.
 Kon bwese ni kpuro kpeerasia,
 ǹn suunu səw na raa bεε yarinasia mi.
 Adama bεε, na n̄ bεε kpeerasiamə.
 Kon bεε sεeyasiawa nge mε n weenε,
 domi na n̄ kp̄ na kun bεε sεeyasie.

Gari yi Yinni Gusunə u gerua

Filisitiban s̄

47

¹ Egibitin sina boko u sere Gasa tabu wəri, wee ye Yinni Gusunə u Yeremi s̄owa Filisitiban s̄. U nεε,

² wee, yiberεba ba wee saa s̄w yēsan nəm geu gian di,

ba teriamō tem sōo nge daa te ta nim yibumō ta bōō
saramō.

Ma ba tem ka ye ya wāa mē sōo wukiri

ka mēn wusu ka tōn be ba wāa si kpuro sōo.

Tōn be kpuro ba kuuki mō, ba weewenu mō.

³ Dumin naa damu damusu ka tabu kekeban uruuban
wōkinu nōoramō.

Baababa ba ben bibu derimō,

domi ben gōma kpuro dwiyya.

⁴ Saa ya tunuma yē sōo ba koo Filisitiba kpuro go,

ka tōn be ba koo kpī bu Tirigibu, ka Sidonigibu somi,

ka tōn be ba tie ba wāa tem bure te ba mō Kafitorio.

⁵ Gasagibu ba wāawa nuku sankiranu sōo

ba wii pōōnu pote.

Asikalonigibu ka be ba wāa wōwao ba nōo maari.

Bēe be i tie, sere saa yerà i ko i n wāa

i n tii muririmō i ka gōō swī.

⁶ Wee, i gerumō i mō,

Yinni Gusunōn takobi, domma kaa wēra.

A wuro wunen kararō,

kpa a n wāa mi sēē.

⁷ Amōna ya koo ka wēra.

Domi Yinni Gusunōn tiiwa u ye wooda wē,

yu ka Asikalonigibu ka nim wōkun goonugibu wōri.

Gari yi Yinni Gusunō u gerua

Mōabuban sō

48

¹ Wee ye Gusunō Isireliban Yinni wi u wōllu ka tem mō,
u gerua Mōabuban sō. U nēē,

Nēbo ya kam kua

domi wee ba yen yānu gura.

Kiriataimu ya wāa sekuru sōo

domi ba ye mwa.

Misigabu ya wãa sekuru sɔɔ,
domi ba ye kɔsuka.

² Mɔabun bɛɛɛɛ ya kpa.

Ma ba bwisikumɔ bu Hɛsiboni kam koosia.

Ba mɔ, su da su ye kam koosia

kpa ya kun maa wãa handunia sɔɔ.

Wunɛ Madimɛni, kaa ko bansu,

domi wee ba nun tabu wɔrimam wee.

³ Ba faaba kanamɔ saa Koronaimun di, ba mɔ,

wee ba bɛɛn yãnu guramɔ.

Wee ba kpuro kɔsukumɔ.

⁴ Ba Mɔabu kam koosia.

Ma bibun nɔɔ ga nɔɔramɔ.

⁵ Ba wuri wɛnnɛ guu te ba mɔ Lusitiɔ,

ma nuku sankiranun kuuki yi saramamɔ saa Koronaimun
guurun di.

⁶ Ba mɔ, i duki yakuro, i bɛɛn wãaru wɔra,

kpa i da i n wãa nge gbɛeku ketɛkunu gbaburɔ.

⁷ Domi i bɛɛn naanɛ dokewa bɛɛn nɔman sɔmburu ka bɛɛn
arumaniba sɔɔ.

Wee, tɛ ba koo bɛɛn tii mwɛɛri

kpa bu bɛɛn bũu wi ba mɔ Kemɔsi

ka win yãku kowobu ka win wirugibu

yoru mwa bu ka doona.

⁸ Be ba koo bu kam koosia mi.

Ba koo duwa wuu baagere sɔɔ.

Gen gaga kun kisiramɔ ben nɔman di.

Ba koo kpuro kam koosiawa wɔwi sɔɔ ka tem tɛɛri sɔɔ.

Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

⁹ U maa nɛɛ,

i Mɔabuban sika sɔɔru koowo,

domi ben gɔɔ turuku kua.

Ben wusu su koo ko bansu.

Goo kun ko n maa wãa si sɔɔ.

¹⁰ Be ba Gusunɔn sɔmburu mɔ ka atafiiru, u bu bɔrusio.

Be ba yinamɔ bu tɔmbu go ka takobi,
Gusunɔ u bu bɔrusio.

¹¹ Wee, saa yellun di, Mɔabuba ba wɔa bɔri yendu sɔɔ.
Ba ɛ yoru diire gam.

Ba sɔwa kpɛtɛɛ nge tam kɔrɔru.

Ba ɛ bu gɔsiare gam sɔɔ nge tam.

Ben dobu ka ben wani kun kɔsa.

¹² Yen sɔna nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, tɔru gara sisi tɛ
sɔɔ kon bu tɔmbu surema bu bu gɔsie wekenu ganu sɔɔ,
kpa bu weke ni kɔsuku. ¹³ Mɔabu be, ba koo sekuru wa
ben bɔu wi ba mɔ Kemɔsin sɔ, nge mɛ Isireliba ba sekuru
wa bɔu wi u wɔa Betelion sɔ, domi wi sɔra ba ben naane
doke.

¹⁴ Bɛɛ Mɔabuba, amɔna i ko i ka kpɛ i gere i nɛɛ,
i sɔawa tabu durɔbu be ba wɔa tabun sɔ.

¹⁵ Domi wee, i kam kua.

Bɛɛn wusu su dɔɔ mwaara.

Ma yibereba ba bɛɛn aluwaasi damgibu mwɛera ba
sakira.

Yeniwa sina boko u gerua. Win yɛsira Gusunɔ, wɔllu ka
tem Yinni. U nɛɛ,

¹⁶ Mɔabun kam kobu turuku kua.

Nɔni swɔa te ba koo wa, ta wee fuuku fuuku.

¹⁷ Bɛɛ be i wɔa ben turuku, i ka bu gɔɔ sinɔ.

Bɛɛ be i bu yɛ, i bu bikio i nɛɛ,

amɔna n koosina ba ka ban tenin dam bakam mɛ
kpeerasia mɛ.

¹⁸ Bɛɛ maa Dibonigibu, i bɛɛn sin yee bɛɛɛginu derio,
kpa i na i sina temɔ.

Domi be ba Mɔabuba kam koosia,

ba wee bu bɛɛ wɔri,

kpa bu bɛɛn gbɔra damginu kɔsuku.

¹⁹ Bɛɛ Aroɛɛginu, i doo swaaɔ i mɛeri,

kpa i Mɔabu be ba kpikiru sua bikia i nɛɛ,

mba n koorā.

²⁰ Ba koo bεε wisi bu nεε,
ba wāawa sekuru sōo ba diirimō.
I kuuki koowo, i gbāra,
kpa i baawure nōōsia Aanōōwō
ma ba Mōabuba gura.

²¹ Yinni Gusunōwa u bu sεeyasiamō be ba wāa wōwa
sōo ka yen wuu sini sōo, si ba mō, Holoni ka Yahasi ka
Mεfati, ²² ka Diboni ka Nεbo ka Beti Dibilataimu, ²³ ka
Kiriataimu ka Beti Gamulu ka Beti Mεoni, ²⁴ ka Kerioṭu ka
Botisira, Mōabuban wusu kpuro gesi, si su wāa turuku ka
tontondeō.

²⁵ Ba Mōabuban dam bua,
ma ben yiiko ya kpa.
Yinni Gusunōwa u yeni gerua.

²⁶ Mōabuba ba tii sua Gusunōn wuswaawō. Yen sō, bu
bu tam taasio sere bu mu siruku kpa bu bu yēε. ²⁷ Bεε
Mōabuba, i yaayo ma i raa Isireliba yēε. I raa bu wii
gimanu koosi nge be i gbena mwa.

²⁸ Tē, i yario bεen wusun di
kpa i da i n wāa kpee baaba sōo,
kpa i kpee goominu saari,
i bεen wāa yenu ko kpee baaba sōo.

²⁹ Sa Mōabuban tii suabun gari nua, ka ben tōn biaru,
ka sere maa ben woo kanabu,
ka ben degangam, ka ben nōni yōnnu.

³⁰ Yinni Gusunō u nεε, nen tii, na yē ma ba ra tii sue
ben gari gerubu sōo. Adama ye ba mō kpuro, ya ku ra n
arufaani gaa mō.

³¹ Yen sōna na Mōabuba kpuro gōō swīiyammε.
Ma na Kiri Herεsigibu weeweenu kuammε.

³² Sibiman resεm gbaaru, na wuri mō wunen sō.
Nen wuri yi, yi Yasεεgibugii kere.
Yellu, wunen dāa kāasi yi nim wōku saramō.

Yi mam Yaseen daarun nim dekamō.
Adama wee, kam koosio u yin marum wəri u kam koosia.

³³ Nuku dobun womusu kun maa wāa Məabuban gbeaō.
Goo ku ra maa tam game mi.

Tam sari wekenu sōō.
Nuku dobun kuuki kun maa nəoramō mi,
ma n kun mō tabugii.

³⁴ Həsibonigibu ba nəəgiru sue ba somiru kanamō.
Ba ben nəə nəəmō Elealeō, ka Yahasiō, ka Soariō, ka
Koronaimuō, ka Egalati Selasiō. Domi baa Nimurimun
daaru ta kam kua.

³⁵ Yinni Gusunō u nəε, kon den Məabuba kpeerasia, be,
be ba yəəmō ben būu turanō ba nu turare dōō dokeamme.

³⁶ Yen sōna nen gōru ga sumō nge guuru Məabuba ka
Kiri Herəsigin sō. Domi ben dukia ye ba gura kpuro ya
kam kua. ³⁷ Təmbu kpuro ba ben seri ka ben toba kōna,
ba tii murura nəma yiru kpuro, ba saaki deewa ben nuku
sankiranun sō. ³⁸ Ba gōō wuri mō yenu baagere sōō ka sere
mi ba ra mənne kpuro gesi domi na Məabuban tem kəsuka
nge weke te goo kun maa kī. Nε, Yinni Gusunōwa na yeni
gerua. ³⁹ I gōō swīiyō, Məabuba ba wəruma. Ba biruku
yira wura. Anna a sekuru wa. Be ba ka bu sikerene kpuro,
ba bu yēemō.

⁴⁰ Yinni Gusunō u nəε, wee, yiberēba ba koo na nge
yaberekunu ni nu bellimō wəllō.

⁴¹ Kpa bu wuu ge ba mō Keriōtu mwa,
bu gen gbāranu kəsuku.

Məabun tabu durō damgibu ba koo nanda nge tən kuro
wi u yiire u kī u ma.

⁴² Ba koo Məabuba kpeerasia.

Ben bwesera koo nəru ko,
domi ba nə, Yinni Gusunō seesi.

⁴³ Wee, ba bu yina ka taa ka suura berie.

⁴⁴ Wi u duka m̀̀ berum s̄, u koo w̄riwa suura ye s̄.

Wi u maa yara suura yen di, kpa u taa mwaara.

Domi kon de M̄abun s̄yasiabun t̄ru tu na.

N̄, Yinni Gusun̄wa na yeni gerua.

⁴⁵ Be ba kpikuru sua ba ñ maa dam tie, ba w̄ra yeru kasu Hesibonī.

Adama d̄̄o yari yi koo yari yen sina boko Sihonin dirun di,

yi da yi M̄abuban tem n̄̄o bura yenu ka men guunu di.

⁴⁶ B̄̄, M̄abuba, i kam kuawa.

B̄̄ Kem̄sigibu, i kpeerawa.

Wee, ba koo b̄̄en bibu yoru mw̄eri bu ka doona.

⁴⁷ Adama saa gaa sisi

ȳ̄ s̄̄ kon ka M̄abu be ba yoru mw̄era mi wurama ben tem̄.

N̄, Yinni Gusun̄wa na yeni gerua.

Nge m̄ya kon ka M̄abuba s̄yasia.

Gari yi Yinni Gusun̄ u gerua

Am̄niban s̄

49

¹ Wee ye Yinni Gusun̄ u gerua Am̄niban s̄. U n̄̄, mban s̄̄na b̄̄u wi ba m̀̀ Malik̄mu u Gadin tem mwa. Mban s̄̄na win t̄mbu Am̄niba ba Isireliban wusu w̄ra. Isireliba ba ñ bibu m̄wa be ba koo mu tubi di?

² Yen s̄̄ t̄̄, kon de tabun wurenu nu n̄̄ra ben wuu mar̄̄ ge ba m̀̀ Raba.

Raba ye, ya koo bansu ko,

kpa yen baru kpaanu nu d̄̄o mwaakira.

Nge m̄ya Isireliba ba koo bu gira be, be ba raa bu gira.

N̄, Yinni Gusun̄wa na yeni gerua.

³ B̄̄, Hesibonigibu, i ḡ̄o sw̄iȳ.

Domi ba koo Ayi kam koosia.
 Raban baru kpaanugibu, i nɔɔgiru suo i somiru kana.
 I saaki deewo nuku sankiranun sɔ,
 kpa i n sirene i n gɔɔ sumɔ.

Domi ba koo beɛn b̄u wi ba m̄ Malikomu sua,
 ka win yaku kowobu ka win wirugibu bu ka doona.

⁴ Bɛɛ Rabagibu, bɛɛ be i ku ra mem nɔ,
 wee i tii sue beɛn wɔwa ye ya tem gem mɔn sɔ.

Ma i beɛn dukia naane s̄a.
 Ma i m̄, wara u koo kp̄i u bɛɛ wɔrima.

⁵ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ,
 wee kon bɛɛ nɔni sw̄aru surema.
 Ta koo nawa saa baaman di,
 kpa i yarina.

Goo maa sari wi u koo bɛɛ menna.

⁶ Adama amen biru kon de be ba yarine mi, bu wurama.
 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua

Edɔmuban sɔ

⁷ Wee ye Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u gerua Edɔmuban
 sɔ. U nɛɛ,

bwisi yi kpawa Temaniɔ?
 Ben bwisigibun bwisi yi kpawa?
 Mana yi kpuro yi doona.

⁸ Bɛɛ Dedanigibu, i gɔsiro,
 i duki yakuro i da i kuke kpee baaba sɔɔ.
 Domi kon Esaugibu nɔni sw̄aru kp̄ɛ
 sanam mɛ kon bu sɛɛyasia.

⁹ Be ba ra resem s̄ri b̄a n na beɛn mi,
 ba ra fiiko deri.

Gbenɔbu b̄a n t̄ambu w̄ari,
 ba ra suewa ye ba koo kp̄i.

¹⁰ Adama nɛ, Yinni Gusunɔ,
 kon Esaun bweseru kpuron ȳanu gurawa.
 Kon bu sikiam a ben kuku yenun di.

Ba ò kpě bu kuke.

Ben bibu ka ben dusibu ka be ba ka bu sikerene kpuro ba
koo gbiwa.

Goo kun tiaramo.

¹¹ Baa bà n ben bibu deri ba kua gobekuba,

nena kon de ba n wãa,

kpa ben gominibu bu man naane ko.

¹² Na maa nee, be na ò daa seeyasiamo, kon bu seeyasia.

Yera bee, Edomuba, i tamaa i yara min di? Aawo, kon

bee seeyasiawa. ¹³ Na bõrumo sere ka nen wãaru ma been

wuu maro Bõtisira ga koo bansu ko kpa n sãa sekuru, kpa

tambu ba n da gu sie bà n goo bõrusimo. Meya maa been

wuu si su tie su koo ko bansu sere ka baadommao. Ne,

Yinni Gusunowa na yeni gerua.

¹⁴ Yinni Gusunõ u Yeremi labaari yeni sõowa u nee,

ba sãmo goo gõra bwesenun suunu são u nu são u nee,

nu mennama nu Edomuba wari,

nu seewo nu bu tabu wari.

¹⁵ Domi ne, Yinni Gusunõ, kon bu ko dãakobu bwesenu

kpuro são,

be tamba ko n gema.

¹⁶ Ben tii suabu ka ben nonigiru ta dera ba kõõra.

Be ba wãa kpee baaba são, ka sere gungunun wii kpiino,

baa bà n wãa yenu kua sere wõllun são sãowõ, nge gungõ

bakeru,

kon bu surama min di.

Ne, Yinni Gusunowa na yeni gerua.

¹⁷ Edomu ya koo kowa bansu. Be ba sarõ mi, bà n ye wa,

biti ya koo bu mwa kpa bu wia ko asõõ yen sã. ¹⁸ Domi ya

ko n sãawa nge me ba Sodomu ka Gomõra kpeerasia ka

yen baru kpaano. Goo kun maa sinamo mi.

¹⁹ Ko na n sãawa nge gbee sunõ

ge ga yarima Yuudenin gbee surorun di ga dõõ gu nim nõ.

Kpa n tambu kpuro yarinasia subaru são.

Saa ye sɔɔra kon Edɔmuba sunɔ kpao wẽ wi nen tii na gɔsa.

Nge wara u ka man nɛ.

Wara u koo kpĩ u man wooda wẽ.

Sina boko wara u koo kpĩ u yɔra nen wuswaaɔ.

²⁰ Yen sɔ, i swaa dakio i nɔ himba ye na kua Edɔmuban sɔ, ka sere kpunaa ye na yi Temanigibun sɔ.

Na nɛɛ, kam kam, kon de bu be kpuro mwɛeriwa nge yãanu

bu ka da tem tukumɔ.

Ba koo ben tem kpuro kam koosiawa.

²¹ Kam koo bin wurenu sɔɔ, tem mu koo yĩiri.

Tɔmba koo nɔɔgiru sua bu somiru kana,

kpɔ ben nɔsu su nɔɔra sere nim wɔkuɔ, ge ba mɔ Sɔɔ.

²² Wee, yiberɛba ba koo Botisira wukiri nge mɛ yaberekunu nu ra yaa gonu kunisi. Yen dɔma te, Edɔmun tabu durɔ damgibu ba ko n kpasa wɔri mɔwa nge tɔn kuro wi u yiire u kĩ u ma.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua

Damasin sɔ

²³ Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua Damasin sɔ. U nɛɛ, yen wuu sini, Hamati ka Aapadi,

sin tɔmba wãa sekuru sɔɔ.

Ba labaari kɔsa nua, ma ba diirimɔ.

Ben laakari ya burisina nge nim wɔkun nim, sere ya ñ kpia ya wuramɛ.

²⁴ Damasigibu ba mwia kpɔna ba gɔsira bu ka duki su, adama ba berum soore.

Ma nuku sankiranu ka wuriribu bu neni nge tɔn kuro wi u yiire u kĩ u ma.

²⁵ Wuu gɛn sɔ na ra n nuku dobu mɔ,

mban sɔna gen tɔmbu ba ñ kpikuru sua.

Wuu bɔkɔ ge, ge ga yĩsiru yara mi,

mban sɔna gen tɔmbu ba ñ gu deri.

²⁶⁻²⁷ Sãõ teeru ba koo gen aluwaasiba go gen swɛɛ sã. Ba koo maa gen tabu kowobu kpuro kpeerasia, kpa n de bu gu dãõ meni ka Beni Hadadin sina kpaaru. Ne, Gusunã, wãllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Gari yi Yinni Gusunã

u gerua Kedaagibu

ka Hasorigibun sã

²⁸ Wee ye Yinni Gusunã u gerua Kedaagibun sã ka bwese ni nu wãa Hasoriã sã, ni Babilonin sina boko Nebukanɛsaa u kamia. U nɛɛ, i seewo i Kedaagibu wãri.

I be, sãõ yari yerugii be kpuro goowo.

²⁹ I ben kuu bekunuginu ka ben yaa sabenu kpuro guro, ka ben beka ka ben sãmunu ka ben yooyoosu, kpa i kuuki ko baama i bu berum tia.

³⁰ Bɛɛ Hasorigibu i seewo i duki su fuuku, kpa i da i kuke wãrusu sã.

Domi Babilonin sina boko Nebukanɛsaa u kpunaa kua u ka bɛɛ wãri.

Ne, Yinni Gusunãwa na yeni gerua.

³¹ U maa nɛɛ, i doo i bu wãri be, be ba wãa bãri yendu sã, ba sã sɛɛ ben yenusã.

Ben wusu su ñ gamboba ka kãkãrãba mã, ma ba ka tãmbu desire.

³² Yiberẽba ba koo ben yooyoosu mwɛeri

ka sere maa ben yaa sabenu ya n dabi.

Kon bu yarinasia baama,

be, be ba ra ben wii baanu kãni beri berika.

Kon de yiberẽba bu na baaman di bu bu kam koosia.

Ne, Yinni Gusunãwa na yeni gerua.

³³ Hasorin wuu ga koo ko bansu,

kpa ga n sãa gbeeku bõnnun wãa yeru sere ka baadommaã.

Goo kun maa sinamə mi.

Gari yi Yinni Gusunə u gerua

Elamun sã

³⁴ Wee ye Yinni Gusunə u win səmə Yeremi sãwa Elamun sã. Saa ye sɔɔ, Sedesiasi, Yudaban sina bokon bandun torewa mi. ³⁵ Gusunə, wəllu ka tem Yinni u nɛɛ, wee, kon Elamugibun tɛnnu bɔɔku ni nu sãa ben dam nuuru.

³⁶ Kon bu handunian goonu nɛɛ kpuron woo kparema, kpa n bu yarinasia baama. Tem gam sari mi ba ñ ko n wãa.

³⁷ Kon de Elamugibu bu diiri ben yiberɛba ka be ba kasu bu bu gon wuswaaɔ. Nɛn mɛrun saabu kon bu nɔni swãa bakaru kpɛɛ. Taba kon ka bu go n kpe,

³⁸ kpa n ben sinambu ka ben wirugibu go kpa n nɛn tiin bandu swii. Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

³⁹ Adama tɔru gara wee tɛ sɔɔ kon de be ba raa yarina mi, bu wurama.

Babiloni ya kam kua

50

¹ Wee gari yi Yinni Gusunə u gerua Babilonin sã ka yen tem kpuron sã, saa Yeremin min di. U nɛɛ,

² i bwesenu labaari yeni nɔɔsio.

I yĩrenu koowo nu ka ye gia.

I ye kparo i nɛɛ,

Babiloni ya wɔruma.

Yen bũnu nu sekuru sua.

Bũu ni ba mɔ Bɛli ka Mɛrodaki

nu wãa sekuru sɔɔ.

Nin bwãarokunu nu berum soora.

³ Bweseru gara ye wɔrim wee

saa sãw yẽsan nãm geu gian di.
 Ta koo tem me gɔsiawa bansu.
 Goo kun ko n maa wãa mi.
 Tãmbu ka yeε kpuro koo yarina min di.

⁴ Yinni Gusunɔ u nεε,
 yen tãw te, Isireliba ka Yudaba ba koo wurama ben temɔ
 sannu,
 ba n sumɔ, ba n nε Gusunɔ, ben Yinni kasu.

⁵ Ba koo Siɔnin swaa bikia,
 bu wɔrima yen mi,
 kpa bu na
 bu ka man arukawani bɔke
 ye ba ñ duarimɔ sere ka baadommaɔ.

⁶ Be, nen tãmbu, wee ba sãa nge yãa gãw
 ge ga raa kãwre.
 Ben kparoba raa bu kã
 ba dera ba sirene guunu wɔllɔ
 ba gasirimɔ gee ka giɔ,
 sere ba ben wãa yeru duari.

⁷ Yiberε be ba bu wɔri gesi,
 ba ra bu gurewa.
 Kpa yiberε be, bu nεε,
 ba ñ kãsa kue.
 Be, Isireli ben tiiwa ba Yinni Gusunɔ torari,
 wi, wi u sãa gemgii
 ka wi ben sikadoba ba naane sãa.

⁸ Bεε Isireliba, i yario i duki su Babilonin di,
 nge boo ni nu gãw gbiye.

⁹ Domi wee, kon bwesenu seeya wuu wuuka
 kpa n de nu Babiloni wɔri.
 Ba koo nawa saa sãw yẽsan nãm geu gian di,
 kpa bu ye tarusi bu mwa.

Ben sɛenu nu ñ kam wɔrimɔ.
 Baa ben tabu durɔ turo kun gɔsirɔ nãm dira.

¹⁰ Babilonigibu ba ñ kisiramɔ kam koo bin di.

Be ba koo ben yānu gura kpuro,
 ba koo nu gurawa ka nuku tia.
 Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

¹¹ Beɛ Babilonigibu, beɛ be i nen arumani gura,
 i nuki doro.

I n yɔ̄ɔkumɔ nge naa kpemi yakasɔ.

I n sumɔ nge dum dwɛɛ.

¹² Adama i beɛn tem mɛɛrio.

Wee, mu wāa sekuru sɔɔ.

Wee, mu kua bansu, nge tem mi gāanu ku ra kpi.

Ma mu biru wura tem kpuro sɔɔ.

¹³ Yinni Gusunɔn mɔrun saabu, mu kua bansu.

Be ba koo sara Babilonin tem mi, biti koo bu mwa
 kpa bu wia ko.

¹⁴ Beɛ be i ra tɛndu to,

i na i Babiloni tarusi.

I ye sɛɛnu tweeyo.

I ku yen wɔnwɔndu ko.

Domi ya ne, Yinni Gusunɔ torari.

¹⁵ I tabun kuuki koowo baama
 domi Babilonin gani yi wɔruka,
 yen gbārara suba.

Wee yen tɔmba nɔma yiiye

ba tii yiberɛba wɛ.

Ne, Yinni Gusunɔwa na ye mɔru kɔsiemɔ,

na mɔ, i ye mɔru kɔsiewo.

I ye kuo nge mɛ ya raa gabu kua.

¹⁶ Tabu wee ka kam kobu sannu.

I bu goowo be ba duurumɔ

ka be ba gɛɛmɔ.

Baawure u seewo u da win temɔ mi win bwesera wāa.

¹⁷ Yinni Gusunɔ u neɛ,

Isireliba ba sāawa nge yāa ni nu kɔɔra

ma gbee sinansu su nu naa swīi.

Asirin sina bokowa u gbia u nu wəri u gura, ma Babilonin sina boko u maa na u nu wəri u kəsuka. ¹⁸ Yen sōna, ne Gusunō Isireliban Yinni, wi u wəllu ka tem mō, na nεε, kon Babilonin sina boko ka win temgibu sεεyasia nge mε na Asirin sunō sεεyasia.

¹⁹ Adama kon de Isireliba bu wurama ben wāa yerō, kpa bu ben dīanu yewe guu te ba mō Kaamelio ka Basanio ka guu te ba mō Efaraimuō, ka sere maa Galadin temō. Ba ñ maa gāanun yāaru mō.

²⁰ Yen doma te, ba koo Isireliba ka Yudaban durum kasu ba kun wa, domi be, be ba tie mi, kon bu ben durum wōka.

²¹ Yinni Gusunō u nεε, i Merataimugibu ka Pekodigibu wario. I bu goowo i kam koosia mam mam. I nen woodaba kpuro yibio.

²² Wee, tabun wurenu nōoramō tem mε kpuro sōō. Asōrō baka ya tunuma.

²³ Babiloni ye ya handunia kpuro kəsuka, nge matalaka, yen tii wee, ya kəsikira, ya kua bansu bwesenu kpuron suunu sōō.

²⁴ Babiloni, na nun yina beria, ma ya nun mwa a ñ ka baaru. Wee, tē, a kua pirisōm, domi a nε, Yinni Gusunō wəri.

²⁵ Ma na nen tabu yānun beru yeru wukia. Ma na nen mōru sōōsi ka tabu yāa ni. Domi nε Gusunō, wəllu ka tem Yinni, na sōmburu mō te kon ko Babiloniō.

²⁶ Bεε handuniagibu kpuro, i na i Babilonigibun biranu suriri, kpa i ben yānu gura i subu subu nge yakasu, i ye kam koosia. Gāanu nu ku maa tiara mi.

27 I ben tabu durɔ damgibu goowo.

I bu sakirio nge yaa sabenu.

Ba kam kua, domi ben tōra tunuma,
tè sɔɔ ba koo bu sɛɛyasia.

28 Yera Isireliba be ba kpikuru suuma

ba na Yerusalemɔ ba mɔ,

Yerusalemu, Yinni Gusunɔ u nun mɔru kɔsia.

U win sãa yee dɛeraru mɔru kɔsia.

29 I ten towobu mennɔ bu Babiloni wɔri,
kpa bu ben sansani gira bu ka ye sikerena,

kpa bu ku raa de goo u kisira min di.

Bu bu kɔsieyo nge mɛ ben daa ya nɛ.

Bu bu kuo nge mɛ ba raa gabu kua.

Domi ba tii wolle sua nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaadɔ,

nɛ wi na sãa Isireliban Yinni Dɛero.

30 Yen sɔ, mi ben aluwasiba ba wãa kpuro, ba koo
gbisukuwa, kpa ben tabu kowobun tii bu gbisuku tɔɔ te.

31 Nɛ, Gusunɔ, wollu ka tem Yinni, na nɛɛ,

wunɛ Babiloni, wunɛ wi a tii sue,

na ka nun mɔru sãa.

Wunen tōra tunuma tè sɔɔ kon nun sɛɛyasia.

32 Wunɛ wi a tii sue mi, kaa fukura a wɔruma.

Goo sari wi u koo nun seeya.

Kon wuu si su ka nun sikerenɛ dɔɔ doke

kpa u sin tem kpuro di.

33 Nɛ, Gusunɔ, Isireliban Yinni, nɛ wi na wollu ka tem mɔ,

na maa nɛɛ,

wee ba Isireliba ka Yudaba dam dɔre

ba bu yoru nenusi,

ma ba yinamɔ bu bu yɔsu.

34 Adama nɛ, ben yakio, na dam mɔ.

Nɛn yīsira Gusunɔ, wollu ka tem Yinni.

Kon ka bu yina kpa n ben tem bɔri yendu wɛ,

kpa n Babilonigibu burisina.

Himba ye Yinni Gusunɔ u yi

Babilonin sã

³⁵ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
i Babilonigibu tabu wɔrio
ka sere ben wuu bɔkɔ gen tɔmbu
ka ben sina asakpɔbu ka ben bwisigibu.

³⁶ I ben sɔmɔ tii suo be tabu wɔrio
kpa bu gɔsira wiirɔbu.

I ben tabu durɔ damgibu wɔrio
kpa bu nanda.

³⁷ I ben dumi ka ben tabu keke yi dumi gawe tabu wɔrio.
I tɔn be ba kana ba bu somimɔ tabu sɔɔ, tabu wɔrio,
kpa bu berum soora nge tɔn kurɔbu.
I ben dukia wɔrio i gura.

³⁸ Ben daanun nim mu gbero.

Domi tem mi, bũna ba ra sã,
ma nu dera ba wiru bie.

³⁹ Yen sãna kon de Babiloni yu ko bansu sere ka
baadommaɔ,
kpa purukanu ka taataanu nu na nu n wãa mi.

⁴⁰ Kon Babiloni ye kɔsukuwa nge Sodomu ka Gomɔra
ka sin wuu si nɛ, Yinni Gusunɔ na kam koosia.
Goo kun maa sinamɔ mi.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

⁴¹ Wee, bweseru gara wee saa sɔɔ yẽsan nɔm geu gian di.
Bwese te, ta kpã.

Ten sinambu ba dam mɔ.
Be wee, ba swaa mɔ ba wee saa tontonden di.

⁴² Ben tabu kowɔbu ba takobi ka tema neni.
Ba ñ wɔnwɔndu mɔ, ba bɔɔbu.
Ba wɔki nge nim wɔkun nim.

Ba dumi yɔɔwa ba swĩine swɛɛ swɛɛ.
Ba tabun sɔɔru sãa bu ka Babilonigibu wɔri.

⁴³ Ye Babilonin sina boko u labaari ye nua,
yera win gɔma dwiia.

Berum ka wuriribu nùn mwa

nge tən kurə wi u yiire u kī u ma.

⁴⁴ Nε, Yinni Gusunə, kon wuu gbāraruugu wəri
nge gbee sunə ge ga yarima
saa Yuudenin gbee surorun di,
kpa n gen tambu kpuro yarinasia subaru səə.
Saa ye səə, kon bu sunə kpao wē
wi nen tii na gəsa.

Nge wara u ka man nε.

Wara u koo kpī u man wooda wē.

Sina boko wara u koo kpī u yōra nen wuswaaə.

⁴⁵ Yen sō, i swaa dakio i nə himba ye na yi
Babiloni ka yen tambun sō.

Na nεε, kam kam kon de bu be kpuro gura
nge yāanu bu ka da tem tukumə.

Ba koo ben wāa yeru kpuro kam koosiawa.

⁴⁶ Babilonin kam koo bin wurenu səə,
tem mu koo yīiri,

kpa wəki bakanu nu se saa handunian baama kpuron di.

51

¹ Wee ye Yinni Gusunə u gerua Babilonin sō. U nεε,
kon de woo gu Babiloni swee,
ye ka yen tambu,
kpa gu bu kam koosia.

² Kon de tambu bu bu yarinasia
nge mε woo ga ra yakasu yarinasie.
Tōə kōsu te səə, ba koo ye wərima baaman di.

³ Ten towobu bu wuu gen tambu tweeyo.
Bu yēro tweeyo wi u win tarakpe naane sāa.
Bu ku gen aluwaasiba deri.

Bu gen tabu kowobu kpuro goowo.

⁴ Kpa bu ben gonu deri
nu n kpī kpī ben tem kpuro səə ka Babilonin swēeyə.

⁵ Domi ba Gusunə Isireliban Yinni Dɛero torari n kpã.

Adama wi, Gusunə, wəllu ka tem Yinni,
u ka win tɔmbu Isireliba ka Yudaba wãa.

⁶ I duki yario Babilonin di.

Baawure u win wãaru wɔro,
kpa u ku raa gbi Babiloni ye sɔɔ,
ye, ye ya koo ko bansu mi.

Domi Yinni Gusunən mɔrun tɔra tunuma.
U koo Babilonigibu ben kookoosun are wɛ.

⁷ Babiloni ya raa sãawa nge nɔra wuragia Yinni Gusunən
nɔma sɔɔ.

Yera u ka handuniagibu tam wɛ ba nɔra
sere mu bu go ba wiru bia.

⁸ Wee subaru sɔɔ, Babiloni ya wɔruma ya kɔsikira.

I gɔɔ swīiyɔ yen sɔ̄,

kpa i ka tim na i doke mi ya bosu wa.

Sɔrɔkudo ya koo bekura.

⁹ Sɔɔ be ba wãa mi, ba nɛɛ,

sa Babiloni tim kã,

adama ya ñ bekure.

Su ye deri su gɔsira bɛsɛn temɔ,

domi yen sɛɛyasia bi, bu kpã

sere bu nɔra handunia kpuro sɔɔ.

¹⁰ Gusunə bɛsɛn Yinni u sun siria.

Su da Siɔniɔ su kpara ye u sun kua.

¹¹ Yinni Gusunə u kɪ u Babiloni kam koosia, kpa u win
sãa yee dɛeraru mɔru kɔsia. Yen sɔna u Mɛdiban sinambu
dam kɛmɔ bu ka ye wɔri.

I bɛɛn sɛɛnun nɔsu sɔnwɔ,

kpa i bɛɛn tɛrɛnu sua.

¹² I yɪrɛru koowo kpa i Babiloni wɔri.

Wuun kɔsobu, bu wureo bu yɔrɔ sɔmɛ ben kɔsu yerɔ.

I Babiloni yɔɔru bwɛɛyɔ.

Domi ye Yinni Gusunə u yɔrari u ko ye sɔɔ,

u koo ye kowa.

¹³ Wunε Babiloni, wunε wi a sã daa bakanun bōkuō,
wunε wi a dukia yiba,
wee wunen kpeerun tōru ta tura.
Wunen bine ya koo kpe.

¹⁴ Domi Gusunō, wōllu ka tem Yinni,
u bōrua u nεε, sere ka win wāaru,
u koo nun tōmbu kparema nge twee
kpa bu nun nasaran kuuki koosi.

Yinni Gusunōn yiiko

¹⁵ Yinni Gusunōwa u tem taka kua ka win dam.
Wiya u maa handunia swīi ka win yēru,
mā u wōllu tēria ka win bwisi.

¹⁶ Ū n nōogiru sua u wooda wē,
nim mu ra kraasinewa wōllō,
kpa guru winu nu n sīimō,
kpa guru maakinu nu de gura yu nε,
kpa woo gu seema gen wāa yerun di.

¹⁷ Tōmbu bā n ye kpuro mēera,
ba ra bitī soorewa,
kpa sekuru tu bwāarokunun sekobu mwa,
domi nu sāawa weesu, nu ñ wāaru mō.
¹⁸ Nu sāawa kam dirum mε mu tōmbu nōni wōkumō.
Ni kpuro nu koo doonawa
sanam mε Yinni Gusunō u koo nu sēyasia.

¹⁹ Adama Gusunō u ñ sāa nge bwāaroku ni.
U sāawa Isireliban arumani.
Wiya u kpuro taka kua,
wiya u maa Isireliba mō.
Win yīsira Gusunō, wōllu ka tem Yinni.

Babilonin kpeeru

²⁰ Yinni Gusunō u nεε,
Babiloni, a raa sāawa nge nen matalaka baka tabu sōō.
Wuna na denda na ka bwese dabinu kōsuka,
ma na nin bannu surura.

²¹ Wuna na maa denda na ka maasɔbu
ka ben dumi kɔsuka,
ka tabu keke yi dumi gawe ka yin kparɔbu,

²² ka durɔbu ka kurɔbu,
tɔkɔnu ka bibu, aluwaasiba ka wɛndiaba.

²³ Wuna na maa denda na ka yāa kparɔbu ka ben yāanu
kɔsuka

ka gbaa wukobu ka ben naa wukuba
ka sinambu ka ben sina asakpɔbu.

²⁴ Adama nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
kon wunɛ Babiloni ka wunen tem tɔmbu kɔsie
wunen nɔni biru kɔsa ye i kua Siɔniɔ.

²⁵ Kon nun wɔrima, wunɛ wi a sãa
nge guu te ta handuniagibu kpuro kam koosia.
Kon nun nɔma demie,
kpa a binda a wɔruma temɔ.

Kaa kowa nge guu te ta dɔɔ mwaara.

²⁶ Baa wunen kperu garu,
ba ñ maa suamɔ bu ka dirun koru swii.
Kaa kowa bansu sere ka baadommaɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

²⁷ I tabun gidi bɔra yɔrasio i Babiloni wɔri.
I kɔba soowo kpa bwesenu nu menna.

I nu sɔɔru koosio.

I sinam be ba wāa Araratio ka Minio
ka Asikenasio mennama bu Babiloni tabu wɔri.
I tabu sinambu gɔsio
kpa i de dumi yi se nge twee
yi bu wɔri.

²⁸ I bwesenu kpuro sɔɔru koosio
n mam nɛere Mɛdiban sinambu
ka ben bera ka beran wirugibu
ka sere tɔn be ba wāa ben tem sɔɔ kpuro.

²⁹ Wee tem mu yiirimɔ.

Yinni Gusunɔn himba ya koo kora Babiloni sɔɔ.

U koo de yu ko bansu.

³⁰ Yen tabu durɔbu ba koo kpana bu maa tabu ko.

Ba koo da bu kuke kuku yee damginu sɔɔ.

Ben dam mu koo kpe,

kpa bu ko nge tɔn kurɔbu.

Ben gbãra kɔnnɔsu ko n wukiare,

kpa bu ben yenusu dɔɔ doke.

³¹ Sɔmɔbu ba ko n daamɔ ba n wuramamɔ

bu ka Babilonin sina boko sɔ

ma ba win wuu mwa beri berika.

³² Ba swɛɛ kpuro bɔɔra.

Ba maa kuku yenu kpuro dɔɔ meni.

Ma tabu durɔbu ba wurure.

³³ Ameniwa Gusunɔ, Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem
mɔ u gerua. U nɛɛ,

wee yibereba ba koo na bu Babilonigibu suriri

kpa bu bu taaku nge dobi

yi yi wãa doo soo yerɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba somi

³⁴ Yerusalemu ya nɛɛ,

Babilonin sina boko Nebukanesaa u raa man gura,

ma u man deri nge weke diiru.

U man sɛre nge yaa gɔba,

ma u sua ye ya gea sãa kpuro nɛ sɔɔ.

Yen biru u nen tɔmbu gira.

³⁵ Yen sɔ, Babilonigii be, bu nɔni sɔɔro dam mɛ ba man

dɔren sɔ,

kpa yem mɛ ba yari mi, mu wɔri ben wiru wɔllɔ.

³⁶ Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua Yerusalemugibun sɔ. U
nɛɛ,

wee, kon bɛɛ sanna.

Kon Babilonin daanu ka yen bwii kpuro gberasia.

³⁷ Babiloni koo kowa bansu
mi gbeeku bõnu nu ko n wãa.
Tõnu kun ko n maa wãa mi,
kpa bu ye yẽε.

³⁸ Wee yen tãmba gina sãa nge gbee sinansu si su
kukirimã.

³⁹ Adama sanam mε ba g`arì seewa,
kon de bu tam nã sere n banda,
kpa ba n nuku dobu m`d,
kpa mu bu go, bu dweeya sere ka baadommaã.
Ba ñ maa seemã.
Nε, Yinni Gusunõwa na yeni gerua.

⁴⁰ Kon bu sakiriwa nge yãanu ka bonu yaa goo yerã.

Ba Babiloni gãã swiyyamme

⁴¹ Wee ye Yinni Gusunõ u gerua Babilonin sã. U nεε,
anna a wa ma Babiloni,
wuu bõkã ge tãmba raa siaramã,
ya wõrumã.

Wee, ya kua bansu bwesenu kpuron suunu sãã.

⁴² Nim kurenu nu ye swee,
ma nu ye wukiri.

⁴³ Yen baru kpaanu nu kua bansu,
ma tem mu gbera mu kua tem saaram.

Goo kun maa wãa mi.
Goo ku ra maa sare mi.

⁴⁴ Yinni Gusunõ u maa nεε,
kon Babilonin bũu wi ba m`d Beli seesi.
Kon n`n siasia ye u raa mwε,
kpa tãmbu bu ku maa na win mi.

Wee Babilonin gbãrara wõrumã.

⁴⁵ Bεε, nen tãmbu Isireliba, i yario min di.

Baawure u win wãaru wõro nen mõru baka ye ya ween di.

⁴⁶ I ku nanda. I ku maa diiri labaari ye ya nɔɔramɔ tem me kpuro sɔɔn sɔ. Wɔɔ baagere ka gen labaariwa. Tɔmbu ba ko n dam diinamɔ, kpa sinambu ba n seesinamɔ.

⁴⁷ Adama sɔɔ teeru kon Babilonin bɔnu seesi, kpa yen tem kpuron tɔmbu bu sekuru wa. Gonu nu ko n teriewa baama kpuro.

⁴⁸ Wɔllɔ ka temɔ ka yam kpuro, nuku doɓun kuuki koo nɔɔra Babilonin sɔ. Domi yiberɛba ba koo na saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di, bu ye kpeerasia.

⁴⁹ Yen tɔmba tɔn dabinu go handunia kpuro sɔɔ. Tɛ yen tiin saa ya tunuma yu ka wɔruma. Domi ba Isireliba dabinu go.

⁵⁰ Bɛɛ Isireliba, bɛɛ be i kisira ben nɔman di, i ku maa yɔra mini.

I doonɔ n toma Babilonin di. Saa min di, i Yinni Gusunɔ yaayo ka bɛɛn wuu Yerusalemu.

⁵¹ Ma Isireliba ba nɛɛ, sanam me sa nua ba sun wɔmmɔ, sekura ra sun mwewa. Sanam me yiberɛba ba Yinni Gusunɔn sɔa yeru wɔri ba kɔsuka, sekura sun mwawa.

⁵² Adama wi, Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee, tɔnu sisi nɔ sɔɔ u koo Babilonin bɔnu seesi, kpa be ba mɛera wan wuri yi nɔɔra tem kpuro sɔɔ.

⁵³ Baa Babilonigibu bɔ n seewa ba da wɔllɔ, baa bɔ n ben gbɔranun dam sosi sere goo kun kpɛ u da mi, ka me, u koo de yiberɛba bu bu wɔri bu kam koosia.

⁵⁴ Kam kobu Babilonin tem deema, ma kuuki nɔɔramɔ yen wusu sɔɔ.

⁵⁵ Yinni Gusunɔwa u ben wusu kam koosia. U koo de ben kuuki yi kpe.

Yiberɛba ba wee ba wɔki nge nim wɔku.

⁵⁶ Ba wee bu Babilonigii be wɔri,
kpa bu ben tabu kowo dangibu mwɛeri bu ben tennu
bɔɔku.

Domi Gusunɔ u sɔawa Yinni
wi u ra baawure kɔsie ye u kua.

⁵⁷ U sɔawa sunɔ. Win yɔsira wɔllu ka tem Yinni. U nɛɛ,
u koo de tam mu Babilonin sinambu go, ka ben bwisigibu
ka ben tem yɛrobu ka ben wirugibu ka ben tabu durɔ
dangibu kpa bu dweeya sere ka baadommaɔ ba kun maa
sewe.

⁵⁸ Babilonin gbɔra baka ni, nu koo wɔruma.

Nin kɔnnɔ baka si, su koo dɔɔ mwaara.
Nge mɛya sɔmbu te ba kua gbɔra ten sɔ, ta koo kam ko.
Ben hania kpuro ya koo kam kowa dɔɔ sɔɔ.

Ba Yeremin tireru kpɛɛ

daa te ba mɔ Efaratiɔ

⁵⁹ Seraya, Neriyan bii, Maseyan debubu, u sɔawa
Sedesiasi, Yudaban sina bokon sɔm kowobun wirugii.
Sedesiasin bandun wɔɔ nnese sɔra ba da Babiloniɔ wi ka
sina boko. ⁶⁰ Yera Yeremi u yorua tireru sɔɔ kɔsa ye ya koo
Babiloni deema ka sere maa gari kpuro yi Yinni Gusunɔ
u gerua Babilonin sɔ. ⁶¹ Ma u Seraya yiire u nɛɛ, sanam
mɛ a tura Babiloniɔ, a kookari koowo a gari yini gari ka
dam tɔmbu bu nɔ. ⁶² Kpa a kanaru ko a nɛɛ, Yinni Gusunɔ,
wuna a gerua a nɛɛ, goo kun maa sinamɔ Babiloniɔ sere
ka yɛɛyɔ. Ya koo kowa bansu sere ka baadommaɔ. ⁶³ À n
tire te gara a kpa, a tu kperu gbiniɔ kpa a tu kpɛɛ daa te
ba mɔ Efaratiɔ, ⁶⁴ kpa a nɛɛ, nge mɛ tire te, ta numa mi,
nge mɛya Babiloni ya koo kam ko. Ya ñ maa seemɔ, kɔsa
ye Yinni Gusunɔ u ye suremɔn sɔ. Ya koo wɔrumawa kpa
ya kun maa dam mɔ.

Yeremin garin kpurowa mi.

52

Yerusalemu ya wɔruma

(I maa mɛerio 39:4-7, Sinambu II, 24:18-25:7)

¹ Wɔɔ yɛnda tia Sedesiasi u mɔ sanam mɛ u bandu di Yudaɔ. Ma u kua wɔɔ wɔkura tia bandu sɔɔ Yerusalemuɔ. Win meron yisira Hamutali, Yeremi, Libinagiin bii. ² Sedesiasi wi, kɔsa u kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ. U kua mam mam nge mɛ Yoyakimu u raa kua. ³ Yinni Gusunɔ u ka Yerusalemugibu ka Yudaba mɔru kua, ma u bu gira win wuswaan di.

Ma Sedesiasi u Nɛbukanɛsaa Babilonin sina boko seesi. ⁴ Sedesiasin bandun wɔɔ nɔɔba nɛsen suru wɔkurusen sɔɔ wɔkuruse, yera Nɛbukanɛsaa u na ka win tabu kowobu kpuro bu ka Yerusalemu wɔri. Ma ba ben sansani gira gbɔrarun gɔarɔ. Miya ba kuku yenu gba gba ba ka gbɔra te sikerena. ⁵ Ma ba Yerusalemu ye tarusi sere n ka kua Sedesiasin bandun wɔɔ wɔkura tiase.

⁶ Wɔɔ gen suru nɛsen sɔɔ nɔɔba nɛse sɔɔ, yera gɔɔra wuu ge nɛnuu. Domi dɔanu maa sari tem mɛ sɔɔ ni tɔmba koo di. ⁷ Yera ba gbɔraru yaba, ma Yerusalemun tabu kowobu kpuro ba duki yakikira wɔkuru. Ba yara saa kɔnnɔn di ge ga wɔa gbɔraru yirun baa sɔɔ sina bokon dɔa gbaarun bɔkuɔ. N deema saa ye sɔɔ, Babilonigiba wuu ge sikerenɛ. Be ba duki yakikira mi, ba kpawa ka swaa ye ya dɔɔ Yuudenin wɔwa gia. ⁸ Ma Babilonin tabu kowobu ba sina boko Sedesiasi naa gira, ba nɔn mwa Yerikon wɔwaa. Yera win tabu kowobu kpuro ba yarina ba nɔn deri. ⁹ Babilonigii be, ba sina boko Sedesiasi mwa ba ka da ben sina bokon mi Ribilaɔ, Hamatin temɔ. Ma u nɔn siri. ¹⁰ U dera ba Sedesiasin bibu ka Yudan wirugibu kpuro sakira wi, Sedesiasin tiin nɔni biru Ribila mi. ¹¹ Ma u Sedesiasin tiin nɔni wɔwa u nɔn bɔkua ka sii gandun yɔni. Yen biru, u nɔn sua u ka da Babiloniɔ u nɔn doke piriɔm sɔɔ sere u ka gu.

Ba Yinni Gusunɔn sãa yeru

dɔɔ meni

(I maa mɛerio 39:8-10, Sinambu II, 25:8-21)

¹² Yeniban biru, Nɛbukanɛsaan bandun wɔɔ yendu tia sarise sɔɔ, yen suru nɔɔbusen sɔɔ wɔkuruse, yera Nɛbusarada wi u sãa sina bokon kɔsobun guro guro u na Yerusalemuɔ. ¹³ Ma u Yinni Gusunɔn sãa yeru dɔɔ meni, ka sina kpaaru, ka yenu si su tie Yerusalemu mi kpuro, kaa sere gere damgibun yenusu? ¹⁴ Ma Nɛbusarada wi, ka win tabu kowobu ba Yerusalemun gb̄araru kɔsuka ba surura.

¹⁵ Ma ba bwɛɛbwɛɛbu gabu yoru mwɛera ka be ba tie wuu ge sɔɔ ka be ba tii wɛ ka sere nɔman sɔm kowobu.

¹⁶ Adama Nɛbusarada u bwɛɛbwɛɛ ben gabu deri bu ka resem gbaanu ka gbea wuku.

¹⁷⁻¹⁸ Yen biru, Babilonigii be, ba sãa yee ten torom ḡaritii sua ka kaatonu ka woba ka nɔri ka gb̄ɛa yɛ sɔɔ ba ra ȳaku yem doke ka sere sãa yee ten dendi ȳa ni ba kua ka sii gandu. Ma ba sãa yee ten gbereba surura yi ba kua ka sii gandu, ma ba boo sii ganduguu ge kɔsuka ka gen ȳratii. Yen biru, ba sii gan ni kpuro gura ba ka da Babiloniɔ. ¹⁹ Ma kɔsobun guro guro wi, u maa gb̄ɛ yorukunu sua ka dɔɔ guratii ka nɔri ka torom ḡaritii ka gb̄ɛa yɛ sɔɔ ba ra ȳaku yem doke, ka dabunu. Ye kpurowa ba gura ye ba gesi kua mi ka wura ka sii geesu.

²⁰ Gbere yiru ye, ka boo sii ganduguu ge, ka sere keten weenasii wɔkura yiru ye ya boo ge sɔɔwa, ye sina boko Salomɔɔ u kua ka sii gandu Yinni Gusunɔn sãa yee ten sɔ, goo kun yen bunum geeru yɛ. ²¹ Gbere yiru ye, ya gunum nɛwa. Yen baayeren gunum mu sãawa gɔm soonu yendu yiru sari. Ma yen bɔɔrum mu sãa gɔm soonu wɔkura yiru. Yen baayere ya wem mɔwa. Ma sii si ba ka ye kuan sinum mu sãa nɔm tararun saka. ²² Ba yen baayere furɔ dokea ge

ba kua ka sii gandu. Furɔ gen baageren dɛɛbu sãawa gɔm soonu nɔɔbu, ma ba gen baagere sii yɔni ka dãa marum weenasii gore ba ka sikerena. Ba ye kpuro kuawa ka sii gandu. ²³ Dãa marum weenasii wunɔbuwa (100) ba gen baagere gore ba ka sikerena. Adama wunɔbu nne sariwa ba koo kpĩ bu wa saa tem di.

Ba ka Yudaba da Babilonio

²⁴ Nɛbusarada sina bokon kɔsobun guro guro wi, u Seraya yãku kowo tɔnwero mwa ka Sofoni wi u sãa yãku kowo Serayan yiruse ka sãa yerun kɔnnɔn kɔsobu ita, ²⁵ ka sina kpaarun tabu kowobun wirugii goo, ka tɔmbu nɔɔba yiru gabu be ba ra ka sina boko wesiane ka tabu kowobun wirugiin tire yoro wi u ra tabu kowobun yĩsa yore tireru sɔɔ ka sere maa tɔmbu wata be ba sãa wuugibu. ²⁶ Be kpurowa u mwɛɛra, ma u bu kpara u ka da Babilonin sina bokon mi Ribilaɔ. ²⁷ Ma sina boko u bu so so. Ma u dera ba bu go Ribila mi, Hamatin temɔ.

Nge meya ba ka Yudaba yoru mwɛɛra ba ka doona n toma ben tem di.

²⁸ Yuda be Nɛbukanesaa u yoru mwɛɛra u ka da win temɔ win bandun wɔɔ nɔɔba yiruse sɔɔ, ben geera sãawa tɔmbu nɔɔɔbun suba ita ka yenda ita (3.023).

²⁹ Be u maa yoru mwɛɛra Yerusalemɔ win bandun wɔɔ yendu yiru sarise sɔɔ, ben geera sãawa tɔmbu nene ka tɛna ka yiru (832).

³⁰ Win bandun wɔɔ yenda itase sɔɔ, yera Nɛbusarada wi, u tɔmbu nata ka wunaa weeru ka nɔɔbu (745) mwɛɛra Yerusalemɔ u ka da. Yuda be ba mwɛɛra mi kpuro, ben geera kuawa tɔmbu nɔɔɔbun suba nne ka nata (4.600).

Babilonin sina boko

u Yoyakini yakia

(I maa mɛerio Sinambu II, 25:27-30)

³¹ Efili Merodaki Babilonin sina boko, win bandun wãḡ gbiikuu sḡ, yera u Yoyakini Yudaban sina boko walle sua ma u nùn yara piriṣəm di win yoru dibun wãḡ weeru ita sarise sḡ, yen suru wəkura yirusen sḡ yenda nḡbuse sḡ. ³² U ka nùn gari kua ka kīru ma u win bandu walle sua n kere sinam be ba yoru mwɛera ba ka wāa Babiloni mi, ka wi sannu. ³³ Ma u win piriṣəm yānu kḡsa, u dera u ra di ka wi, sina boko sannu sere ka win wāarun nḡḡ. ³⁴ Babilonin sina boko wiya u ra nùn nḡḡri baadomma kpa u nùn wē yèn bukata u mḡ kpuro sere u da u ka gu.

Bibeli Gusunɔn Gari

The Holy Bible in the Baatonum language of Benin, also called the Bariba language

copyright © 2013 SIM

Language: Bariba (Baatonum)

Translation by: SIM International

Bariba, Bibeli Gusunɔn Gari

This translation, published by the UEED/SIM au Benin, was published in 1996.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at SIM, BP 15, Parakou, Benin.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 27 Sep 2019 from source files dated 26 Jun 2019

00601790-b883-5da1-83f2-d05a7fa289a8